Ungdata 2024
Volda kommune

Resultat

Vidaregåande

Rapporten er utarbeidd av Ungdatasenteret i samarbeid med KORUS Midt

Foto: Skjalg Bøhmer Vold/Ungdata

Ungdatasenteret
Velferdsforskningsinstituttet NOVA
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggata 26
Postboks 4, St. Olavs plass
0130 OSLO
67 23 50 00
www.oslomet.no
www.ungdata.no

KORUS midt
St. Olavs Hospital HF
Kompetansesenter rus - Midt-Norge
Klinikk for rus- og avhengighetsmedisin
Schwachs gate 3
7030 Trondheim
73 86 29 00 / 06800
www.korus.no

Innhald

	Om rapporten	2
Kapittel 1	Livskvalitet	4
Kapittel 2	Venner	6
Kapittel 3	Foreldre	10
Kapittel 4	Skule	12
Kapittel 5	Lokalmiljøet	16
Kapittel 6	Framtid	18
Kapittel 7	Medium	20
Kapittel 8	Organisert fritid	22
Kapittel 9	Trening og fysisk aktivitet	24
Kapittel 10	Helse	26
Kapittel 11	Rusmiddel	34
Kapittel 12	Regelbrot	40
Kapittel 13	Vald og trakassering	42
	Nøkkeltal	46
	Definisjonar	50
	Litteratur	52

Om rapporten

Ungdata er eit spørjeskjemabasert verktøy som gjev eit breitt bilete av korleis ungdom har det og kva dei driv med i fritida. Undersøkinga blir gjennomført på skular over heile landet og nyttar eit standardisert og kvalitetssikra spørjeskjema som gjer det mogleg å samanlikne ungdommar sin situasjon på ulike stader og over tid.

Denne rapporten presenterer hovudresultata frå Ungdata-undersøkinga som blei gjennomført blant elevar i vidaregåande opplæring i Volda kommune våren 2024. Rapporten tek føre seg ulike tema som til saman gjev ei oversikt over korleis ungdom har det og kva dei driv med i kvardagen. Innanfor kvart tema blir det opplyst kva gutar og jenter har svart på spørsmåla, og om det er forskjellar mellom ungdom på ulike klassetrinn. Alle resultata i rapporten er oppgjevne i prosent.

I rapporten blir resultata for 2024 samanlikna med eventuelle tidlegare Ungdata-undersøkingar som er gjennomførte i kommunen. Resultata blir òg samanlikna med landsrepresentative tal som er baserte på Ungdata-undersøkingar gjennomførte over heile landet i 2022 og 2023. Der det er ei sammenlikning med fylkestal, er tala henta fra undersøkinga i år.

Kva kan Ungdata seie noko om?

Intensjonen bak Ungdata er å kartleggje korleis ungdom har det og kva dei driv med i fritida. Undersøkinga omfattar tema som er knytte til familie, vennskap, skule, lokalmiljø, helse, mobbing, regelbrot og deltaking i fritidsaktivitetar. Ved å spørje ungdom direkte om desse temaa kan Ungdata gje ei oversikt over kor mange det er som til dømes trivst i lokalmiljøet sitt eller som driv med idrett.

Resultata må tolkast lokalt, og dei kan gje ein peikepinn på kva for område kommunen særleg bør jobbe med framover.

Kommunar og fylkeskommunar over heile landet bruker Ungdata som eitt av fleire kunnskapsgrunnlag for å vidareutvikle den lokale oppvekstpolitikken. Dataa blir brukte i det førebyggjande folkehelsearbeidet. Resultata frå Ungdata kan òg brukast til å gjere ungdom medvitne om korleis andre ungdommar har det og kva som er vanlege aktivitetar blant ungdom.

Om rapporten

Denne rapporten er ein del av gratistilbodet som blir gjeve til alle kommunar og fylkeskommunar som ønskjer å delta i Ungdata. Alle tala er henta frå den lokale undersøkinga, medan tekstane er utforma slik at dei skal passe for alle kommunar. Det er derfor ikkje gjort eigne vurderingar av kva dei konkrete resultata betyr for den enkelte kommunen.

Ungdata blir gjennomført ved at skuleelevar over heile landet svarer på eit elektronisk spørjeskjema som omfattar ulike sider ved livssituasjonen deira. Undersøkinga blir gjennomført i skuletida med ein vaksen til stades i klasserommet. Det tek dei fleste mellom 30 og 45 minutt å svare på alle spørsmåla.

Det er frivillig for ungdommane om dei ønskjer å vere med eller ikkje. Alle føresette blir informerte om undersøkinga på førehand, og føresette til elevar under 18 år kan reservere ungdommen sin frå å delta.

> ” **I Ungdata blir ungdommar spurde om korleis dei har det og kva dei driv med i fritida**

Spørjeskjemaet som blir brukt i Ungdata, er tilpassa elevar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring. Denne rapporten dekkjer berre vidaregåande. Kommunar som gjennomfører undersøkinga på ungdomstrinnet, får eigne rapportar som viser resultata frå den delen av undersøkinga.

Bakarst i denne rapporten finst det ei oversikt over nøkkeltal på tvers av ulike temaområde som viser korleis ungdom i kommunen har det samanlikna med ungdom i fylket og i heile landet.

På nettsida ungdata.no finst resultat frå Ungdata-undersøkingar som er gjennomførte i andre kommunar. Her finst det meir informasjon om undersøkinga og om metodane som er brukte. Her kan ein òg få tilgang til forskingsrapportar som er baserte på Ungdata.

Kva ungdom i Volda kommune synest om å vere med i Ungdata-undersøkinga. Prosentdelen som meiner at utsegnene stemmer

Kven står bak Ungdata?

Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet – storbyuniversitetet og sju regionale kompetansesenter innanfor rusfeltet (KORUS) står bak Ungdata.

Undersøkinga blir gjennomført i samarbeid med kommunane og fylkeskommunane, som står for den praktiske gjennomføringa på skulane.

Data frå alle dei lokale undersøkingane blir samla i den nasjonale «Ungdatabasen». Databasen inneheld svar frå alle som har delteke i Ungdata sidan dei første undersøkingane blei gjennomførte i 2010.

Helsedirektoratet finansierer Ungdata som eit gratistilbod til alle kommunane i Noreg.

Fakta om undersøkinga i Volda

Undersøkinga blei gjennomført i perioden

Februar - april 2024

Deltakarar i undersøkinga

Elevar frå Vg1 til Vg3

Talet på elevar som deltok

329

Svarprosent

74

Talet på gutar og jenter på ulike klassetrinn som svarte på undersøkinga i Volda kommune

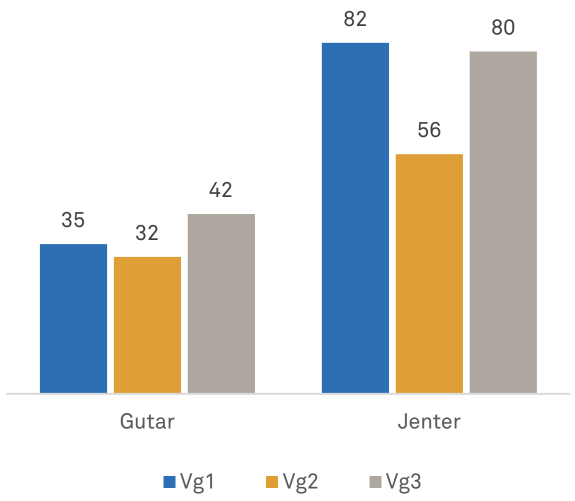

Om tolkinga av resultata

Når ein tolkar resultata, kan det vere lurt å ta omsyn til at det alltid er ei viss statistisk usikkerheit knytt til dei oppgjevne prosenttala. Usikkerheita er størst i dei tilfella der det er relativt få ungdommar som har svart på undersøkinga.

Livskvalitet

Livskvalitet handlar om det som gjer livet godt å leve og har både materielle og subjektive sider. Livskvalitet er ei subjektiv oppleving av det livet ein lever og handlar om trivsel og kor nøgd ein er med livet sitt, men òg om kjensla av å vere til nytte eller å oppleve meistring. Ungdommar som har det bra, har ofte eit positivt sjølvbilete. Ei viktig side av livskvalitet handlar derfor om korleis vi ser på oss sjølve, både på godt og vondt.

Livskvalitet blir utvikla i og påverka av samspel med andre. Positive tilbakemeldingar kan bidra til eit positivt sjølvbilete og betre trivsel, medan stadig kritikk kan ha motsett verknad. Det å bli kjend med seg sjølv og finne ut av kva ein står for er ein viktig del av ungdomstida. Derfor er denne fasen av livet ein periode då mange kan vere særleg sårbare for andre sine kommentarar.

Livskvalitet kan målast på ulike måtar. I Ungdata får ungdommane eit heilt generelt spørsmål om kor tilfredse dei er med det livet dei lever. Ungdommane får òg spørsmål om positive tankar og kjensler – om kor glade og energiske dei er, om dei opplever meistringskjensle og kjenner seg nyttige og om korleis dei ser på seg sjølve.

Resultata viser at det store fleirtalet har det godt. Dei aller fleste er nøgde med korleis dei er, og mange er nøgde med korleis dei har det. Ein klar majoritet opplever at det livet dei lever, gjev meining. Samstundes finst det òg ein god del ungdommar som gjev uttrykk for at ikkje alt er like greitt.

Kor tilfredse er ungdom med livet?

Kor tilfredse ungdom er med livet dei lever, blei målt ved at dei fekk dette spørsmålet: «Nedanfor er det ein skala frå 0 til 10. Toppen av skalaen (10) står for det beste moglege livet for deg og botnen (0) det verste moglege livet for deg. Kvar synest du at du står på denne skalaen no for tida?»

Dei som kryssa av for 6 eller høgare på skalaen, blir rekna for å vere tilfredse med livet sitt.

Korleis ungdom plasserer seg på ein skala frå 0 til 10, der 0 er det verste livet dei kan tenkje seg og 10 er det beste moglege livet. Prosent

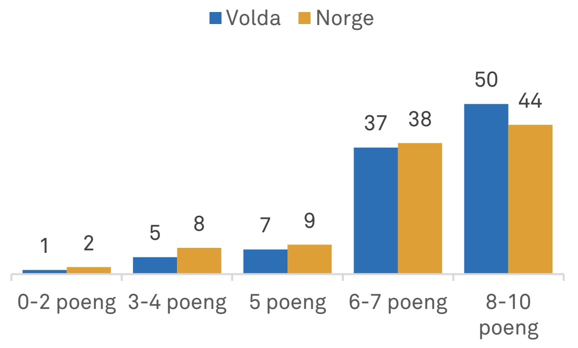

Prosentdel av gutar og jenter på ulike klassetrinn som er tilfredse med livet sitt (seks eller fleire poeng på skalaen frå 0 til 10)

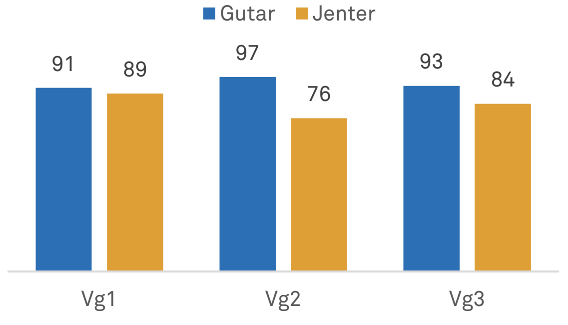

Tidstrend i Volda kommune. Prosentdel av elevane på vidaregåande som er tilfredse med livet sitt (seks eller fleire poeng på skalaen frå 0 til 10)

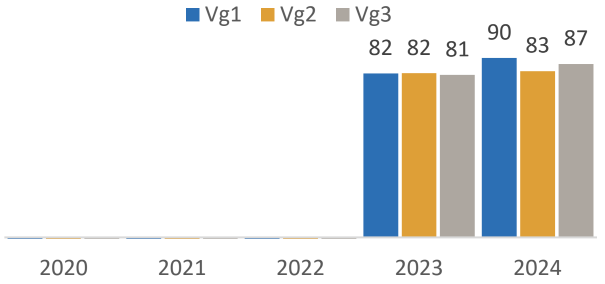

Korleis ungdom oppfattar seg sjølve og livet sitt. Prosent som er einige og ueinige

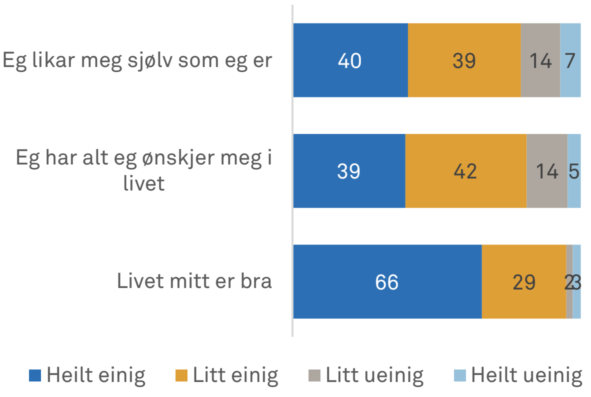

Prosentdel gutar og jenter som er einige i ulike utsegner om seg sjølv og livet sitt

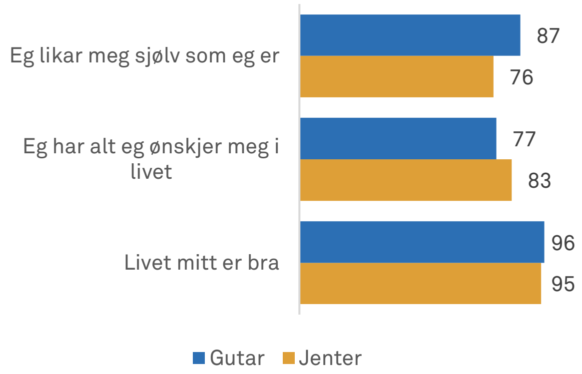

Livskvalitet

Ungdata kartlegg fleire aspekt av det vi kan kalle dei kjenslemessige sidene av dei unge sin livskvalitet, som til dømes glede, energi og engasjement. Dei siste åra har ein blitt meir merksame på det som blir kalla eudaimoniske aspekt ved folk sin livskvalitet. Å kjenne seg nyttig, oppleve meistring og få utnytta potensialet sitt er sentrale aspekt av denne forma for livskvalitet. I Ungdata får ungdommane òg spørsmål om slike faktorar.

> **Dei fleste ungdommane er godt nøgde med livet sitt**

Tenk på korleis du har hatt det den siste veka. Kor ofte har du ...

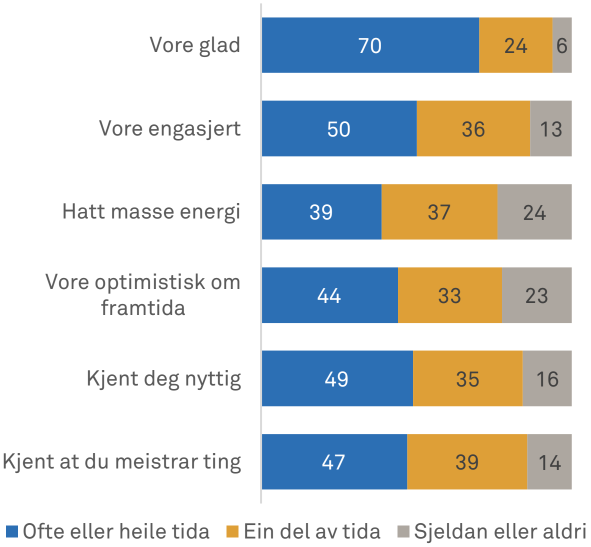

Prosentdel gutar og jenter som den siste veka heile tida eller ofte har ...

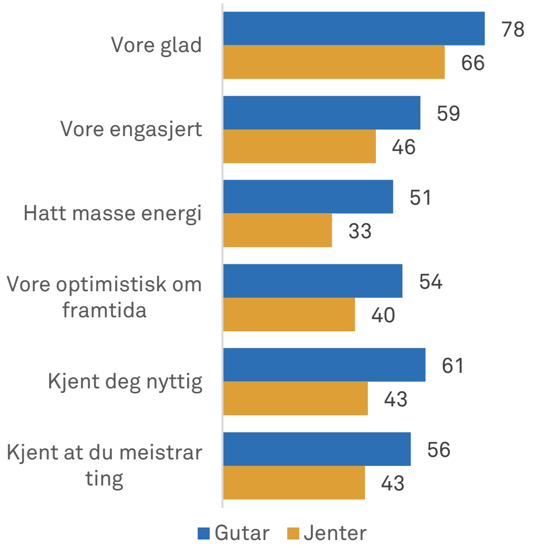

Venner

Ungdomstida blir gjerne skildra som ein livsfase der jamaldringar er særleg viktige. For dei fleste er venner på same alder ei kjelde til leik, glede, støtte, samhøyr og stadfesting. Vennene si tyding endrar seg ofte i overgangen frå barn til tenåring. Medan leiken står i sentrum for dei yngste, har det etter kvart like mykje å seie kven ein er saman med som kva ein gjer.

Rolla dei jamaldra vennene speler i livet til den enkelte ungdommen, vil òg variere. Medan nokre trivst godt med éin eller to venner, er andre opptekne av å ha ein stor vennegjeng eller flest mogleg kontaktar på sosiale medium. Sosiale medium har gjeve ungdom ein ny arena å vere saman på. Ungdommane deler informasjon og opplysningar om liva sine, kva dei gjer og kven dei er saman med, på ein annan måte enn foreldra deira gjorde. Dette har endra vilkåra for og forma på samvær med venner. For mange vil likevel kvaliteten på vennskapane framleis vere viktigare enn talet og korleis ein er saman.

På lengre sikt er jamaldringane viktige for utviklinga av sjølvbilete og sosial kompetanse. Mange knyter òg vennskap i ungdomstida som varer livet ut. Å ha venner er viktig fordi det gjev ei oppleving av å vere godteken. Kva venner ein har markerer tilhøyrsle og seier òg noko om kven ein er. Det er derfor positivt når Ungdata viser at dei aller fleste ungdommane har venner å vere saman med. Det er samstundes urovekkjande at kvar tiande ungdom i Noreg manglar venner dei kan stole på og snakke med om alt mogleg.

Har du minst éin venn som du kan stole på og tru deg til om alt mogleg? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

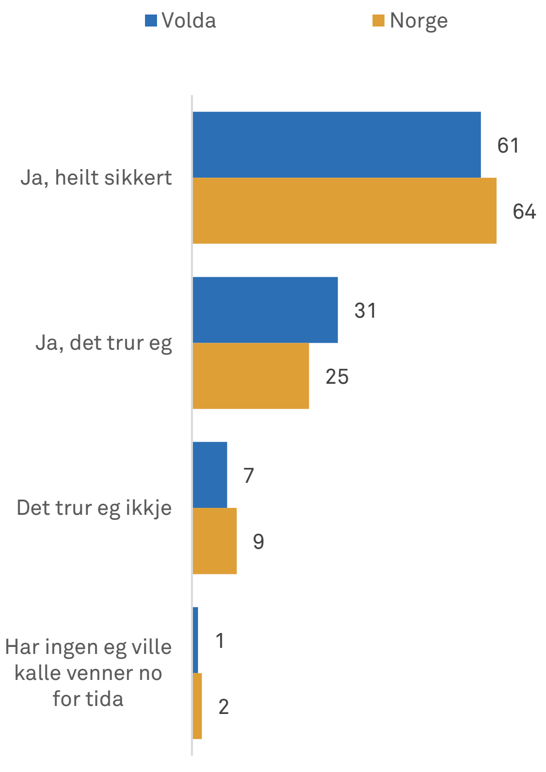

> **Ni av ti unge i Noreg har ein venn dei kan snakke med om alt mogleg**

Prosentdel som har ein fortruleg venn. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

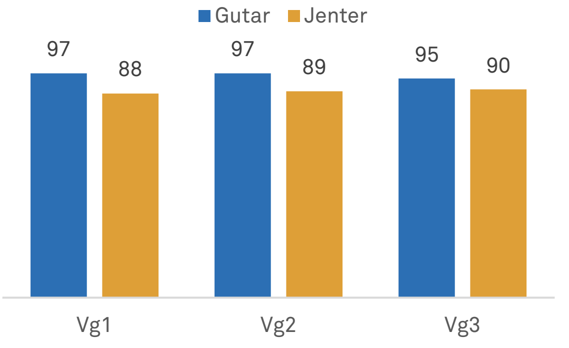

Har du nokon å vere saman med på fritida? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

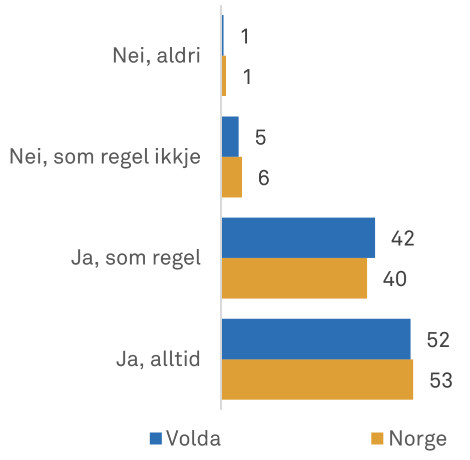

Har du nokon å vere saman med i friminutta på skulen? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

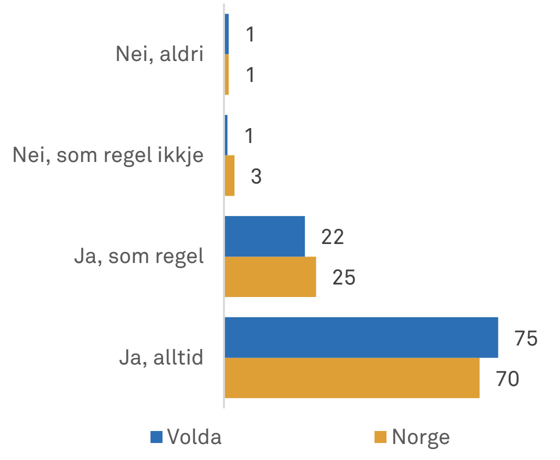

Kor mange som har venner å vere saman med på fritida. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

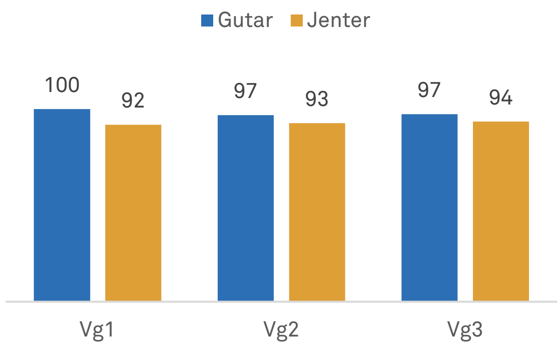

Kor mange som har venner å vere saman med i friminutta på skulen. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

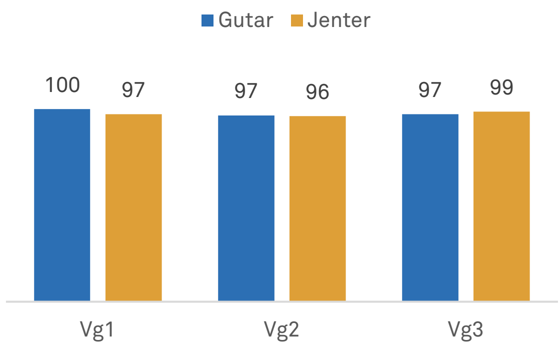

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har minst éin fortruleg venn

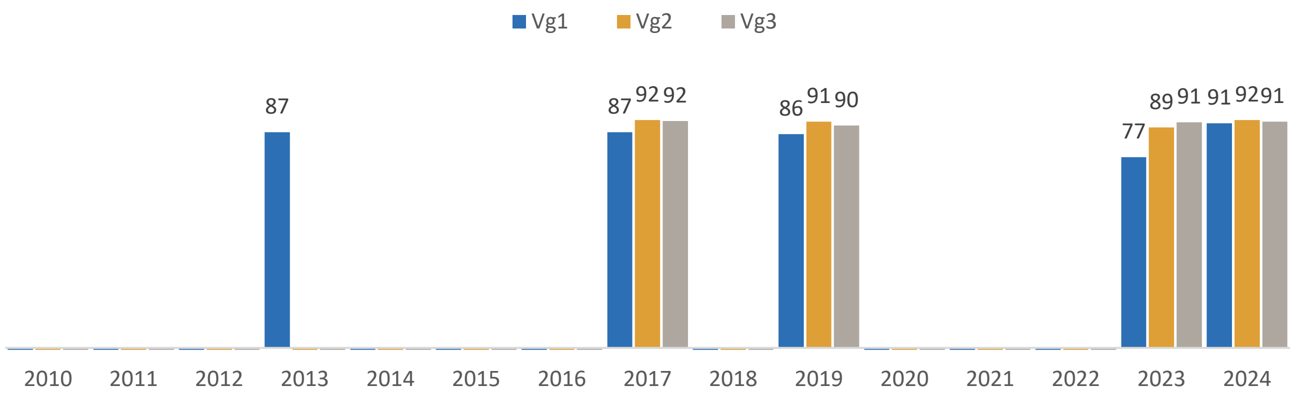

Kor mange gonger har du vore saman med venner heime hos deg eller hos dei i løpet av den siste veka? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

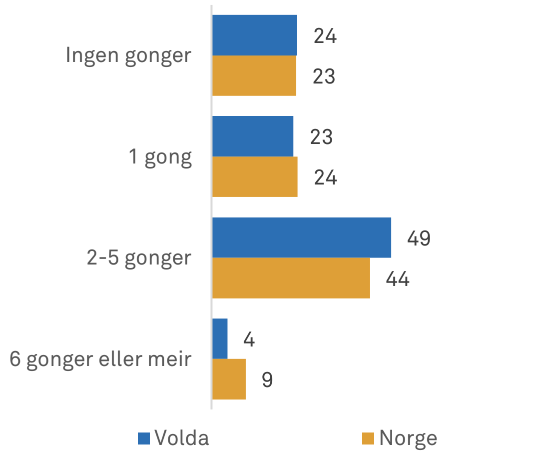

Kor mange gonger har du vore ute saman med venner størsteparten av kvelden? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

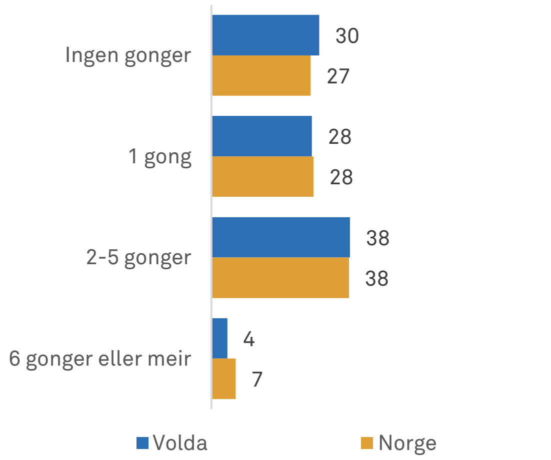

Prosentdel som har vore heime med venner minst to gonger i løpet av den siste veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

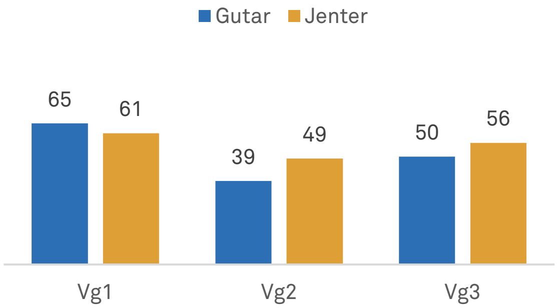

Prosentdel som har vore ute med venner størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

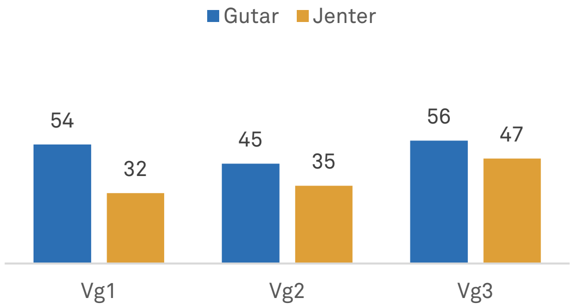

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har vore ute med venner størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka

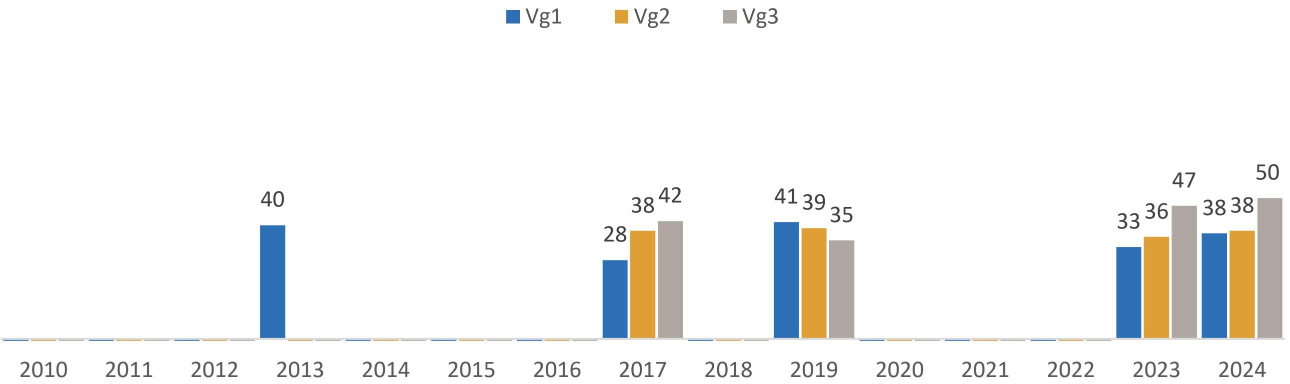

Kor mange gonger i løpet av den siste veka har du vore sosial på nettet eller mobilen størstedelen av kvelden? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

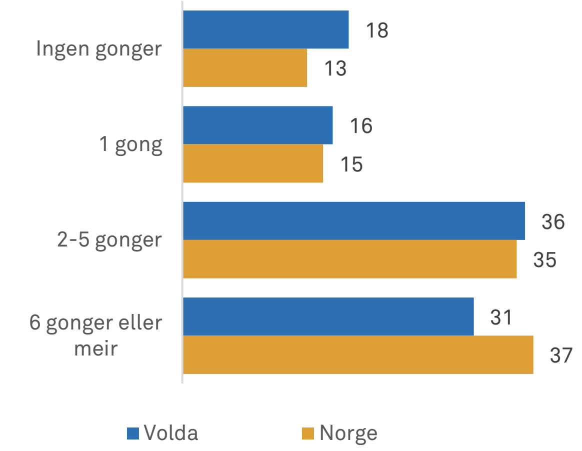

Kor mange gonger i løpet av den siste veka har du spelt online-spel med andre størstedelen av kvelden? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

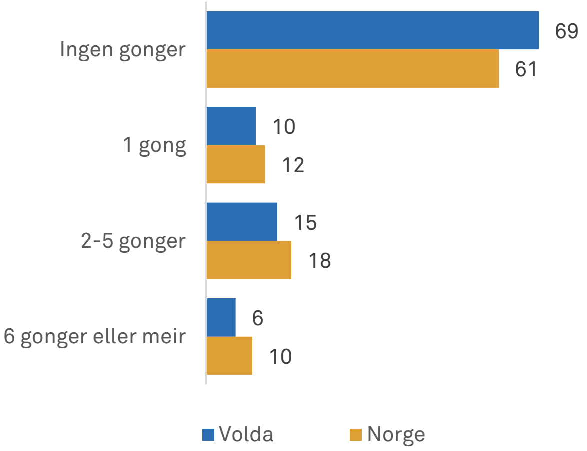

Prosentdel som har vore sosiale på nettet eller mobilen størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

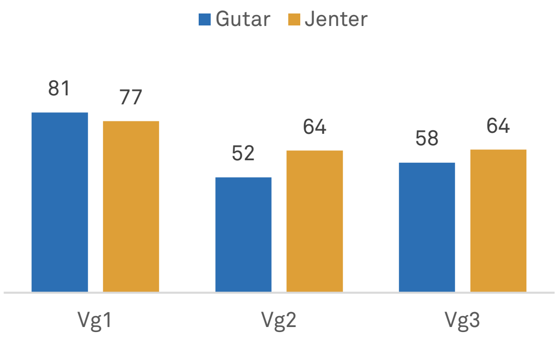

Prosentdel som har spelt online-spel med andre størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

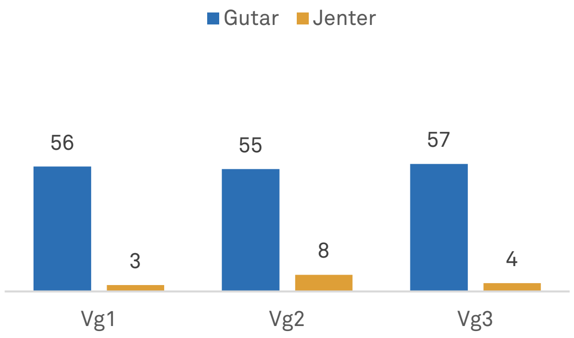

Har du i løpet av den siste veka vore plaga av at du har kjent deg einsam? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

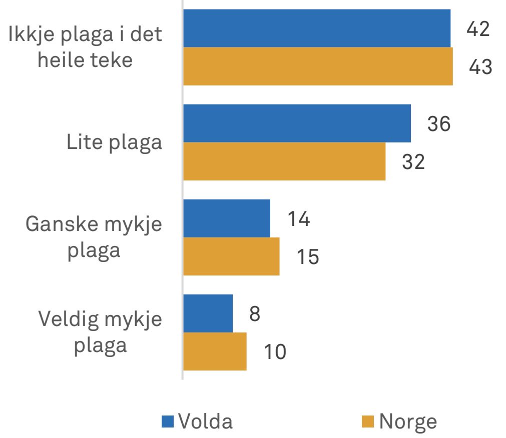

Prosentdel som har vore veldig mykje plaga av kjensla av å vere einsam i løpet av den siste veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

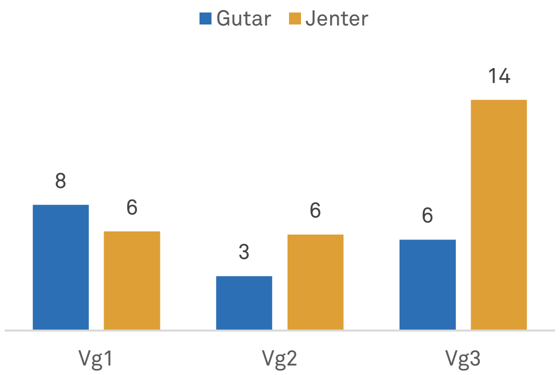

Foreldre

Sjølv om ein stor del av barndommen og ungdomstida går føre seg innanfor rammene av barnehage, skule og ulike fritidsordningar, er foreldra og dei næraste føresette framleis dei viktigaste omsorgspersonane i oppveksten. Etter barnelova har foreldre plikt til å sørgje for økonomisk underhald og omsorg, og dei skal sikre ei forsvarleg oppseding og at barnet får ei utdanning. Foreldra sine ressursar – økonomisk, kulturelt og sosialt – dannar grunnlaget for levekåra og livskvaliteten til barn og unge. Studiar tyder på at foreldra har mykje å seie for dei unge sine utdanningsval og fritidsinteresser.

Samstundes som foreldra er viktige, er lausriving og det å bli ein sjølvstendig person òg ein del av det å vere ung. Etter kvart som barn blir eldre, blir deira eigne meiningar og interesser viktigare. Her kan det liggje ein kime til konfliktar mellom dei unge og foreldra.

Likevel varer som regel den emosjonelle nærleiken til foreldra ved utover i ungdomstida. Dei fleste ungdommar i dag har eit tillitsfullt og nært forhold til foreldra sine, og mykje tyder på at den avstanden eller generasjonskløfta vi har vore vande med å snakke om mellom ungdommen og foreldregenerasjonen, har blitt mindre. At banda mellom dagens ungdom og foreldra deira er prega av tillit, blir understreka av at svært mange opplever at foreldra har god oversikt over kva dei gjer i fritida og kven dei er saman med.

Ungdata viser òg at dei færraste ungdommar opplever stadige kranglar med foreldra, og at det store fleirtalet er svært godt nøgde med foreldra sine. For mange unge er foreldra dei viktigaste støttespelarane når det oppstår problem av ulike slag.

Kor nøgd eller misnøgd er du med foreldra dine/dine føresette ? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

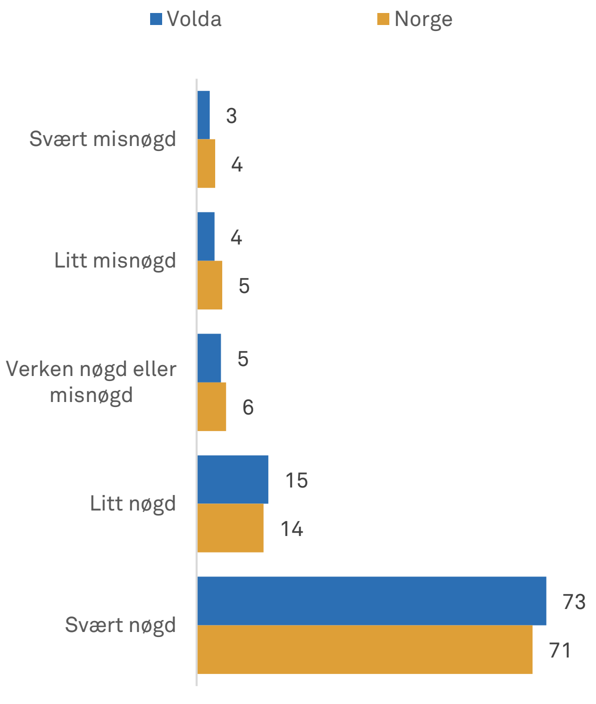

> **Det store fleirtalet av ungdommar i dag er godt nøgde med foreldra sine**

Prosentdel som er nøgde med eigne foreldre/føresette. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

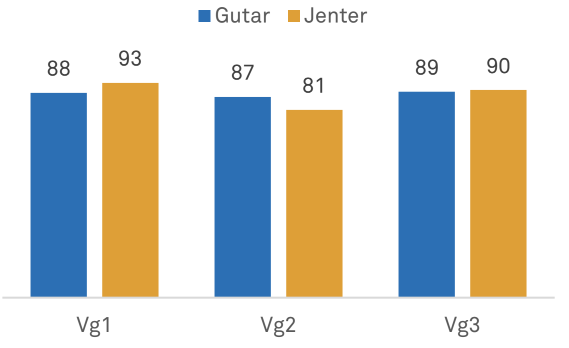

Korleis ungdom opplever eigne foreldre/føresette

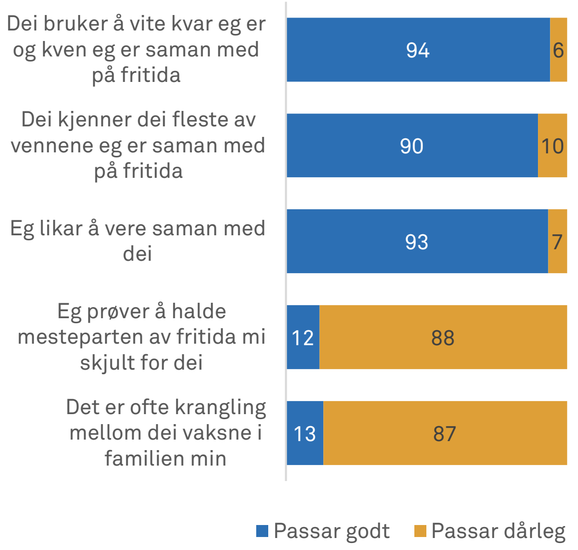

Hender det at foreldra dine eller dine føresette manglar pengar til å betale for fritidsaktivitetar som du ønskjer å delta i (idrett, kino, bursdagar, reiser osv.)? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

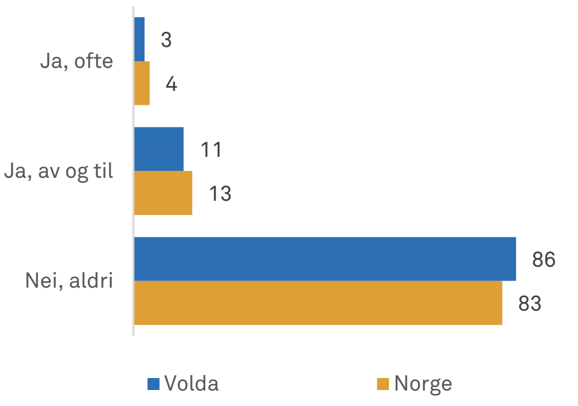

Foreldrerelasjonar

Forholdet mellom ungdom og foreldre har endra seg mykje sidan foreldre i dag var ungdommar. Nesten alle ungdommar i dag opplever at foreldra deira har oversikt over kvar dei er og kven dei er saman med i fritida. Samtidig har ein del unge behov for å skape sine eigne rom, der foreldre ikkje har ein like naturleg plass. På landbasis svarer rundt ein av fire at dei prøver å halde mesteparten av fritida skjult for foreldra.

Det er fleire spørsmål om foreldre i Ungdata. Som ein hovudindikator på korleis ungdommar opplever foreldra sine, bruker vi eit spørsmål om kor nøgde eller misnøgde ungdommen er med ulike sider av livet. Ein av faktorane dei skal vurdere er foreldre/føresette – og dei blir bedne om å krysse av for «svært nøgd», «litt nøgd», «korkje nøgd eller misnøgd», «litt misnøgd» eller «svært misnøgd».

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som er nøgde med eigne foreldre/føresette

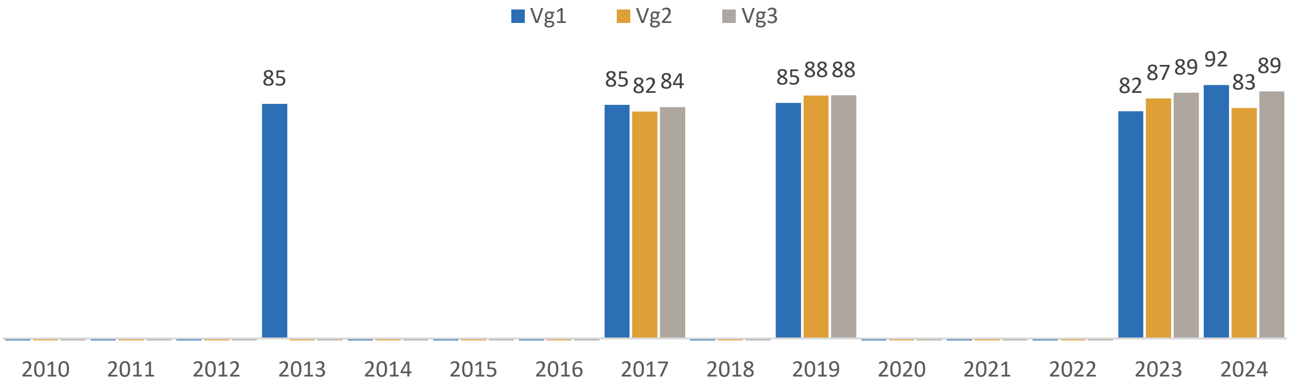

Skule

Skulen er ikkje berre ein stad for læring, men òg ein viktig arena for sosialt samvær. Skulen er ein stad der vennskap blir utvikla – både i timane, i friminutta og på skulevegen. I ei tid der digitale kommunikasjonsformer pregar mykje av fritida til ungdommen, blir den sosiale sida ved skulesituasjonen, og det fysiske samværet der, kanskje ein enno viktigare del av livet til dei unge enn tidlegare.

For mange unge er ikkje skulekvardagen ferdig når skuleklokka ringjer. Ungdata viser at ungdom flest bruker ein del tid på skulearbeid etter skuletid. Samstundes er det stor variasjon i kor mykje tid kvar enkelt bruker. Medan nokre ikkje gjer lekser i det heile teke, bruker andre fleire timar kvar dag. Jentene bruker i gjennomsnitt meir tid på lekser enn gutane.

Lekser kan leggje grunnlaget for gode arbeidsvanar seinare i livet, og det kan vere ein effektiv måte for skulen å få involvert foreldra i skulearbeidet på. Den viktigaste grunngjevinga ligg likevel i forventninga om at lekser aukar læring, men forsking tyder ikkje på at leksearbeid i seg sjølv har særleg stor læringseffekt. Det vil mellom anna komme an på under kva vilkår leksene blir gjevne og korleis skulearbeidet blir gjort, men òg på tilbakemeldingane frå lærarane i etterkant.

Ein god del unge opplever skulearbeidet som stressande. Positivt stress kan vere bra og hjelpe ungdommen med å fokusere på læringsoppgåvene. Samstundes kan stress vere negativt, særleg for dei som opplever vedvarande stress over tid og at gapet mellom eigne ambisjonar og det ein får til blir for stort.

Kor nøgd er du med skulen du går på? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

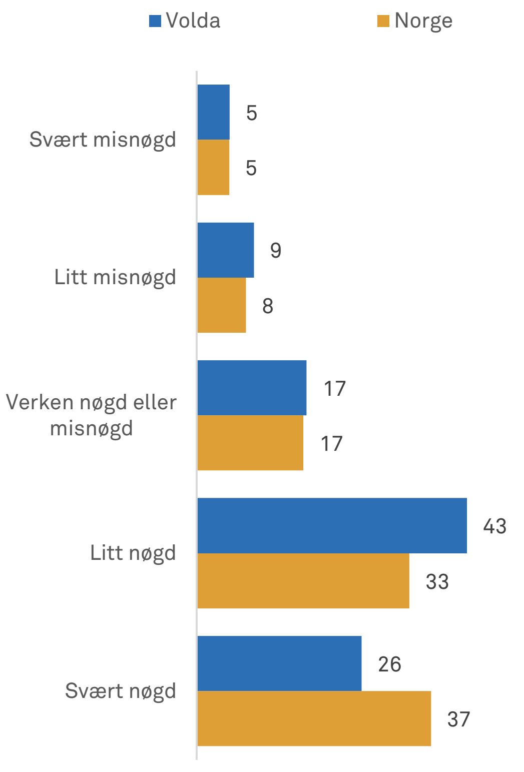

> **Skulen er ein god stad å vere for dei aller fleste – men ikkje for alle**

Prosentdel som er nøgde med skulen dei går på. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

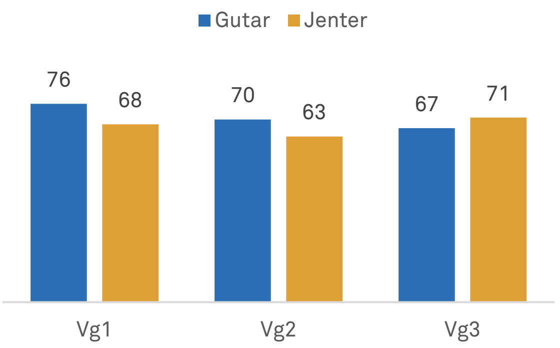

Kor mange som er einige og ueinige i ulike utsegner om korleis dei har det på skulen

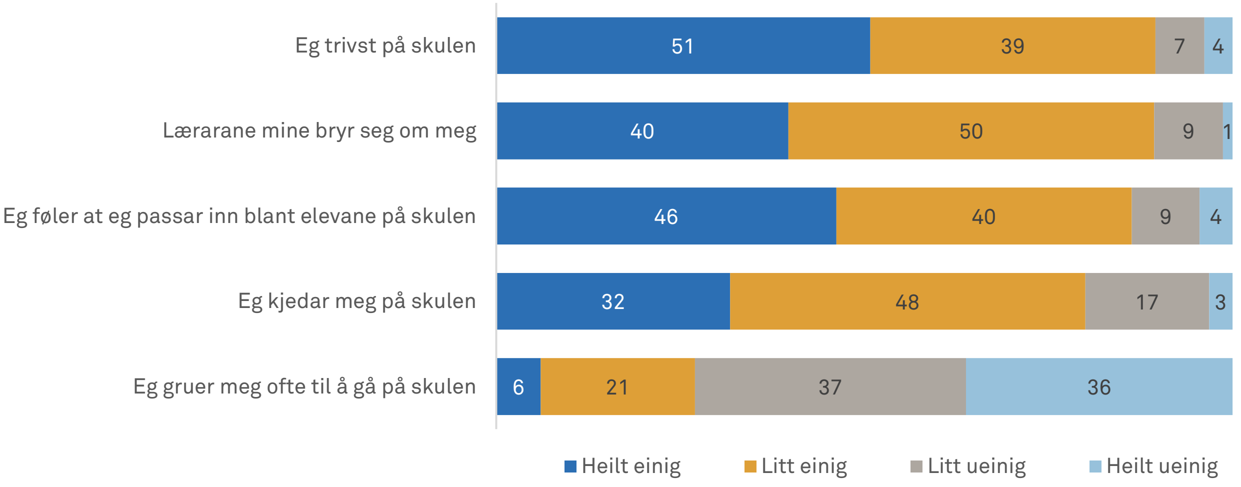

Prosentdel gutar og jenter som er litt eller heilt einige i ulike utsegner om korleis dei har det på skulen

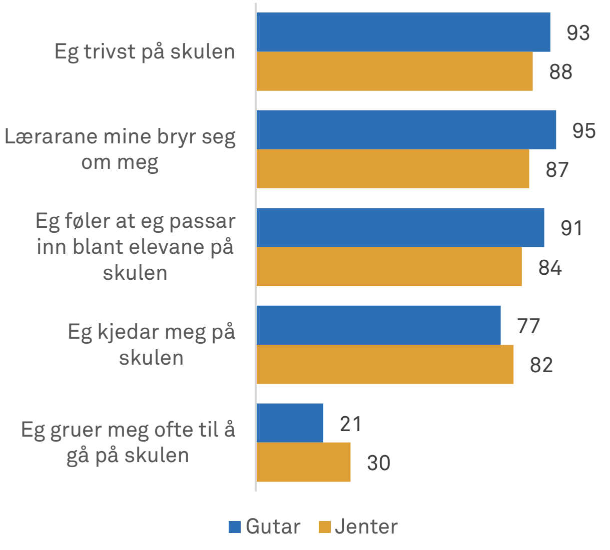

Skuletrivsel

Resultata viser òg at dei fleste trivst på skulen. Det store fleirtalet meiner at lærarane bryr seg om dei og at dei passar inn blant jamaldringane på skulen. Svara tyder på at den norske skulen på mange måtar har lukkast med å skape eit læringsmiljø som det store fleirtalet av elevane opplever som positivt. Det finst likevel nokre som har negative opplevingar knytte til skulen. Eit mindretal gruer seg ofte til å gå på skulen, og ganske mange opplever skulen som keisam.

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som er nøgde med skulen dei går på

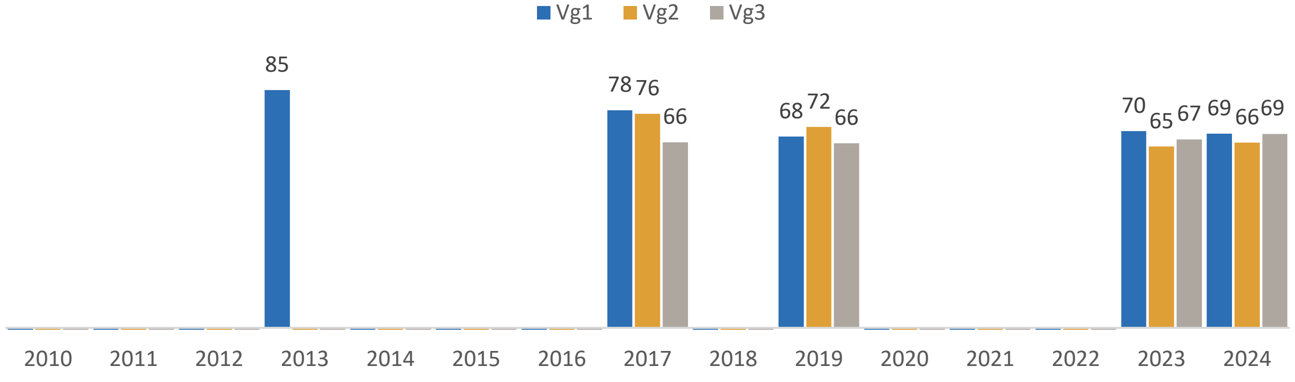

Lekser

Ungdata kartlegg kor mykje tid ungdom bruker på lekser gjennom eit spørsmål der dei blir bedne om å svare på kor lang tid dei bruker på lekser og anna skulearbeid utanom skuletida på ein gjennomsnittleg dag. Svara viser at det er stor variasjon i kor mykje tid ungdom bruker på lekser.

> **Det varierer mykje kor lang tid ungdom bruker på skulearbeid utanom skuletida**

Prosentdel som bruker minst éin time kvar dag på lekser og anna skulearbeid utanom skuletida. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

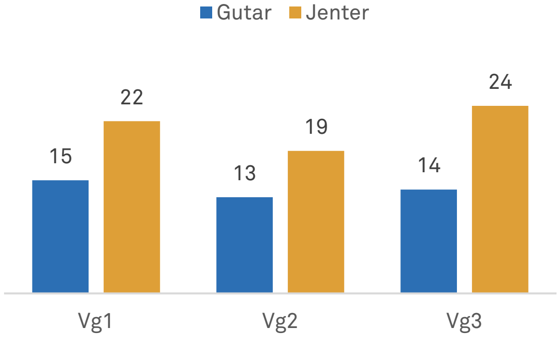

Kor lang tid bruker du i gjennomsnitt per dag på lekser og anna skulearbeid utanom skuletida? Volda kommune og nasjonalt

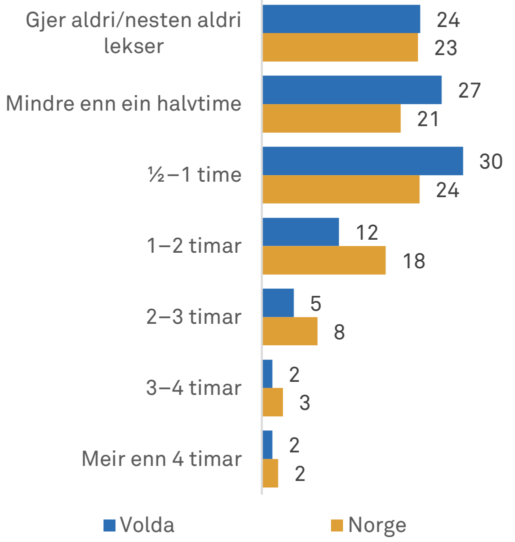

Kor ofte blir du stressa av skulearbeidet? Volda kommune og nasjonalt

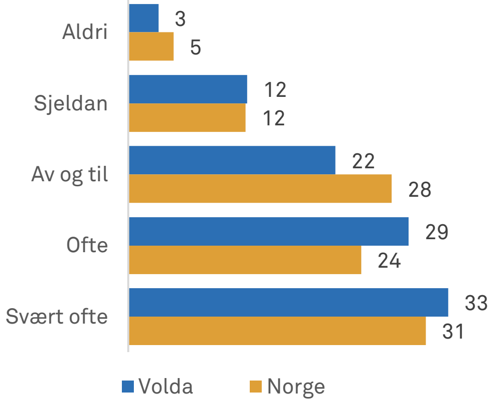

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som bruker minst éin time kvar dag på lekser og anna skulearbeid utanom skuletida

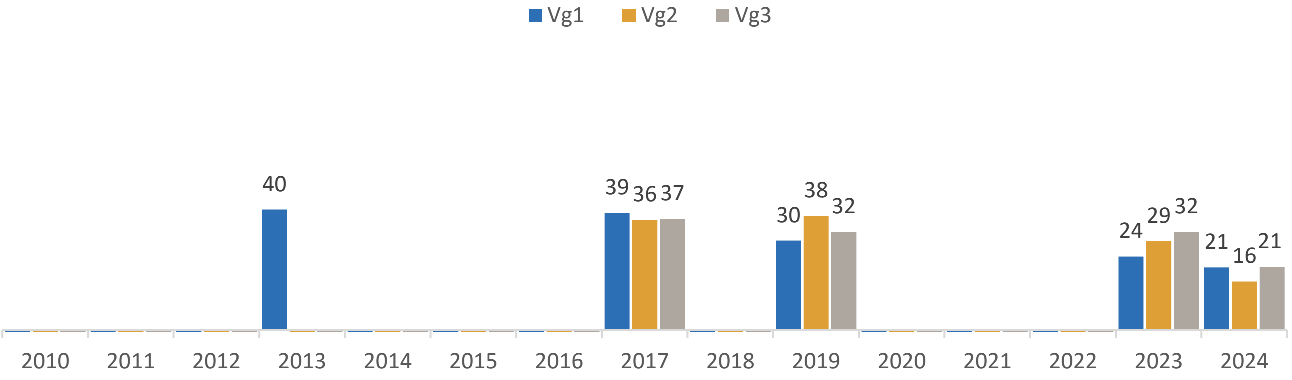

Kor mange gonger har du skulka skulen det siste året? Volda kommune og nasjonalt

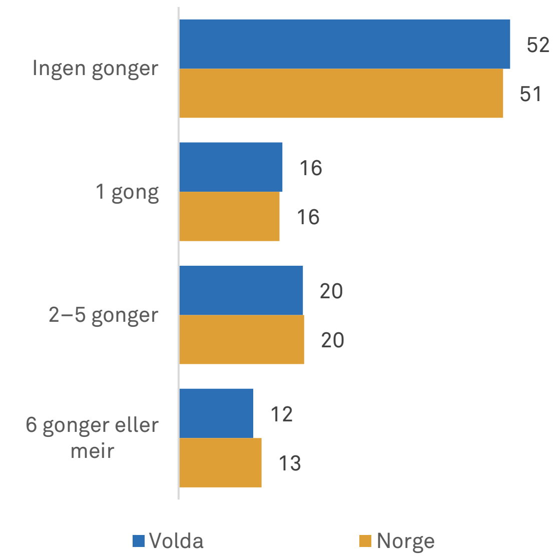

Prosentdel som har skulka skulen minst éin gong i løpet av det siste året. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

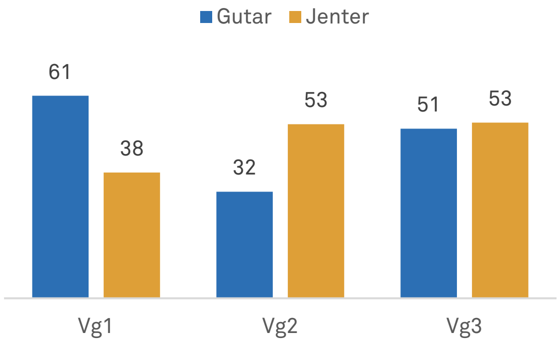

Skulk

Motivasjon for å lære er ei drivkraft som har mykje å seie for korleis den enkelte gjer det på skulen og for elevane sin sjanse til å gjennomføre skulegangen sin på ein god måte.

Motivasjonen kan vise seg på ulike måtar, både gjennom arbeidsinnsats og elevane sine utdanningsval og på om dei sluttar opp om føremålet og reglane til skulen. Å skulke skulen, særleg når det skjer fleire gonger, kan signalisere at elevar manglar motivasjon. Det kan vere mange ulike årsaker til skulking, og ofte kan det vere ting som ikkje har noko direkte med skulen å gjere.

Skulk heng i mange tilfelle saman med auka sannsyn for ei negativ utvikling i ungdomsåra. Spesielt alvorleg er det når skuleskulk opptrer saman med andre sårbarheitsfaktorar, og når ungdommane har få beskyttande faktorar i miljøet dei er i.

”Å skulke skulen blir gjerne rekna som en sårbarheitsfaktor i ungdomstida

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har skulka skulen minst éin gong i løpet av det siste året

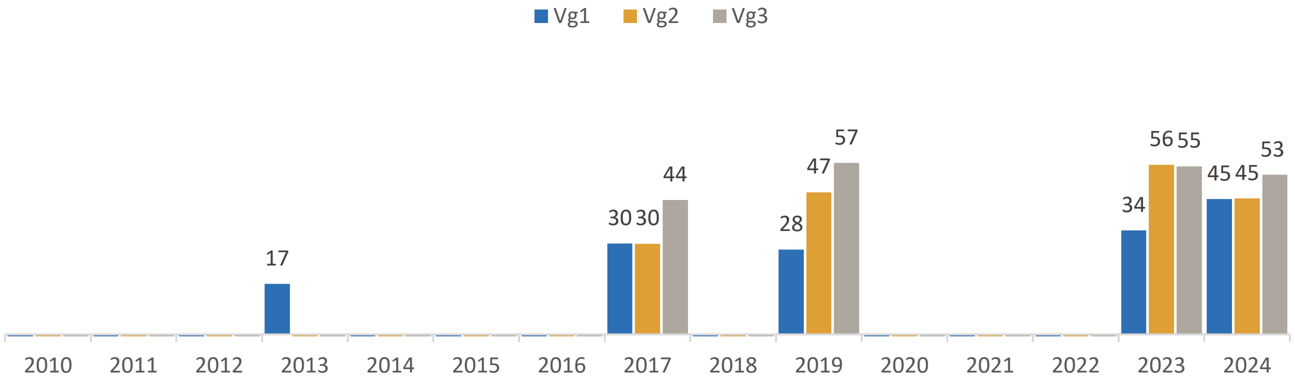

Lokalmiljøet

Å vekse opp tyder som regel å vekse opp på ein bestemd stad. Ulike lokalmiljø kan gje ulike moglegheiter til å utfalde seg og ha sosialt samvær. Tilbodet av organisasjonar, fritids- og kulturtilbod påverkar korleis kvar enkelt kan utfalde seg, og bidreg samstundes til å skape identitet og tilhøyrsle i eit lokalmiljø. Det same gjeld tilgangen på opne møteplassar, rekreasjonsområde og urørt natur. Opplevinga av lokalmiljøet vil òg vere prega av utsiktene til utdanning, arbeid og familieetablering på sikt.

Trygge og sunne lokalmiljø er særleg viktige for velferda til barn og unge, sidan dei som regel bruker lokalmiljøet i større grad og på ein annan måte enn foreldra og andre vaksne. Barn og unge kan òg ha andre meiningar enn vaksne om kva som gjev livskvalitet på heimstaden. Derfor er det viktig å spørje dei om korleis dei opplever staden der dei bur.

Ungdata viser at ungdommar flest er ganske eller særs godt nøgde med lokalmiljøet sitt. Men det finst òg ein del som ikkje er så godt nøgde. Dette gjer seg ofte meir gjeldande for jentene enn for gutane. Kva ungdommen er nøgd og misnøgd med, varierer mykje frå kommune til kommune. Dette viser at kommunane kan gjere mykje for å leggje til rette for at ungdommen skal trivast.

Kor godt nøgd er du med lokalmiljøet der du bur? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

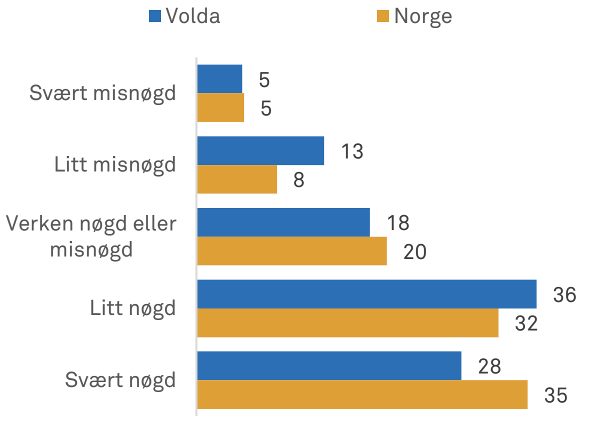

I kva for grad kjenner du at du høyrer til på staden der du bur? Skala frå 0 = inga tilhøyrsle til 10 = sterk tilhøyrsle. Prosent i Volda kommune

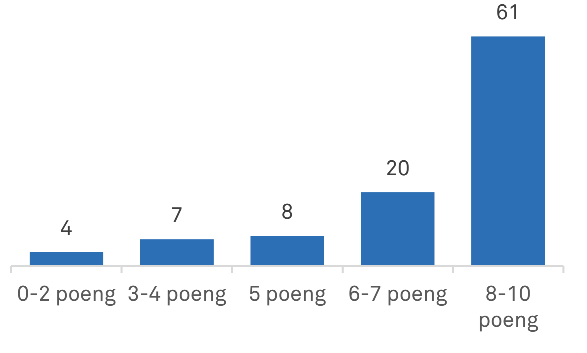

Prosentdel som er nøgde med lokalmiljøet. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

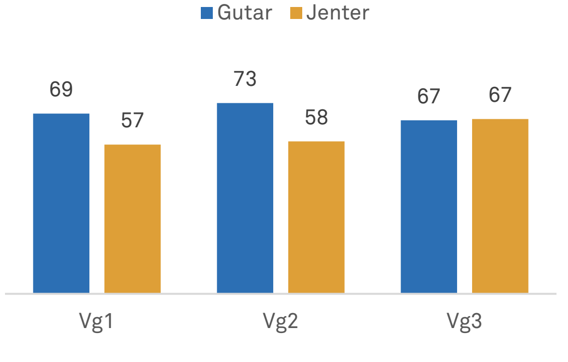

Prosentdel som kjenner tilhøyrsle til staden der dei bur (6 poeng eller meir). Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

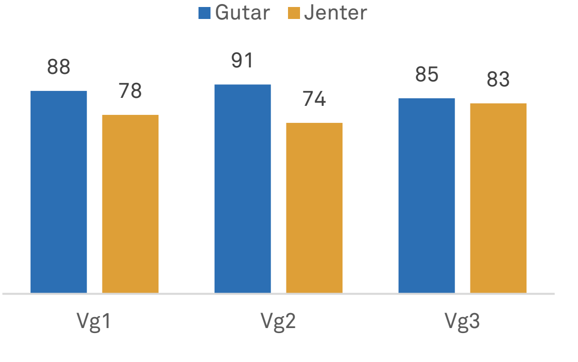

Tenk på områda rundt der du bur. Korleis opplever du at tilbodet til ungdom er når det gjeld …

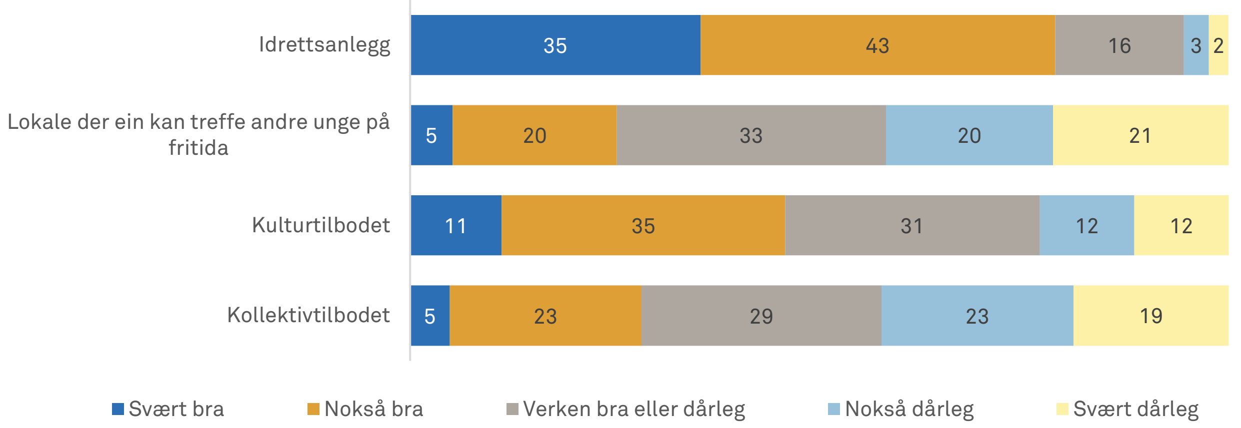

Prosentdel gutar og jenter som opplever ulike tilbod til ungdom i nærmiljøet som svært eller nokså bra

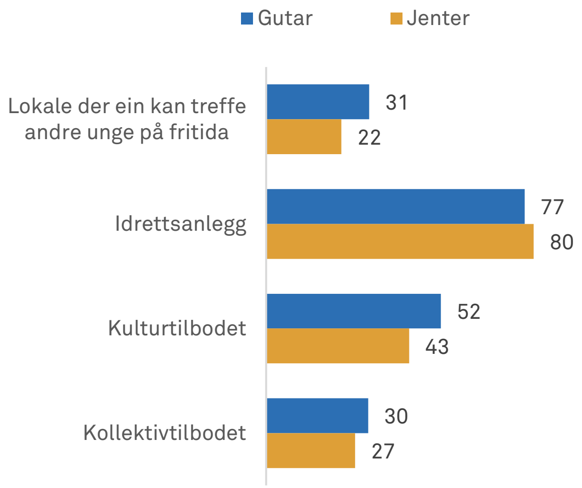

Når du er ute om kvelden, opplever du det som trygt å vere i nærområdet der du bur? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

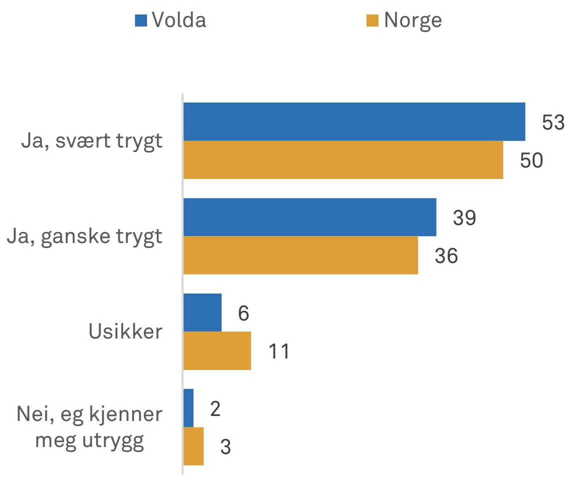

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som er nøgde med lokalmiljøet der dei bur

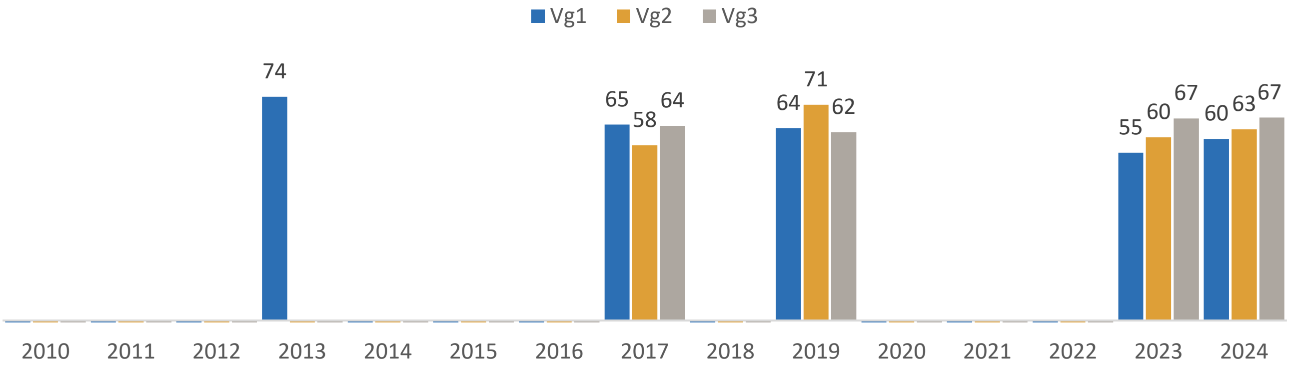

Framtid

I dag har vi med ein utdanningsorientert ungdomsgenerasjon å gjere. Aldri tidlegare har så mange unge teke så lange utdanningar som i dag. Mot slutten av 20-åra har meir enn halvparten av jentene og om lag ein tredel av gutane teke ei høgare utdanning.

Eit av dei sentrale måla i norsk utdanningspolitikk er sosial utjamning, slik at alle skal ha dei same moglegheitene til utdanning. Sjølv om at vi har eit ope utdanningssystem med gode finansieringsordningar, er det framleis store forskjellar i val og gjennomføring av utdanning etter utdanningsnivået, inntekta og yrkesstatusen til foreldra. Dei aller fleste byrjar direkte i vidaregåande opplæring etter grunnskulen. Likevel er det ikkje alle som fullfører. Om lag éin av tre fell frå undervegs eller har ikkje bestått opplæringa etter fem år. Prosentdelen som gjennomfører har auka litt dei siste åra, men fordi vidaregåande utdanning i større og større grad er eit vilkår for å komme inn i arbeidslivet, er det eit nasjonalt mål å auke delen som gjennomfører enno meir.

Dei fleste trur at dei vil fullføre vidaregåande skule, og ein klar majoritet trur at dei kjem til å ta universitets- eller høgskuleutdanning. Fram til 2015 var det ein nasjonal trend i retning av at stadig fleire unge trudde at dei ville komme til å ta høgare utdanning. Tala for dei siste åra tyder på at denne trenden er broten eller har flata ut blant elevane i vidaregåande opplæring.

Trur du at du vil komme til å fullføre vidaregåande skule? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

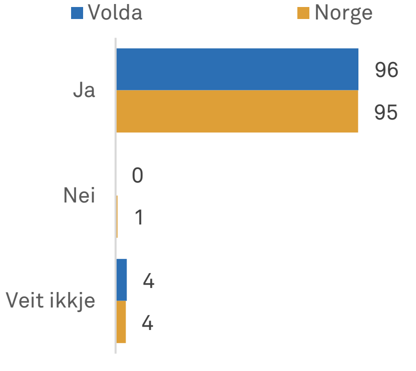

Trur du at du vil komme til å ta utdanning på universitet eller høgskule? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

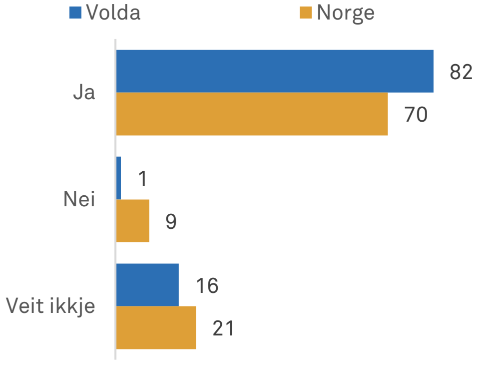

Prosentdel som trur at dei vil fullføre vidaregåande skule. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

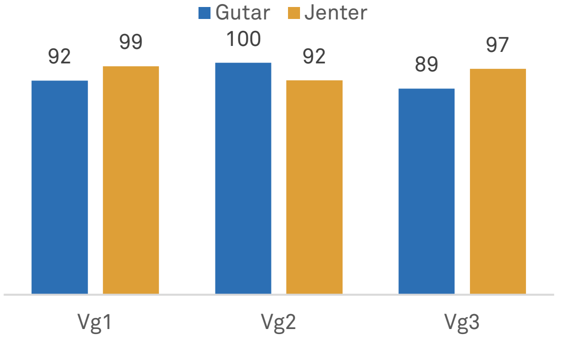

Prosentdel som trur dei vil ta utdanning på universitet eller høgskule. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

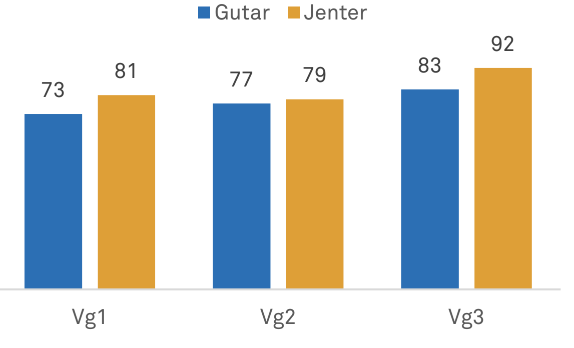

Trur du at du nokon gong vil bli arbeidsledig? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

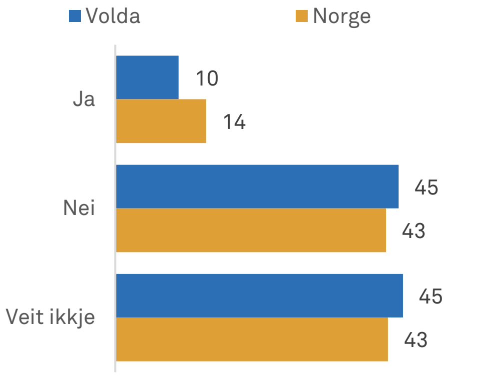

Prosentdel som trur at dei nokon gong kjem til å bli arbeidsledige. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

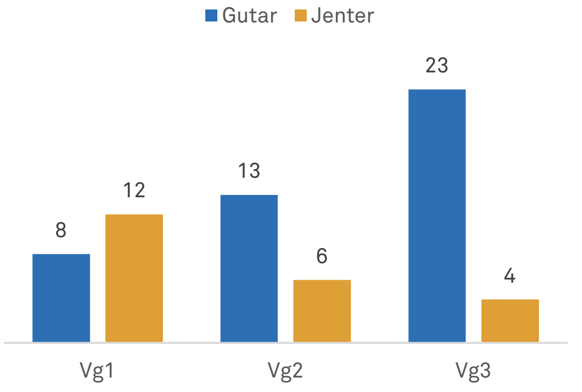

Trur du at du kjem til å leve eit godt og lukkeleg liv? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

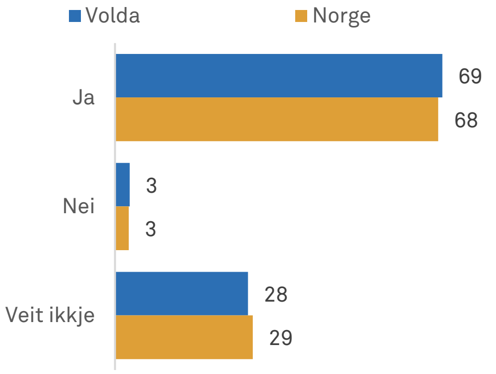

Prosentdel som trur dei kjem til å leve eit godt og lukkeleg liv. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

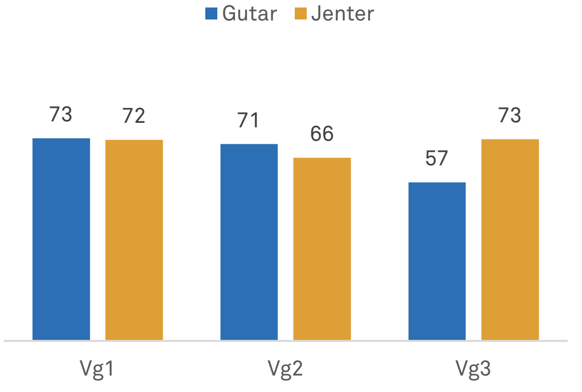

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som trur at dei kjem til å leve eit godt og lukkeleg liv

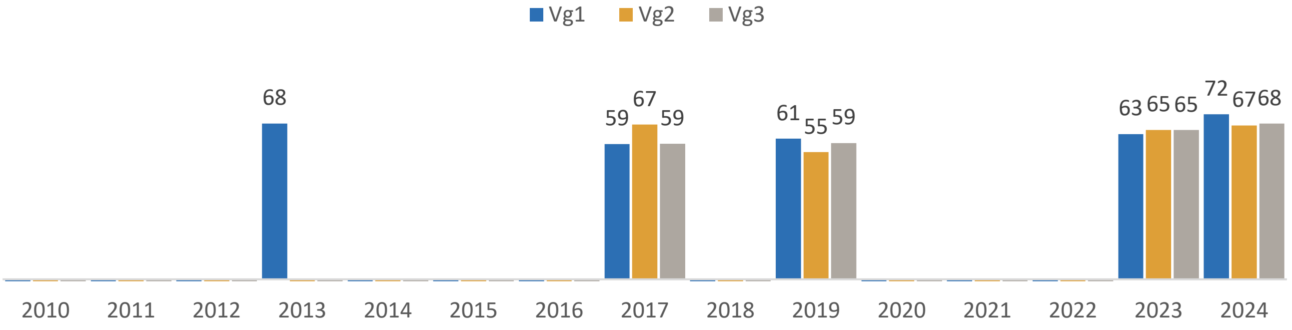

Medium

I dag speler digitale medium ei sentral rolle i ungdommen sitt kvardagsliv, både for skulearbeid og det sosiale livet. Teknologien gjer at barn og unge kjem i kontakt med jamaldringar på nye måtar. Særleg er dei sosiale media ein sentral formidlingskanal for det som elles skjer i ungdomskulturane. Det kan handle om alt frå å halde kontakten med venner til å arrangere festar, konsertar eller politiske markeringar. Mange bruker mykje av fritida si på internett, og det kan ha store sosiale kostnader for den enkelte unge å ikkje vere til stades. Samstundes har digitale medium gjort ungdommen si verd større. Dette tyder at den geografiske staden der dei veks opp får mindre å seie for kven dei kjem i kontakt med og kva impulsar dei får.

Sjølv om mange bruker mykje av fritida si på digitale skjermaktivitetar, er det òg stor variasjon mellom ungdommar. På landsbasis viser tala at nokre få bruker mindre enn éin time kvar dag framfor ein skjerm, medan tre av fire bruker meir enn tre timar.

Prosentdelen unge som bruker minst tre timar framfor ein skjerm har gått opp sidan 2015. Auken heng saman med at stadig fleire bruker mykje tid på sosiale medium. Det er òg store kjønnsforskjellar i ungdommen sine skjermaktivitetar. Medan gutar er mykje meir opptekne av spel, er jenter oftare på sosiale medium. Samla bruker jenter òg noko meir tid enn gutar på filmar, seriar og TV-program.

Utanom skulen, kor lang tid bruker du vanlegvis framfor ein skjerm i løpet av ein dag? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

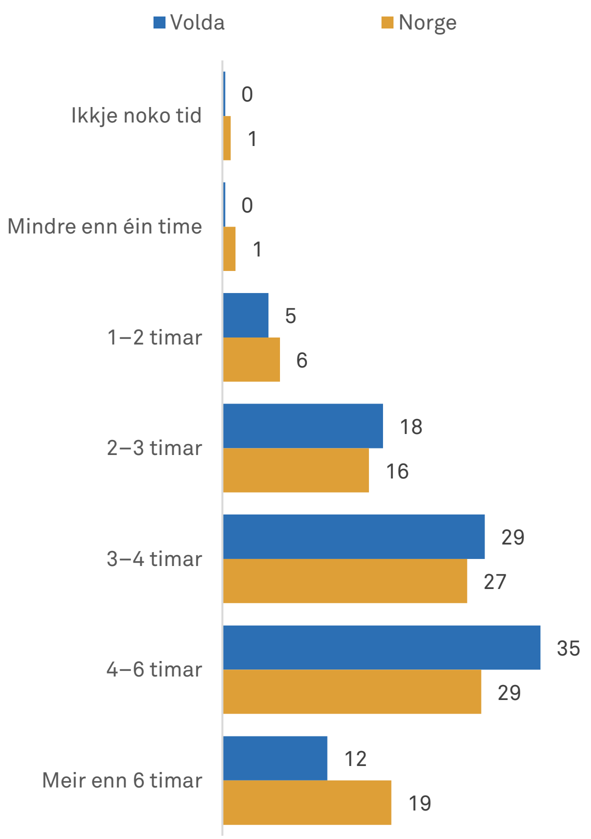

> **Skjermbaserte aktivitetar har stor plass i ungdomstida**

Prosentdel som bruker minst tre timar kvar dag framfor ein skjerm. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

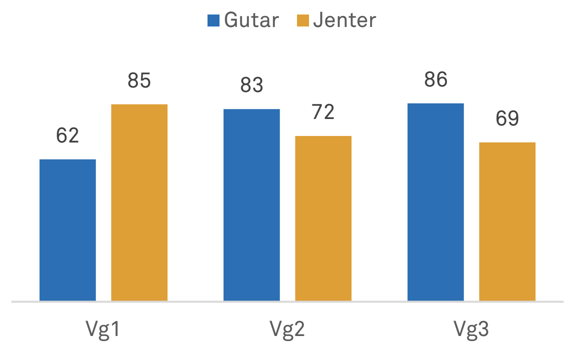

Kor mykje tid bruker du på desse tinga ein gjennomsnittsdag?

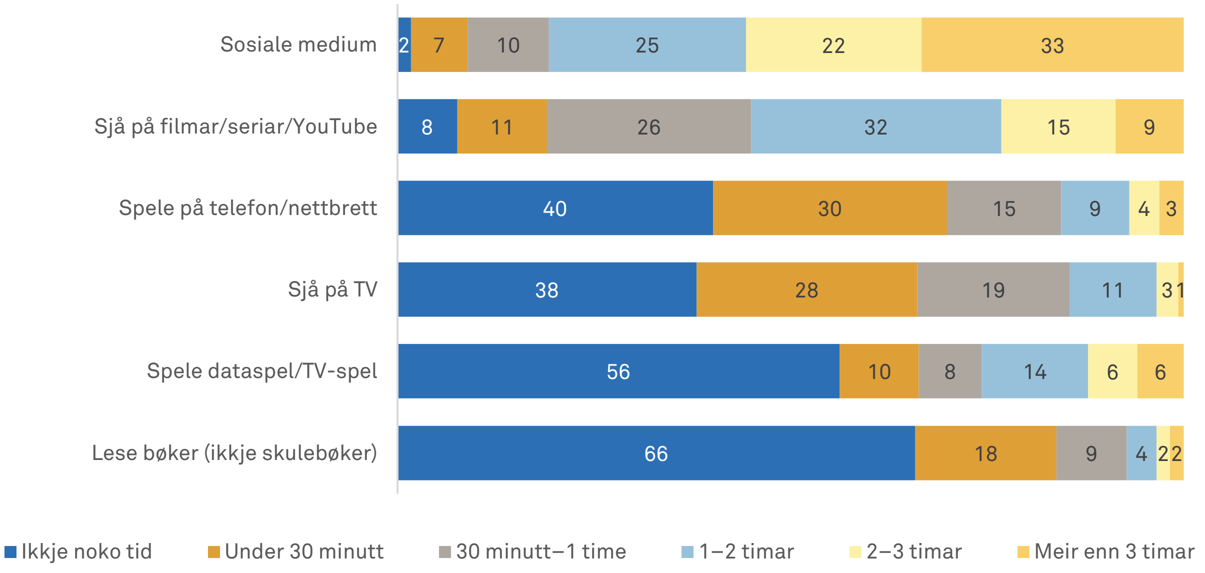

Prosentdel som bruker minst to timar kvar dag på elektroniske spel. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

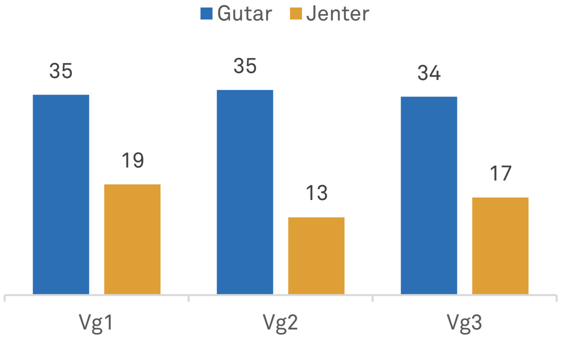

Prosentdel som bruker minst to timar kvar dag på sosiale medium. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

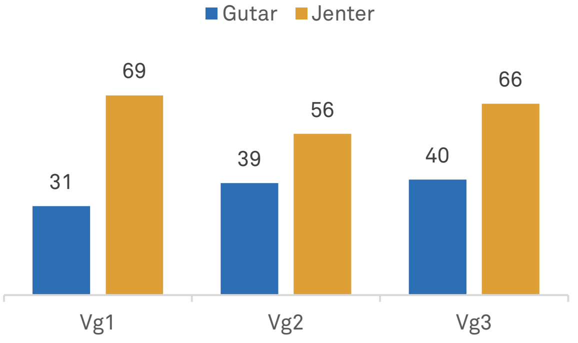

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som bruker meir enn tre timar kvar dag framfor ein skjerm

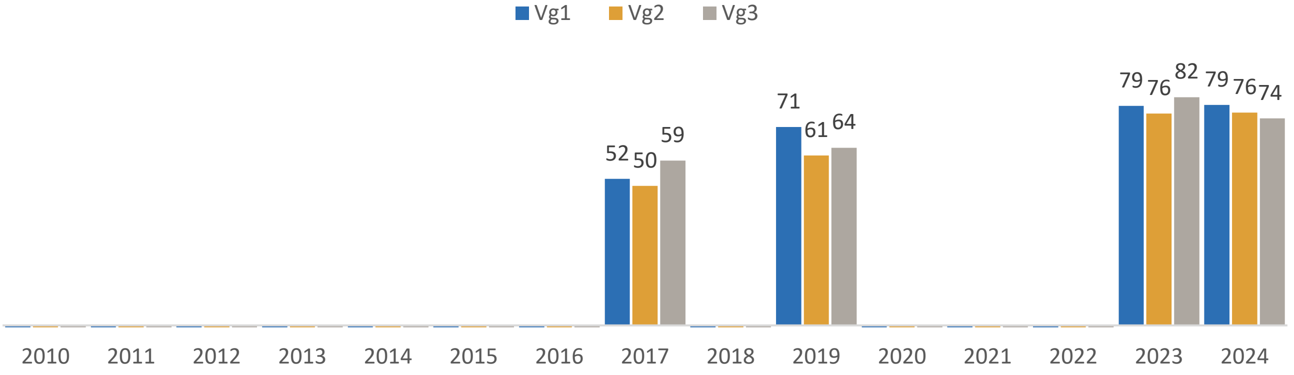

KAPITTEL 8

Organisert fritid

Ungdata viser at dei aller fleste barn og unge har delteke i eller vore innom ulike typar organiserte fritidsaktivitetar gjennom oppveksten. Organisasjonar, klubbar, lag og foreiningar er viktige arenaer for samvær med andre unge og gjev andre erfaringar og læringsvilkår enn skulen og meir uformelle situasjonar. På sitt beste gjev organisasjonane gode og varierte opplevingar og gjev ungdommen moglegheiter til å utvikle evnene sine og trening i å fungere i ein fellesskap, ytre eigne meiningar og jobbe målretta.

Samstundes går ein ofte ut frå at barne- og ungdomsorganisasjonane speler ei førebyggjande rolle. Forsking tyder likevel på at samanhengen mellom til dømes rusmiddelbruk og organisasjonsdeltaking varierer ein del med organisasjonstypen. Det er òg slik at mange av organisasjonane særleg rekrutterer ungdom som i utgangspunktet er blant dei mest «veltilpassa».

Nokon er innom i kort tid, kanskje berre for å prøve seg. Andre vel å slutte i ungdomsåra med noko dei har halde på med frå dei var små. Andre held på med dei same aktivitetane langt inn i tenåra, og nokre også inn i vaksenlivet. I Noreg er aktivitetsmangfaldet stort. Kva slags organiserte fritidsaktivitetar ungdom deltek i, avheng av kva for tilbod som finst der dei bur. Idretten står spesielt sterkt, og ein finn idrettslag over heile landet. Men det finst også andre aktivitetar for ungdom dei fleste stadane i landet.

Nasjonale tal frå Ungdata viser at det frå rundt 2018 har vore ein markert nedgang i delen som seier at dei er med på organiserte fritidsaktivitetar. Pandemien medverka noko til nedgangen.

Er du, eller har du tidlegare vore, med i organisasjonar, klubbar, lag eller foreiningar etter at du fylte 10 år? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

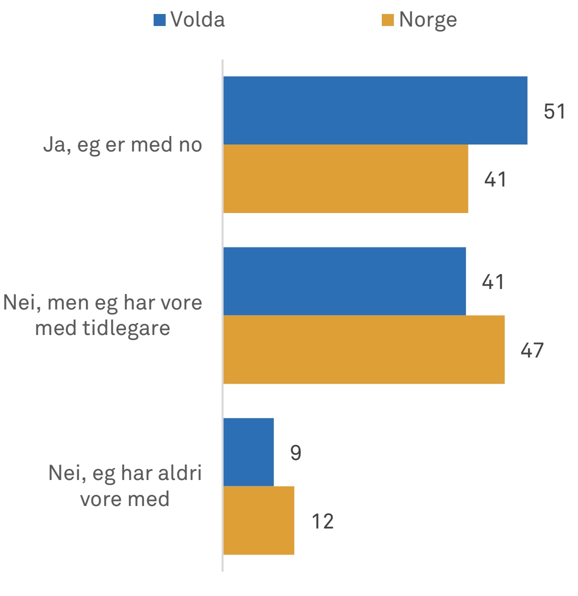

> **Dei fleste er med på ei eller anna form for organisert fritidsaktivitet**

Prosentdel som aldri har vore med i organisasjonar, klubbar eller lag. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

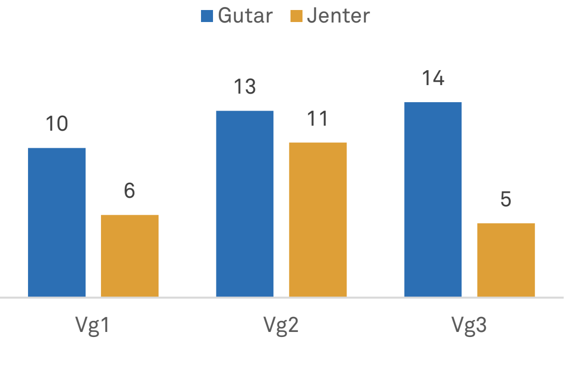

Kor mange gonger har du vore med på aktivitetar, møte eller øvingar i desse typane organisasjonar, klubbar eller lag i løpet av den siste månaden?

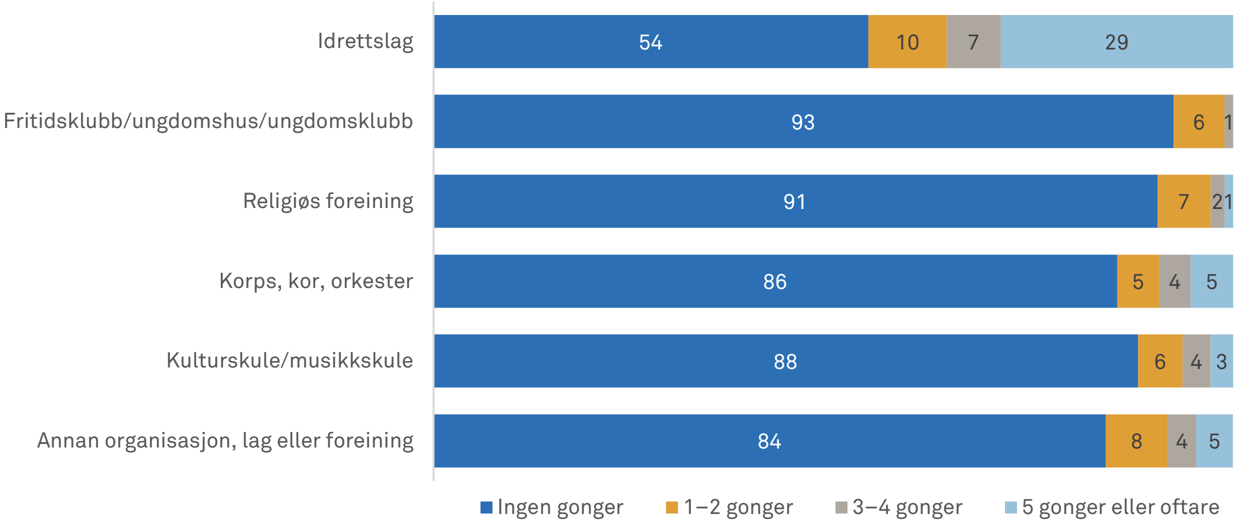

Prosentdel som har delteke på organiserte fritidsaktivitetar minst fem gonger i løpet av den siste månaden. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

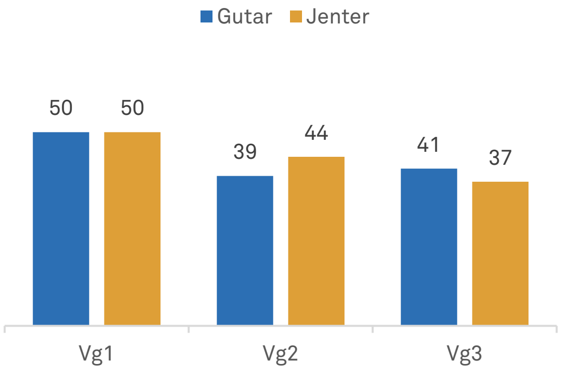

Aktiv i organiserte fritidsaktivitetar

Deltakinga i organiserte fritidsaktivitetar er kartlagd ved hjelp av spørsmål som måler kor mange gonger i løpet av den siste månaden ungdom har vore med på aktivitetar, møte eller øvingar i ulike typar foreiningar, lag og klubbar.

I Ungdata-resultata som blir presenterte, dekkjer det å vere «aktiv i fritidsorganisasjon» dei som svarer at dei har vore med på slike aktivitetar minst fem gonger i løpet av den siste månaden.

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som er med i organisasjonar, klubbar eller lag

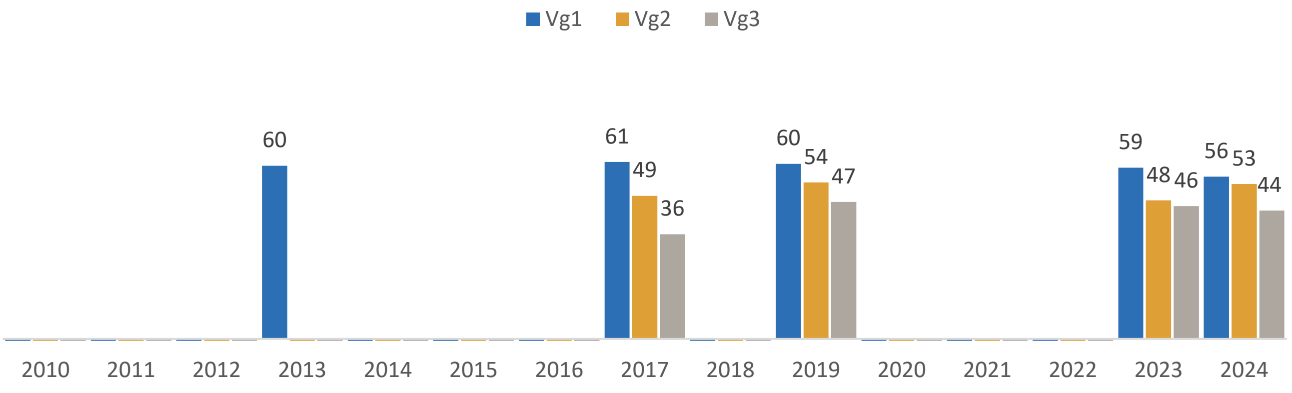

Trening og fysisk aktivitet

Media kan av og til gje eit inntrykk av at norsk ungdom held på å forfalle fysisk. Forsking viser derimot at det er like mange som trenar i dag som det var for 20 år sidan. Dei fleste ungdommar trenar, men det er stor variasjon i kva for treningsaktivitetar dei driv med. Medan mange speler handball, basket, fotball eller driv med annan idrett gjennom eit idrettslag, har andre treningssenteret som sin faste treningsarena. Det er òg mange unge som trenar på eiga hand, anten heilt aleine eller saman med venner.

Ungdata viser at tre av fire norske tenåringar er med i organisert idrettslag i løpet av ungdomstida, og at endå fleire har vore med som barn. Rekrutteringa til idrettslaga er høg dei fleste stader i landet, og ingen andre organiserte fritidsaktivitetar aktiviserer ein så stor del av ungdommen. Samstundes er fråfallet frå ungdomsidretten høgt. Nesten seks av ti som har vore med i ungdomsidretten, sluttar før dei blir 18 år. Ungdomstida er ei tid då mange får nye interesser, og det er naturleg at mange vel andre måtar å vere fysisk aktive på.

Fråfallet skjer nokså jamt utover i ungdomsalderen, men det er fleire som sluttar i overgangen mellom ungdomsskulen og vidaregåande enn elles. Fråfallet er større for jentene enn for gutane, og særleg er det fleire jenter som sluttar i overgangen mellom ungdomsskulen og vidaregåande. Det er òg ein sosial profil på fråfallet i ungdomsidretten. Mange fleire av dei som veks opp i mindre ressurssterke familiar, sluttar i ungdomsidretten, og ein god del sluttar nokså tidleg i tenåra. Ungdom frå høgare sosiale lag blir såleis verande lenger i ungdomsidretten. I mange idrettar blir det stilt store krav til utstyr og deltaking, og det kan koste ein god del å vere med. Dette kan vere ei utfordring når det gjeld å nå overordna målsetjingar om «idrettsglede for alle».

Kor ofte trenar du? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

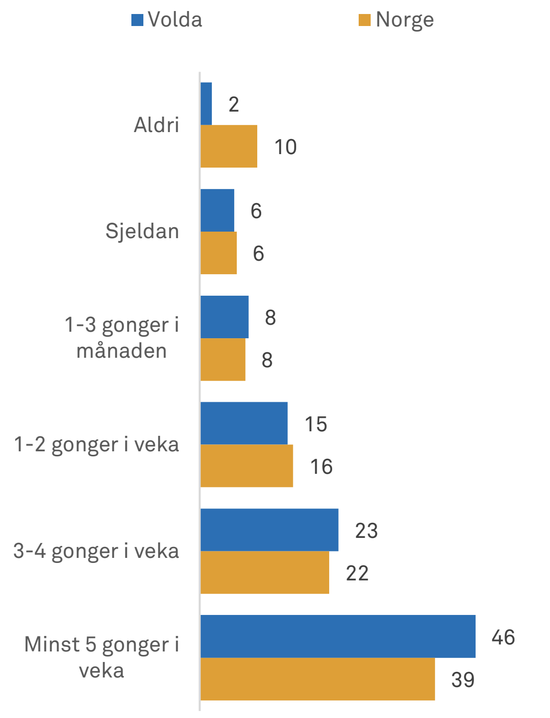

> **Å trene er noko dei aller fleste driv med. Nokre ungdommar trenar svært mykje**

Prosentdel som trenar minst éin gong i veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

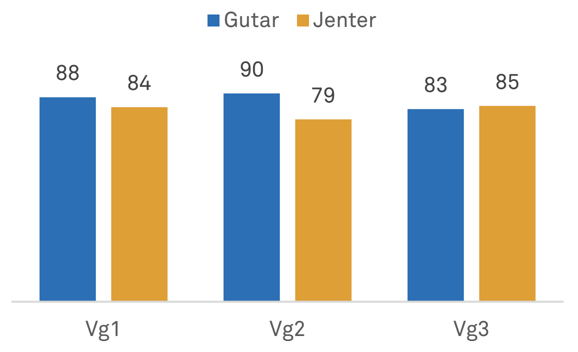

Kor ofte ungdom trenar på ulike måtar

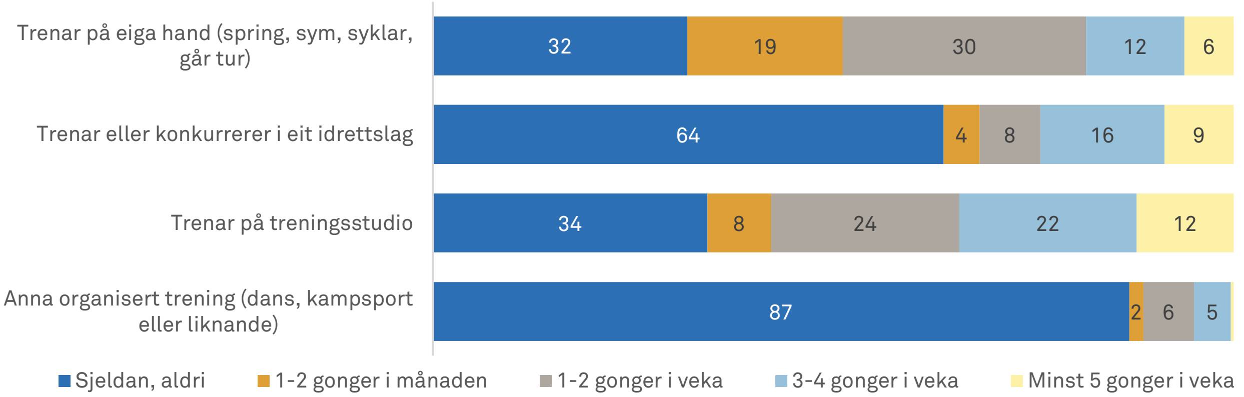

Kor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller sveitt? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

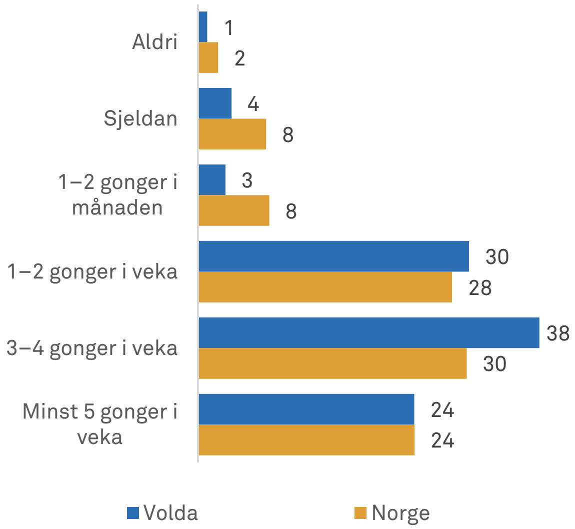

Prosentdel som er fysisk aktiv sjeldnare enn 1 til 2 gonger i månaden. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

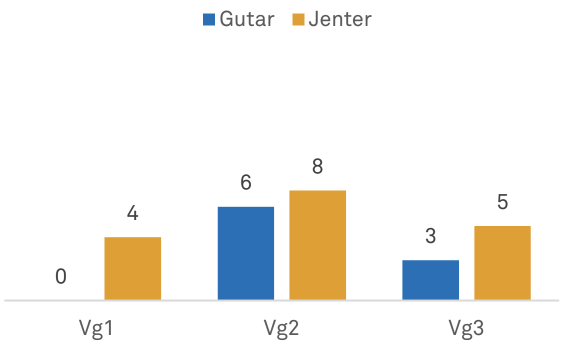

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som trenar minst éin gong i veka

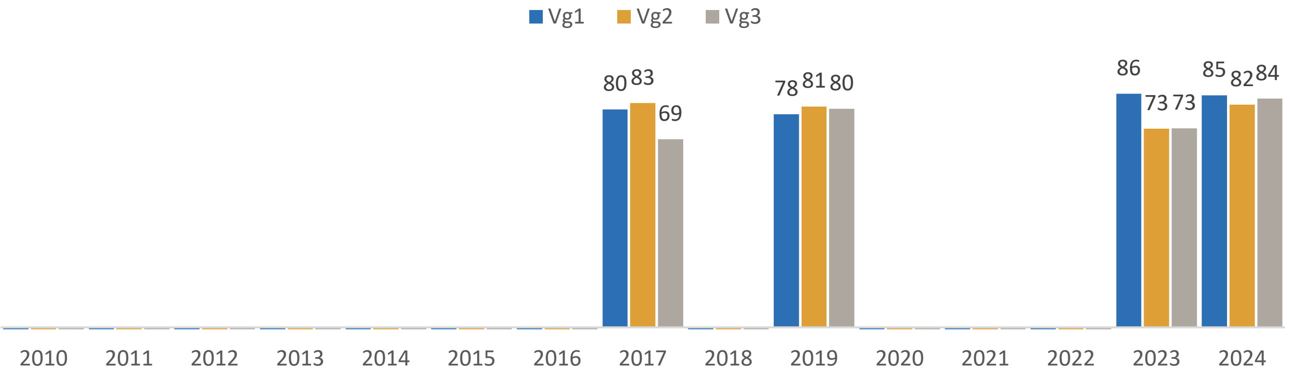

Helse

Dei aller fleste unge har god helse. Ungdomstida er ein periode med store forandringar, både kroppsleg og mentalt. I løpet av ungdomsskulen har dei fleste komme i puberteten, og mange har byrja å få kjensler overfor seg sjølve og andre som dei ikkje hadde som barn. For mange er dette ei spennande tid der dei får nye erfaringar, utviklar seg sosialt og prøver ut ting dei aldri har gjort før. Samstundes er tenåra ein periode der stadig fleire opplever ulike former for psykiske helseplager, og der vonde tankar og kjensler vil kunne prege korleis dei fungerer i kvardagslivet.

Det er generelt større fokus på helse i dag enn tidlegare, og større kunnskap om risikofaktorar har gjort at vi i dag er meir opptekne av å førebyggje dårleg helse. Samstundes har vi sannsynlegvis blitt flinkare til å kjenne etter korleis vi har det, og dette kan påverke korleis ein vurderer sin eigen helsesituasjon. Ungdata viser likevel at dei fleste unge er nøgde med si eiga helse. Det er ein tendens til at fleire blir misnøgde med si eiga helse etter kvart som dei blir eldre. På landsbasis er det litt fleire jenter enn gutar som er misnøgde. Jenter bruker òg ulike helsetenester litt oftare enn gutar.

Livsstilsvanar blir etablerte tidleg i livet, og derfor er ungdom ei sentral målgruppe for førebyggjande helsearbeid. Barn har jamt over eit høgt fysisk aktivitetsnivå opp til ein viss alder, men aktivitetsnivået søkk med alderen. Studiar viser at 15-åringar er mykje mindre fysisk aktive enn til dømes 9-åringar. Jenter er noko mindre fysisk aktive enn gutar. Dei siste tiåra har vi sett ein tydeleg trend der prosentdelen unge som røykjer har gått kraftig ned i Noreg. Etter tusenårsskiftet har det òg vore ein klar nedgang i alkoholforbruket blant dei unge.

Kor nøgd er du med helsa di? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

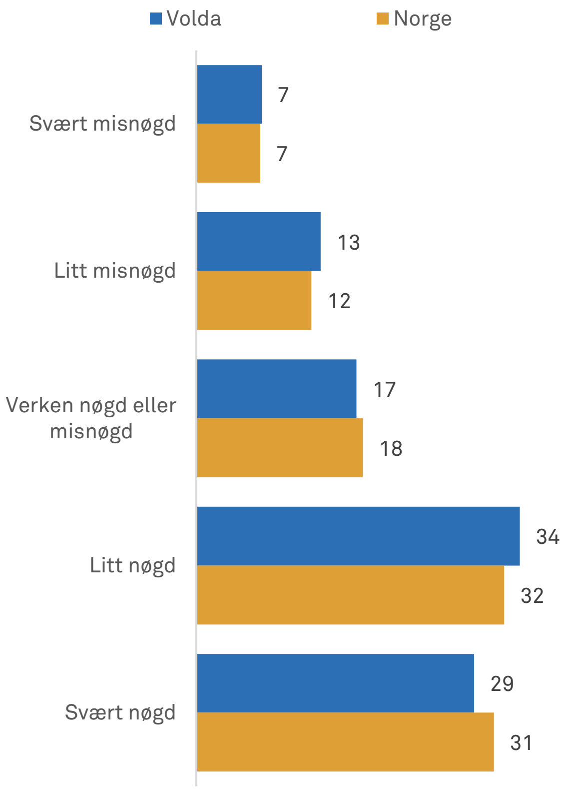

Helse

Eigenvurdert helse er ein viktig indikator for sjukelegheit og bruk av helsetenester og blir brukt til å overvake befolkninga sin helsestatus over tid.

Nasjonalt svarer om lag to av tre at dei er nøgde med helsa si, medan nærare éin av fem er misnøgde. Gutar er i gjennomsnitt noko meir nøgde med si eiga helse enn jenter.

Prosentdel som er nøgde med helsa si. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

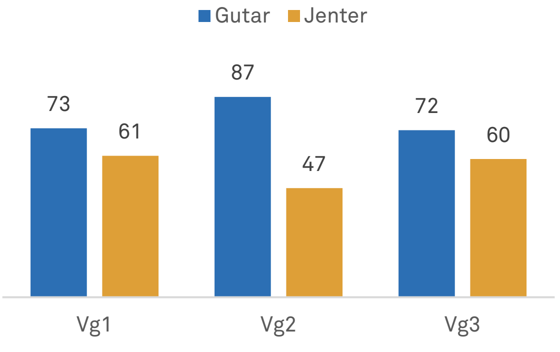

Har du vore plaga av hovudverk den siste månaden? Volda kommune og nasjonalt

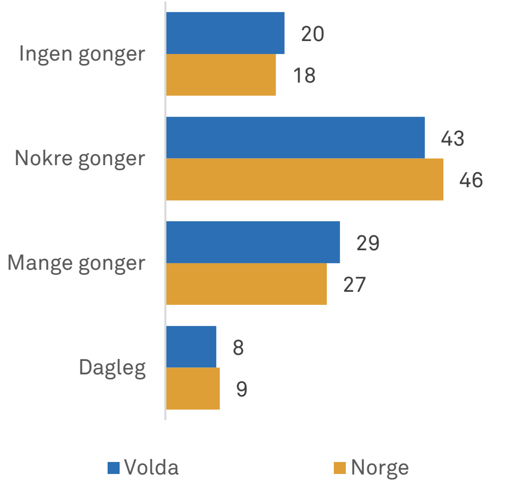

Har du hatt andre fysiske plager (til dømes kvalme, mageverk, smerter i ledd, nakke eller musklar) den siste månaden? Volda kommune og nasjonalt

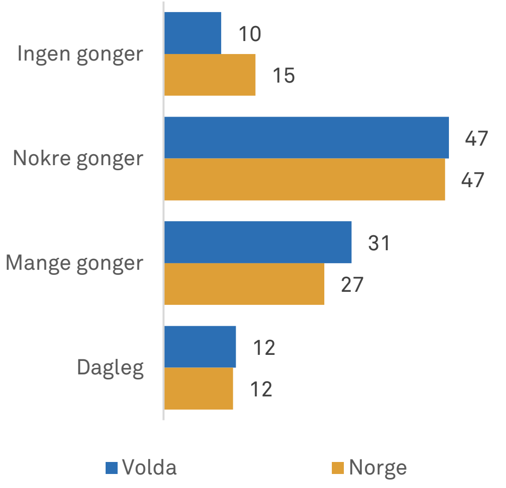

Prosentdel som har hatt hovudverk kvar dag den siste månaden. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

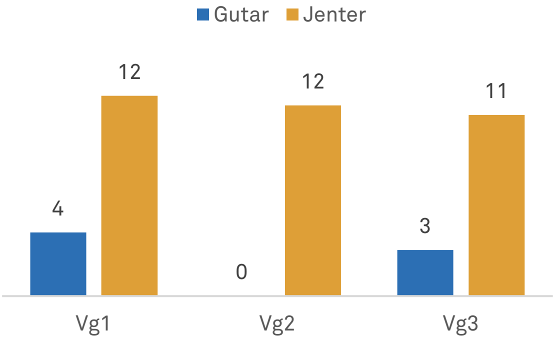

Prosentdel som har hatt andre fysiske plager (enn hovudverk) kvar dag den siste månaden. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

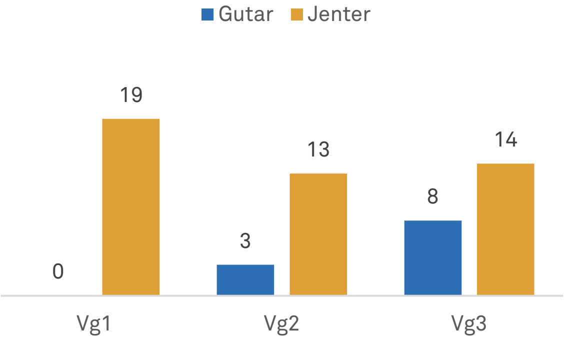

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som er nøgde med helsa si

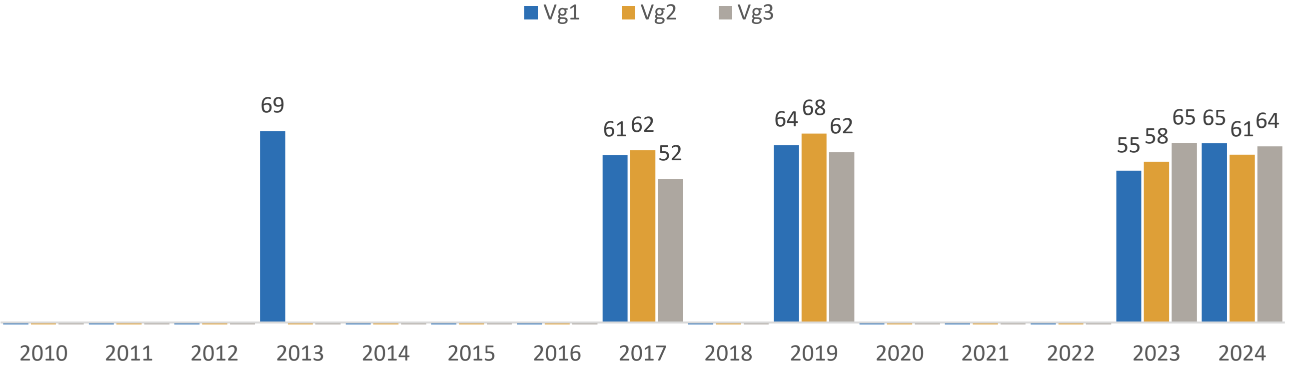

Prosentdel som har brukt desse helsetenestene i løpet av det siste året. Volda kommune og nasjonalt

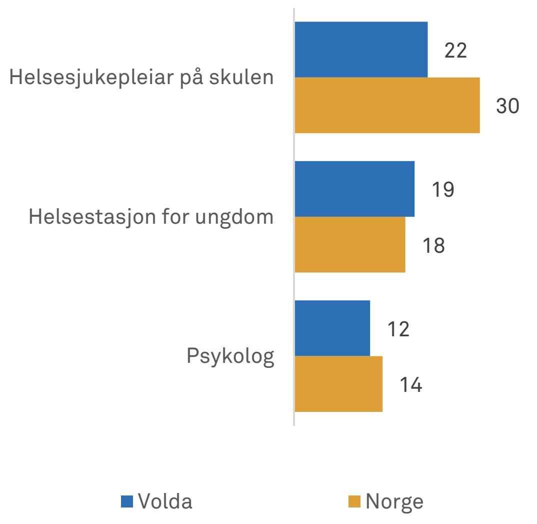

Kor ofte har du brukt smertestillande tablettar (Paracet, Ibux og liknande) i løpet av den siste månaden? Volda kommune og nasjonalt

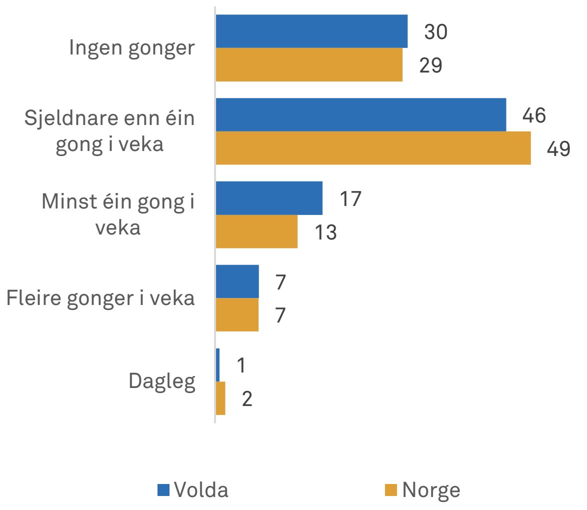

Prosentdel gutar og jenter som har brukt ulike helsetenester i løpet av det siste året

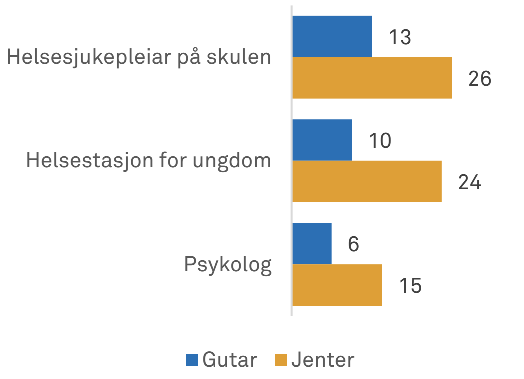

Prosentdel som bruker reseptfrie smertestillande kvar veke eller kvar dag. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

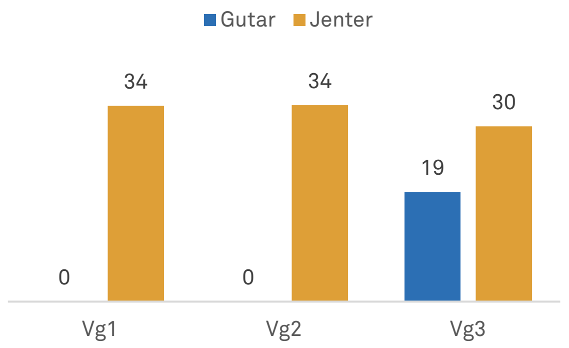

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevar på vidaregåande som bruker reseptfrie smertestillande kvar veke eller kvar dag

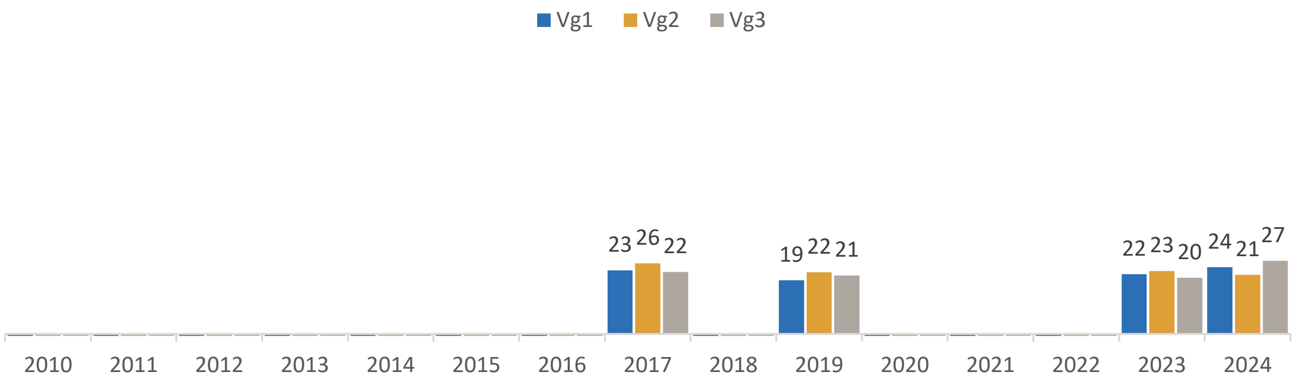

Har du i løpet av den siste veka vore plaga av noko av dette?

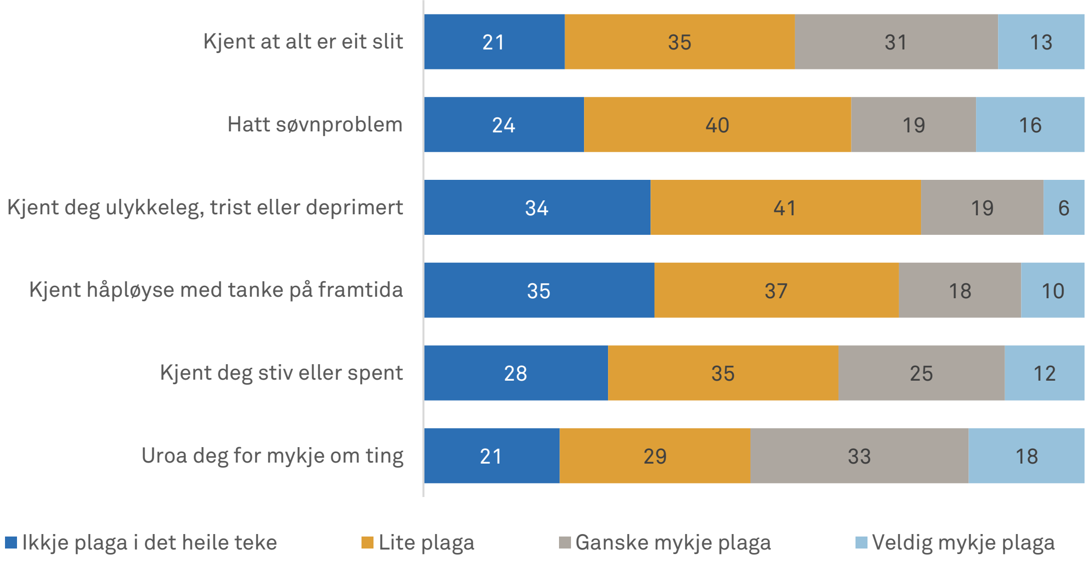

Prosentdel som har hatt mange psykiske plager dei siste sju dagane. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

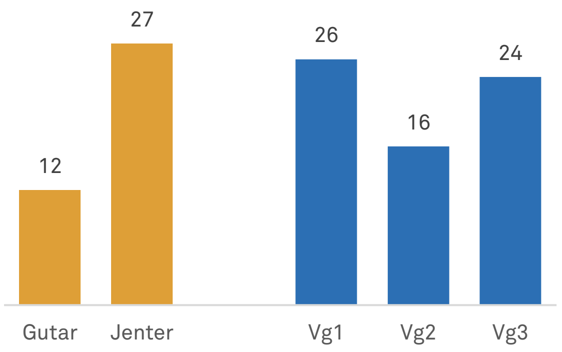

Psykiske helseplager

I denne rapporten definerer vi det som å ha «mange psykiske plager» dersom ein ungdom i gjennomsnitt har kryssa av for at han eller ho – i løpet av ei veke – er «ganske mykje plaga» av alle dei seks plagene i figuren over.

Det er viktig å presisere at Ungdata ikkje fangar opp det som ut frå kliniske kriterium blir rekna for depresjon eller depressive lidingar. Mange av dei plagene vi spør om i Ungdata-undersøkinga er kvardagsplager som mange har, men som kan vere utfordrande nok for mange av dei som opplever dei, og særleg for dei som har eit vedvarande høgt nivå av slike helseplager.

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som i løpet av dei siste sju dagane har hatt mange psykiske plager

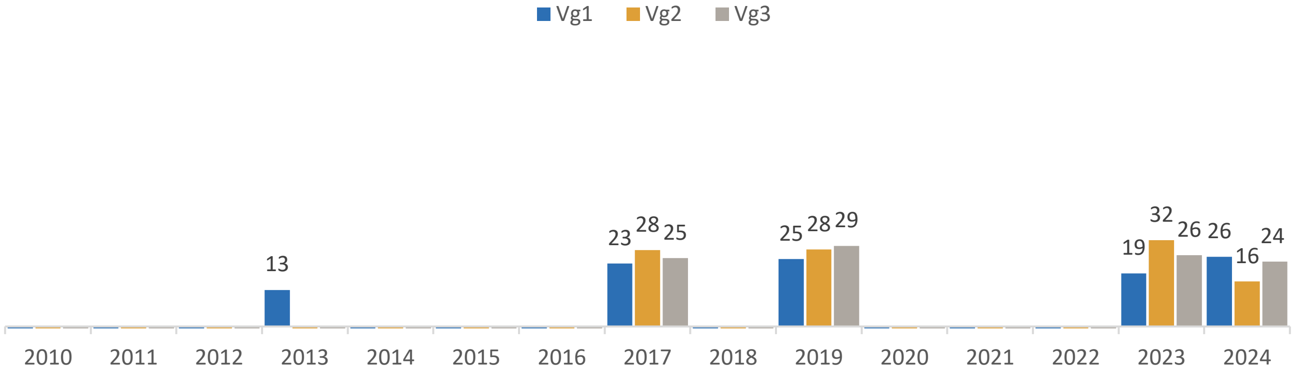

Stress og press

I diskusjonane om korleis det er å vere ung i dag høyrer ein ofte at ungdommen opplever mykje prestasjonspress og at det er sterke forventningar til den enkelte om å vere best, anten det gjeld å sjå bra ut, vere god på skulen eller i idrett, eller vere vellukka på sosiale medium.

Men kor mange er det eigentleg som opplever press i kvardagen – og kor mange har problem med å takle presset dei blir utsette for?

Stress kan vere både positivt og negativt. Det kan til dømes vere positivt når det gjev deg ekstra energi og gjer deg i stand til å fokusere og prestere betre. Men stress har òg negative sider og kan i verste fall vere helsefarleg. Det negative stresset oppstår gjerne når det er ein tydeleg ubalanse over tid mellom utfordringane ein opplever og ressursane ein har til å handtere situasjonen.

I Ungdata blir denne typen negativt stress kartlagt ved å spørje ungdommen om dei har opplevd så mykje press den siste veka at dei har hatt problem med å takle det.

Har du opplevd så mykje press den siste veka at du har hatt problem med å takle det? Volda kommune og nasjonalt

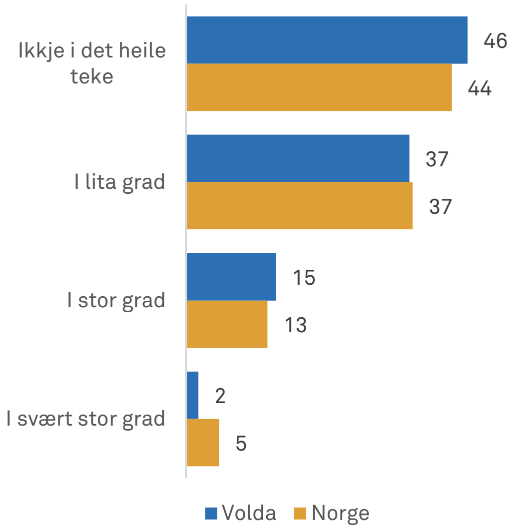

Opplever du press i kvardagen?

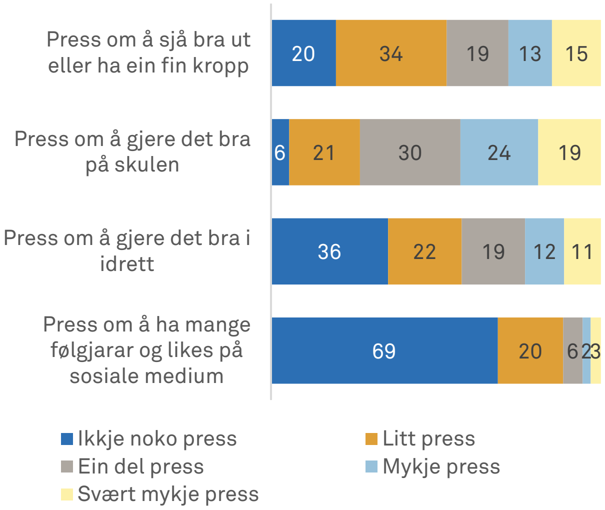

Prosentdel som opplever mykje press på minst to område. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

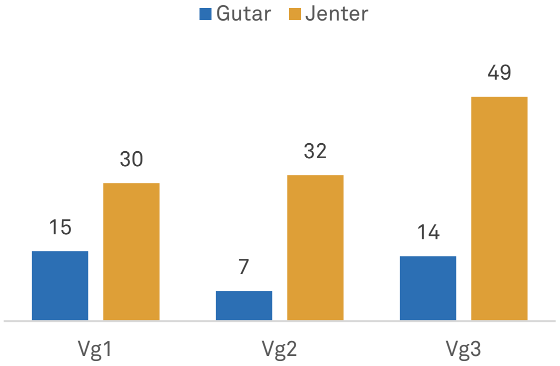

Prosentdel som i løpet av den siste veka i stor eller svært stor grad har opplevd så mykje press at dei har hatt problem med å takle det. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

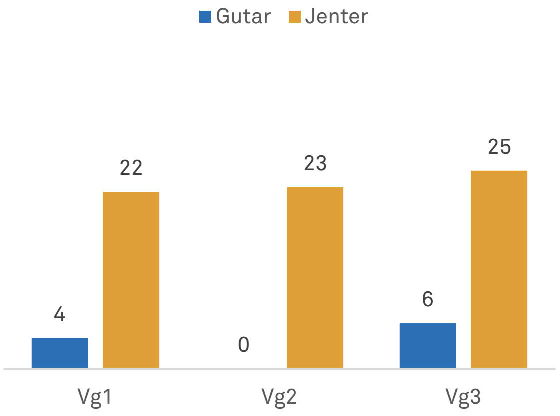

Kor ofte ungdom i løpet av ei vanleg skuleveke bruker å ete frukost og lunsj

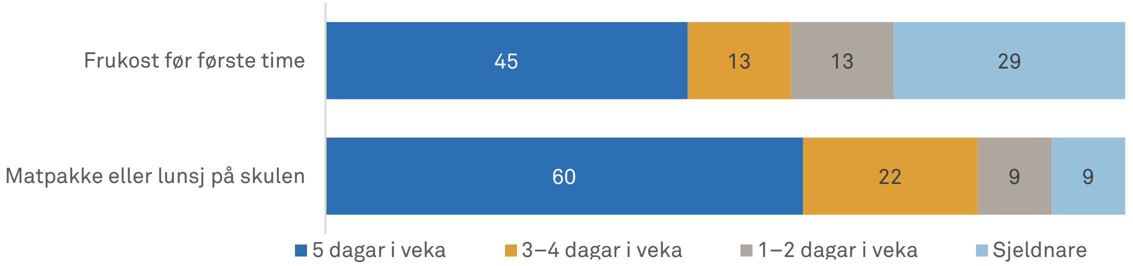

Prosentdelen som et frukost før første time fem gonger i veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

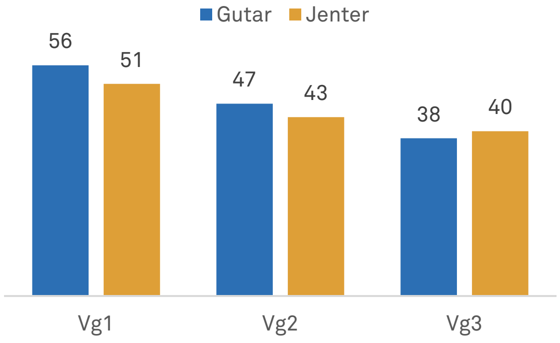

Prosentdel som et matpakke eller lunsj på skulen fem gonger i veka. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

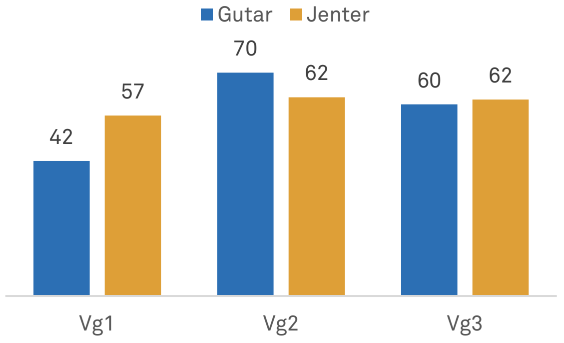

Matvaner

I ungdomstida utviklar kroppen seg raskt, og behovet for næringsstoff aukar. Gode kosthaldsvanar blir etablerte tidleg og tekne med vidare i livet. Det vi et og drikk påverkar helsa vår. Eit sunt kosthald og god ernæring kan redusere risikoen for ei rekkje sjukdomar og er avgjerande for vekst og utvikling i ungdomstida. Dei nasjonale kosthaldsråda seier at kosthaldet vårt bør vere variert og innehalde mykje grønsaker, frukt og bær, grove kornprodukt og fisk. Vi bør dessutan avgrense mengda av bearbeidd kjøt og raudt kjøt og redusere inntaket av sukker og salt.

Kor ofte ungdom vanlegvis et eller drikk noko av det som står under

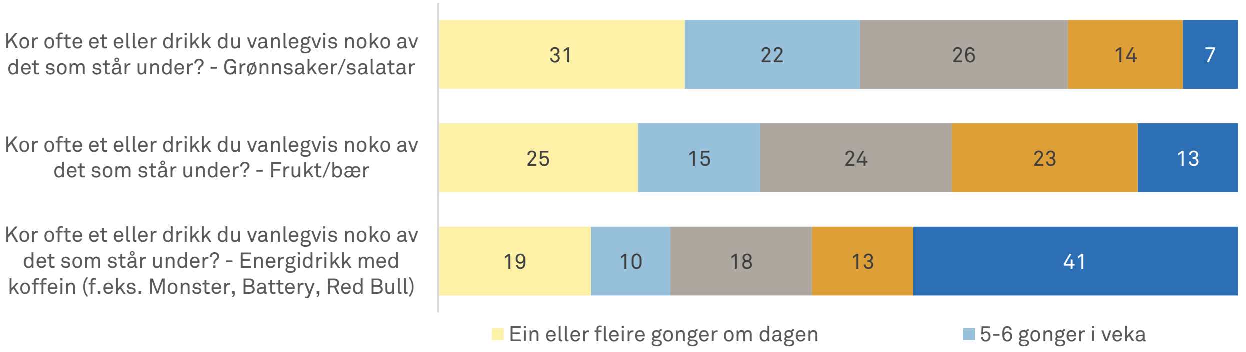

Søvn

Gjennom ungdomstida skjer det ofte store endringar i søvnvanar og regulering av søvnen. For mange er det ein tendens til at søvnen blir forskuva, slik at stadig fleire i praksis blir B-menneske. På skuledagar som startar tidleg, kan dette føre til at mange ungdommar ikkje får nok søvn. Dette kan igjen få konsekvensar for både konsentrasjon, trivsel og generell velvære.

I Ungdata blei ungdom spurt om kor mange timar dei sov sist natt. Svara viser stor variasjon i kor mykje ungdom søv. Mens dei fleste søv ein stad frå seks til åtte timar, er det også ungdom som søv mindre enn dette. Nokre ungdommar søv endå lenger.

Resultata frå Ungdata seier også noko om kor mange som har problem med å sovne og kor mange som opplever at mangel på søvn har gått ut over skule og fritid.

Omtrent kor mange timar sov du natt til i går?

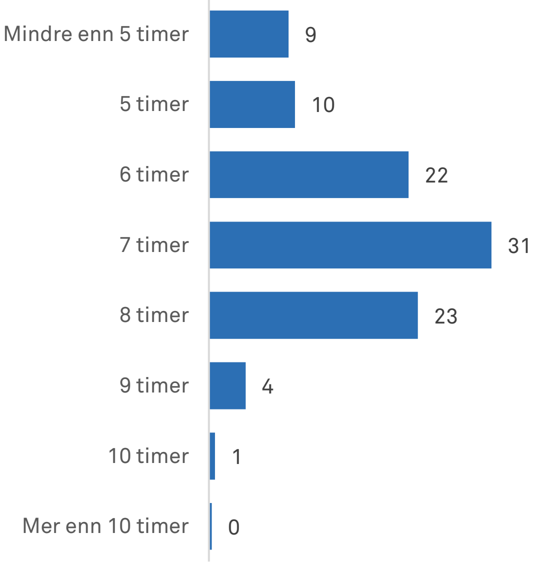

Gjennom ungdomstida skjer det ofte store endringar i søvnvanar

Kor mange dagar i løpet av den siste veka har du …

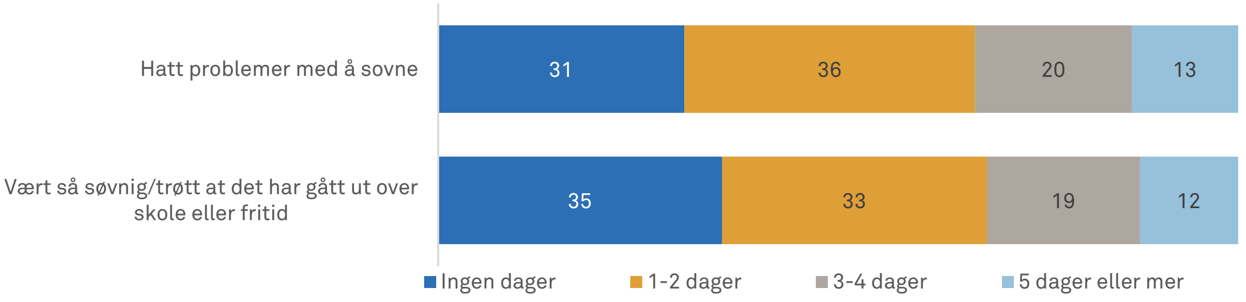

Prosentdel som natt til i går sov seks timar eller mindre. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

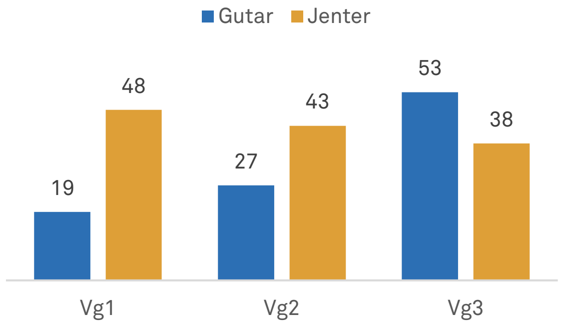

Prosentdel som i løpet av den siste veka har hatt problem med å sovne minst tre dagar. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

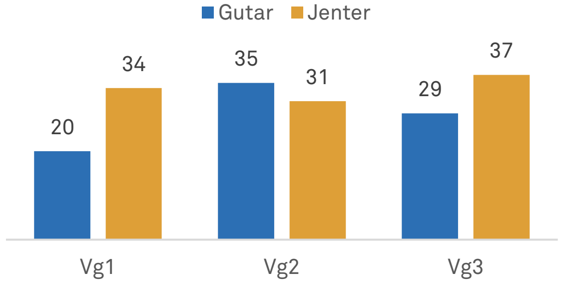

Prosentdel som i løpet av den siste veka har vore så søvnige at det har gått ut over skule eller fritid minst tre dagar. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

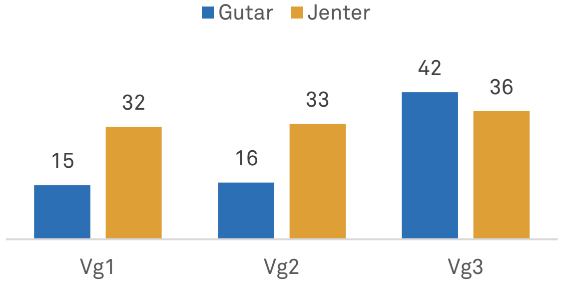

Rusmiddel

Ungdomstida er ei tid då mange gjer seg sine første erfaringar med ulike rusmiddel. I ungdomsalderen blir rusmiddel ofte brukte i sosiale fellesskap, og for mange fungerer eksperimentering med og bruk av alkohol som ei symbolsk markering av overgangen frå barn til ungdom. Samstundes veit vi at det å debutere tidleg aukar sannsynet både for skadar eller andre negative opplevingar i ungdomstida og for eit problematisk forhold til rusmiddel seinare i livet.

Alkohol er det vanlegaste rusmiddelet blant ungdom. Sjølv om vi har sett ein nedgang i alkoholbruken til ungdommen sidan tusenårsskiftet, er det framleis mange unge som drikk, særleg mot slutten av tenåra. Ungdata viser stor variasjon i kor gamle ungdommar er når dei byrjar å drikke alkohol. På slutten av ungdomsskulen har omtrent éin av fire opplevd å ha vore rusa, og dei fleste debuterer på vidaregåande. Det er eit mindretal som har prøvd narkotiske stoff, men bruken av cannabis aukar markant i løpet av åra på vidaregåande.

I løpet av dei siste 25 åra har kampen mot røyking blitt intensivert. Aldersgrensa for å kjøpe tobakk vart heva frå 16 til 18 år, og seinare vart det innført ei eiga røykjelov. Tiltaka har ført til ein nedgang i prosentdelen daglegrøykjarar som er nesten utan sidestykke i norsk sosialhistorie. Prosentdelen røykjarar har gått markant ned frå tusenårsskiftet til i dag, både blant ungdom og vaksne. Etter ein periode der snusing blei meir vanleg blant ungdom, har også talet på unge som snusar gått ned det siste tiåret. E-sigarettar har likevel gjort tobakkslandskapet meir komplisert, og dette er noko ein del ungdommar har testa ut eller blitt brukarar av.

På landsbasis har prosentdelen som har prøvd cannabis på ungdomstrinnet vore nokså stabil dei siste åra, mens det har vore ei viss auke på vidaregåande.

Hender det at du drikk noka form for alkohol?
Prosent i Volda kommune og nasjonalt

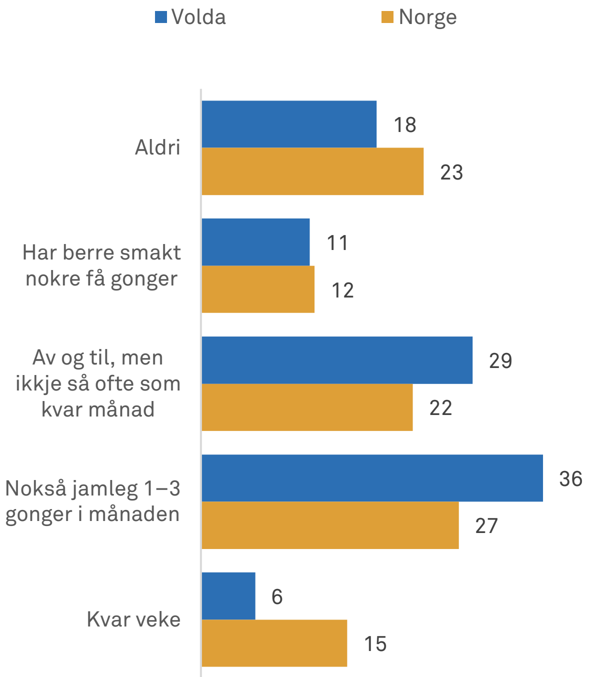

> **Dei fleste debuterer med alkohol i løpet av åra på vidaregåande**

Prosentdel som aldri har smakt alkohol eller berre har smakt nokre få gonger. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

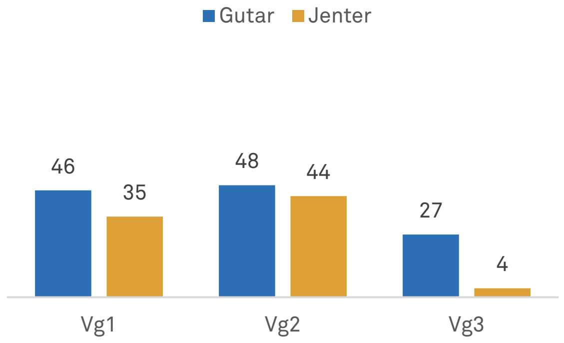

Kor mange gonger i løpet av det siste året har du vore rusa på alkohol? Volda kommune og nasjonalt

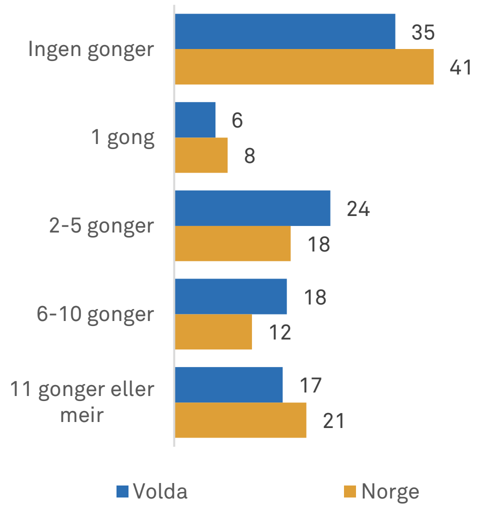

Får du lov av dine foreldre/føresette til å drikke alkohol? Volda kommune og nasjonalt

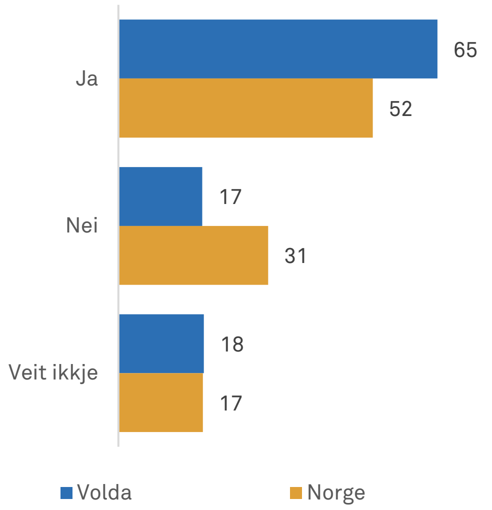

Prosentdel som har vore rusa på alkohol i løpet av det siste året. Blant elevar på ulike klassetrinn

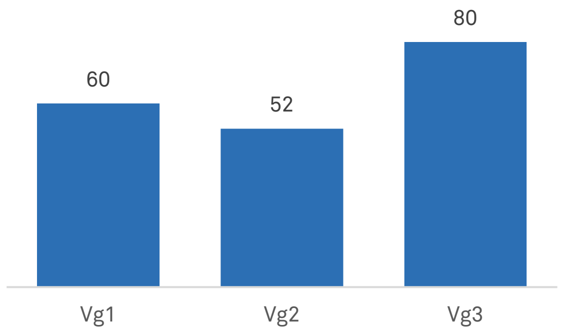

Prosentdel som får lov av foreldra/dei føresette til å drikke alkohol. Blant elevar på ulike klassetrinn

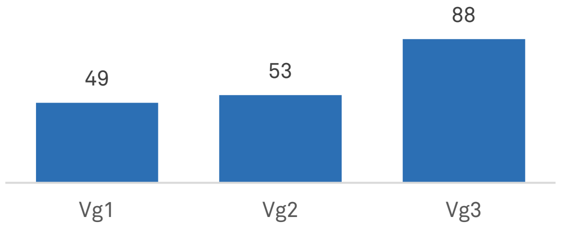

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har vore rusa på alkohol i løpet av det siste året

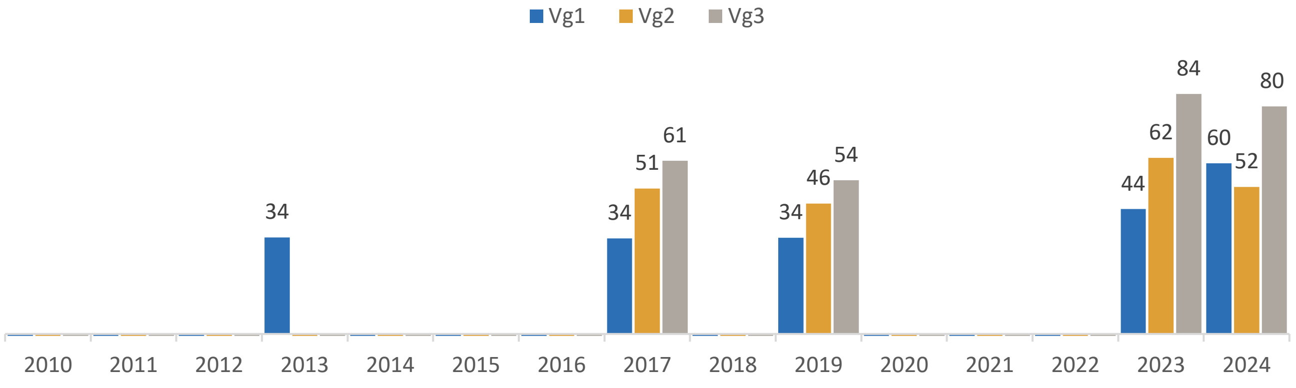

Tobakk og e-sigarettar

Tobakksbruk blant ungdom har endra seg mykje dei siste tiåra. Røyking er blitt langt mindre utbreidd, spesielt den daglege røykinga. Samanlikna med foreldre og besteforeldre har unge i dag blitt mindre påverka av røyking i oppveksten. Tiltak som forbod mot innandørs røyking, helseåtvaringar og synleg oppstilling av tobakksprodukt i butikkar, blei innførte før deira ungdomstid.

I eit lengre tidsperspektiv har snus gått frå å vere noko som eldre menn brukte, til å bli populært blant ein del unge. I dag er dette sett på som meir akseptabelt. Det er likevel eit mindretal av dei unge som bruker snus. Det siste tiåret har det vore ein nedgang i talet på tenåringar som bruker snus.

E-sigarettar har gjort tobakkslandskapet meir komplisert. Etter at e-sigarettar blei patentert som røykesubstitutt i 2003, har to tiår med innovasjon ført til fleire produkt og brukarar. Ungdomskulturen har blitt meir digital og global, og i Noreg, der sal av e-sigarettar som inneheld nikotin har vore forbode, kan sosiale medium ha medverka til nye eksponeringsflater og forsyningskjelder for e-sigarettar, men også for andre tobakksprodukt.

> **På vidaregåande er det få som røykjer, snusar eller bruker e-sigarettar**

Røykjer du? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

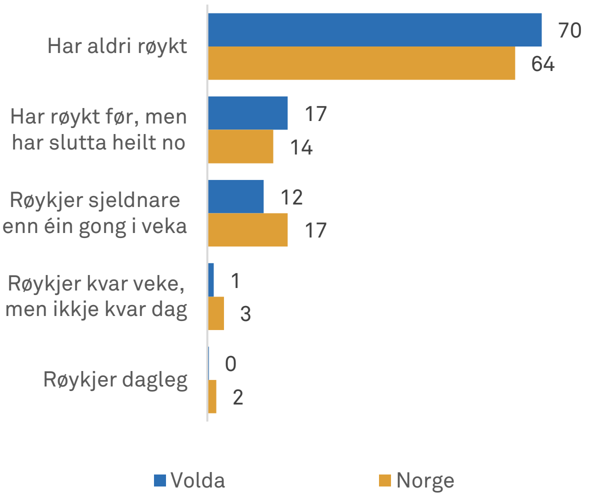

Prosentdel som røykjer kvar dag eller kvar veke. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

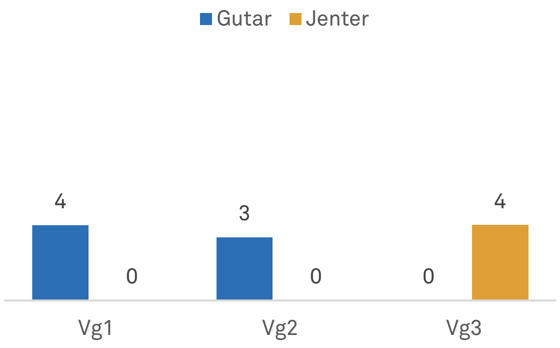

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som røykjer kvar dag eller kvar veke

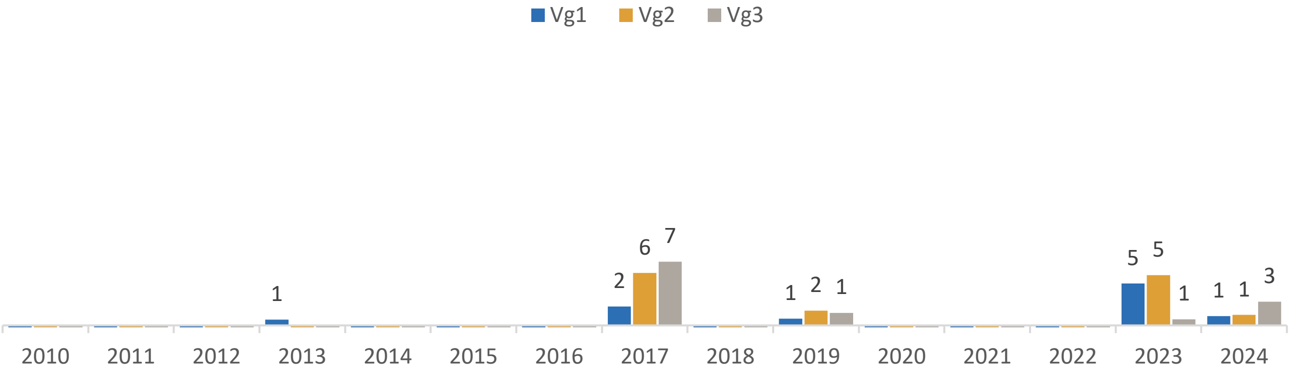

Snusar du? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

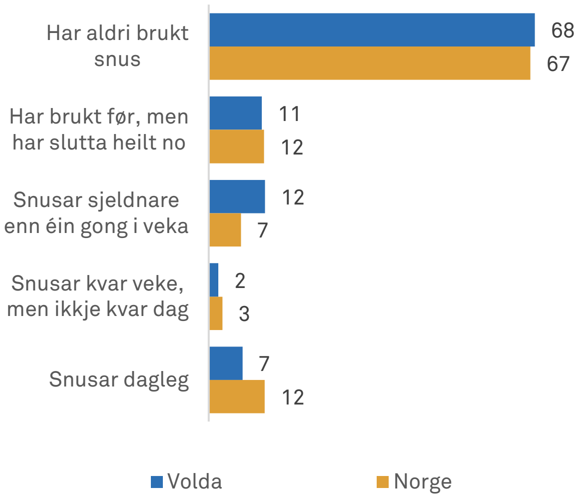

Bruker du vape/e-sigarettar? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

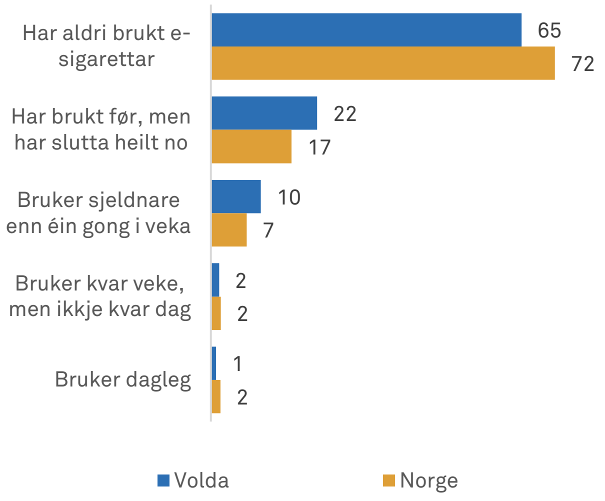

Prosentdel som snusar kvar dag eller kvar veke. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

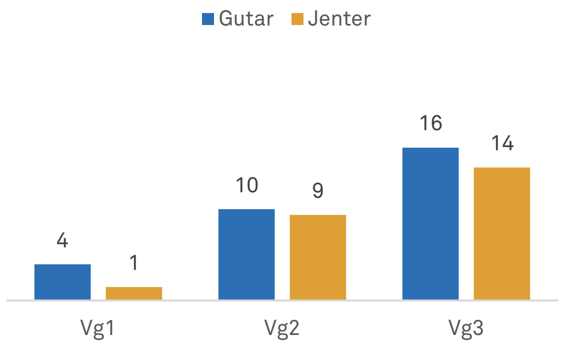

Prosentdel som bruker vape/e-sigarettar kvar dag eller kvar veke. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

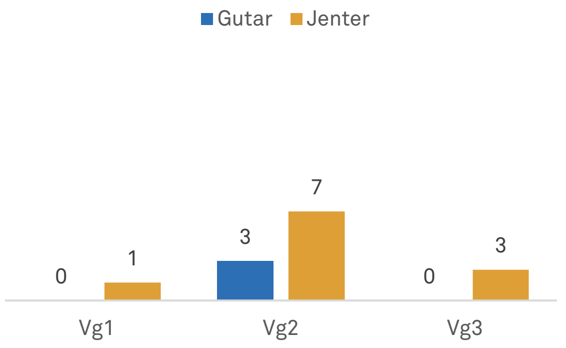

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevar på vidaregåande som snusar kvar dag eller kvar veke

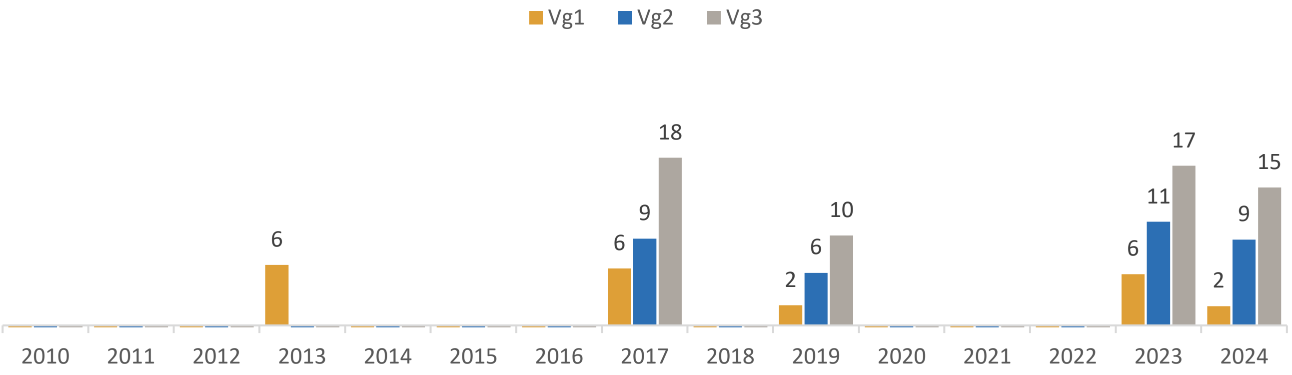

Narkotika

Narkotika og ungdom er eit tema som ofte vekkjer mye uro og som får stor merksemd i det offentlege ordskiftet. Til dømes har spørsmål om legalisering av narkotika vore mykje debattert dei seinare åra i samanheng med forslag om å innføre nye måtar for samfunnet å reagere på bruk og oppbevaring av narkotika.

Ungdata viser at dei aller fleste norske ungdommar ikkje bruker narkotika. Samtidig viser det seg – i likskap med andre rusmiddel – at prosentdelen som har prøvd narkotiske stoff aukar etter kvart som ungdom blir eldre. På ungdomstrinnet er det vanlegvis få som har erfaringar med denne typen rusmiddel. Samtidig er det ein del som rapporterer at hasj eller marihuana er stoff dei fått tilbod om. Blant elevar i vidaregåande er det derimot ein god del som har prøvd narkotiske stoff.

Prosentdelen som rapporterer å ha brukt narkotika, er vanlegvis en del høgare blant gutar enn jenter.

Bruk av narkotika blant ungdom vekkjer ofte mykje merksemd

Kor mange gonger i løpet av det siste året har du brukt hasj eller marihuana? Volda kommune og nasjonalt

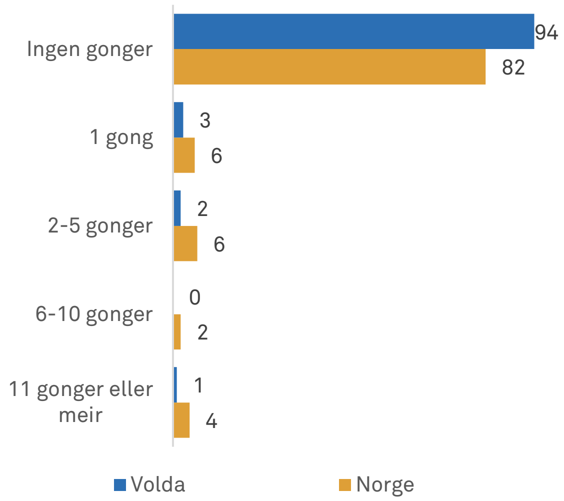

Prosentdel som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elevar på ulike klassetrinn

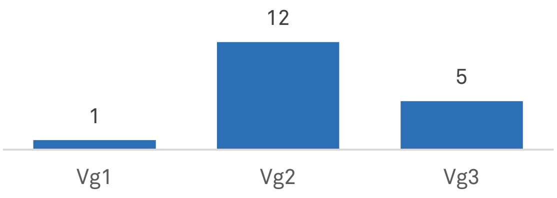

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året

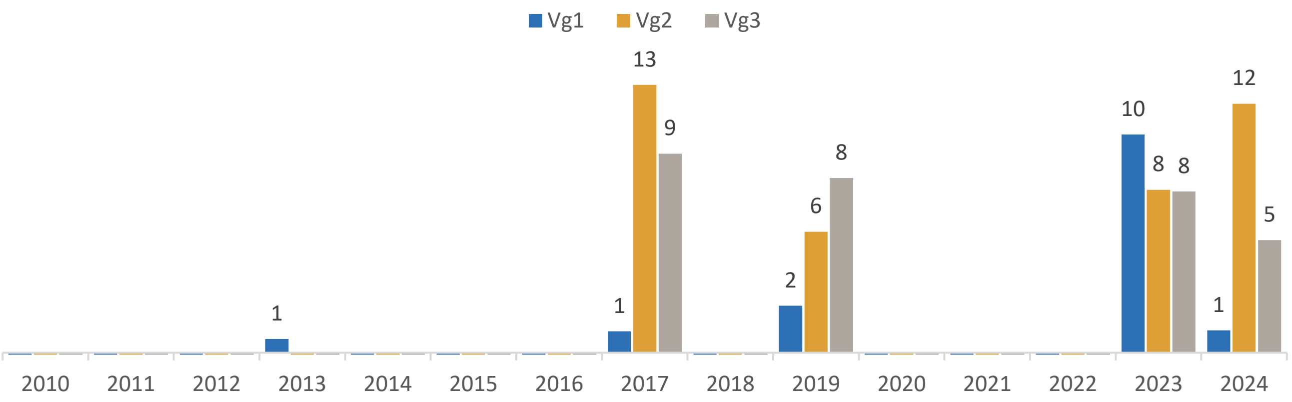

Har du fått tilbod om hasj eller marihuana i løpet av det siste året? Volda kommune og nasjonalt

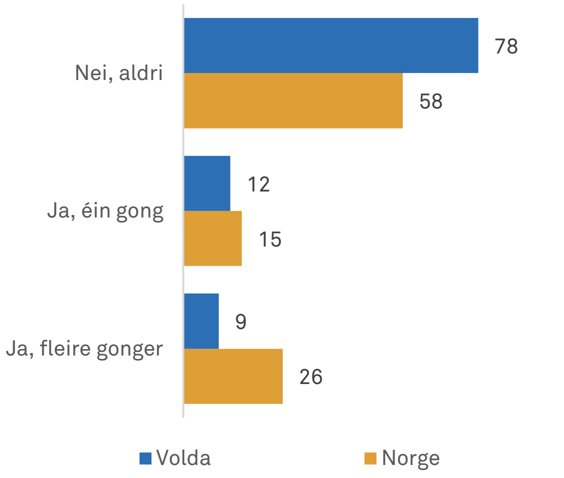

Kor mange gonger i løpet av det siste året har du brukt andre narkotiske stoff enn hasj eller marihuana? Volda kommune og nasjonalt

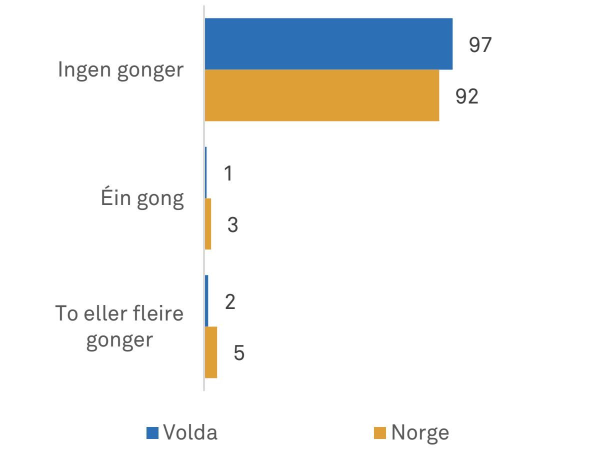

Prosentdel som har fått tilbod om hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elevar på ulike klassetrinn

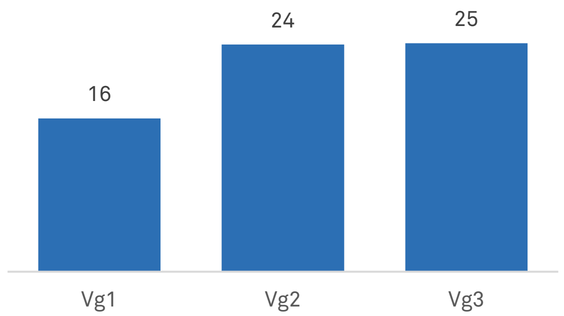

Prosentdel som har brukt andre narkotiske stoff enn hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elevar på ulike klassetrinn

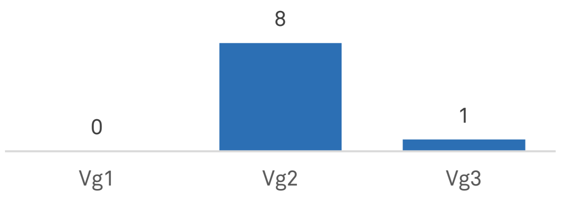

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har fått tilbod om hasj eller marihuana i løpet av det siste året

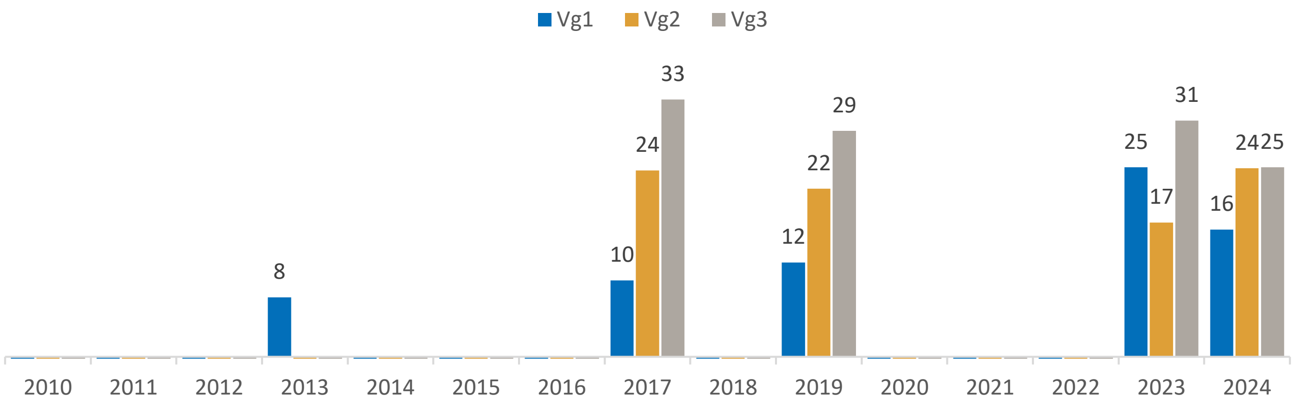

Regelbrot

Ungdomstida er ei tid for utprøving på nye arenaer. I denne fasen av livet er det ikkje uvanleg å vere med på aktivitetar som er på kant med det som er alminneleg sosialt akseptert – inkludert å bryte reglar som er fastsette i lovverket. Det er eit etablert funn innanfor kriminologisk forsking at lovbrot er vanlegast blant ungdom og unge vaksne. I eit historisk perspektiv blir likevel dei unge kriminelle stadig eldre. På slutten av 1950-talet var kriminalitet vanlegast blant 14-åringar i Noreg, medan det i dag er 19-åringane som toppar kriminalstatistikken.

Tidleg kriminell debut og alvorlege lovbrot aukar risikoen for ein kriminell karriere seinare i livet. Det er ikkje heilt tilfeldig kven som hamnar i denne gruppa. Ungdommar som gjer seg skuldige i kriminelle handlingar, har ofte andre tilleggsproblem, som til dømes ustabile heimeliv, dårleg psykisk helse, dårleg skuletilpassing, svakt sosialt nettverk og rusproblem.

Etter ein nokså kraftig auke gjennom store delar av etterkrigstida, har omfanget av lovbrot mellom ungdom gått ned sidan tusenårsskiftet. Ungdata viser at ungdommen i dag er generelt veltilpassa og ikkje spesielt opptekne av å bryte reglar. Sidan 2015 har prosentdelen unge som gjer seg skuldige i regelbrot, gått opp på landsbasis, særleg blant gutane.

Prosentdel som er involverte i ulike former for regelbrot. Prosent i Volda kommune

> **Dei fleste unge er nokså lovlydige. Det er oftast nokre få av ungdomane som står for mesteparten av lovbrota**

Prosentdel elevar i Volda kommune og nasjonalt som i ulik grad er involverte i regelbrot

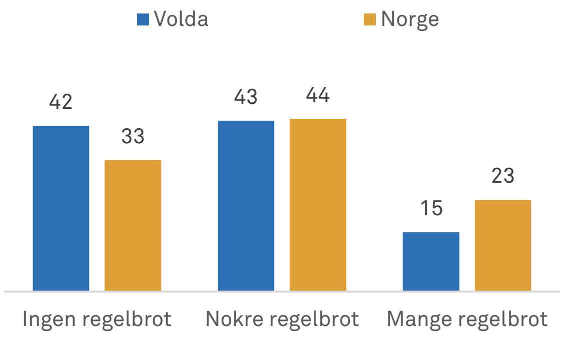

Kategorisering

I Ungdata blir ungdom plasserte i ulike kategoriar etter kor mange eller få regelbrot dei rapporterer om i undersøkinga.

Kategoriseringa er basert på seks spørsmål om kor mange gonger i løpet av det siste året kvar enkelt har vore med på handlingar som enten kan reknast for lovbrot (nasking, hærverk og tagging) eller andre former for regelbrot (som å snike seg inn på stader utan å betale, snike seg ut heimanfrå om natta, slåsting og skulking).

Spørsmåla er valde ut fordi dei har vore med i Ungdata dei siste åra og såleis gjer det mogeleg å samanlikne med andre kommunar og regionen og med nasjonale tal.

Gruppa av ungdom som hamnar i kategorien «Ingen regelbrot» er alle dei som svarer at dei ikkje har vore med på nokon av lov- og regelbrota dei får spørsmål om. «Nokre regelbrot» gjeld dei som berre har vore med på nokre av handlingane nokre få gonger. Dei som rapporterer at dei har vore med på alle eller dei fleste av desse handlingane, gjerne fleire gonger, hamnar i kategorien «Mange regelbrot».

Regelbrot blant gutar og jenter i Volda kommune

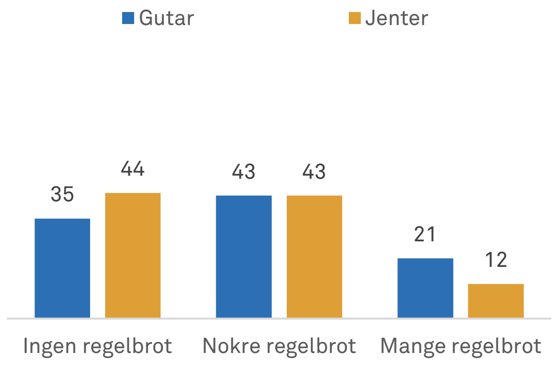

Regelbrot blant ungdom på ulike klassetrinn i Volda kommune

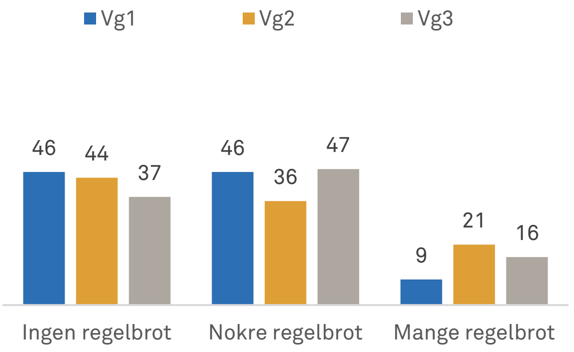

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som har teke varer i butikken utan å betale i løpet av det siste året

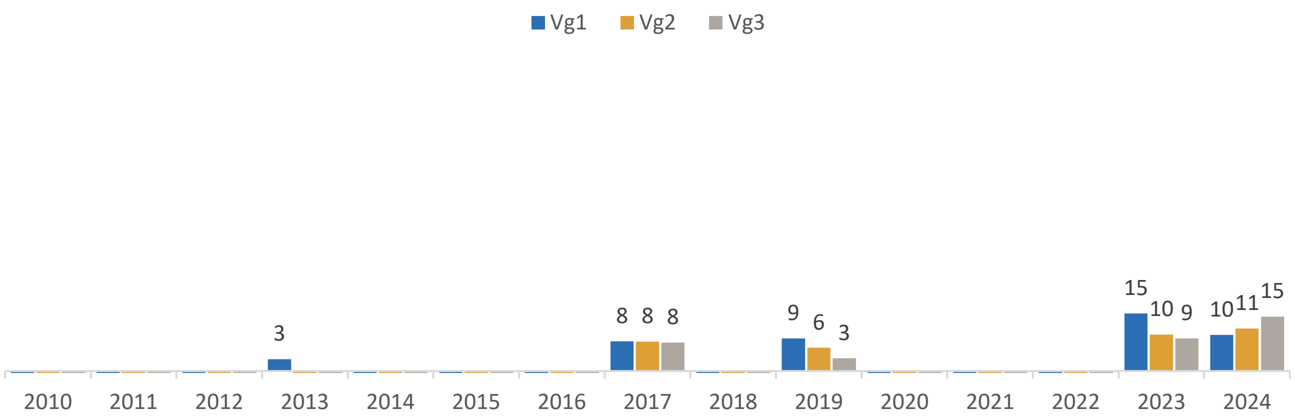

Vald og trakassering

Ungdom i Noreg rapporterer generelt om høg trivsel og gode levekår. Samstundes blir ein del unge ramma av mobbing, vald eller andre former for trakassering. Nokre opplever vald og krenkingar frå andre unge, og mobbing og seksuelle krenkingar i ungdomstida er særleg kopla til jamaldringar.

Medan mobbing har stått høgt på dagsorden i lang tid, har seksuell trakassering og vald som foreldre utset unge for, fått mindre merksemd i forskinga. I dag er vi meir merksame på desse fenomena. Det er rekna for viktig å ha god kunnskap og oversikt slik at ein kan utvikle betre politikk på området.

Forskingsinstitutta NOVA og NKVTS har begge gjennomført nasjonalt representative studiar av i kor stor grad unge er utsette for vald i familien. Begge institutta har funne at fleirtalet av ungdom ikkje har opplevd vald. Samstundes har ein del unge blitt utsette for ei eller anna form for fysisk vald av ein forelder, medan langt færre har opplevd alvorleg vald. Ungdata bidreg med oppdaterte lokale og nasjonale tal om kor utsette unge er for vald i heimen. Undersøkinga kan gje oss eit inntrykk av korleis dette varierer geografisk.

Førebygging er ein viktig grunn for å kartleggje omfanget av og utviklinga i ulike former for vald og trakassering. Det er ofte vanskeleg å måle verknaden av førebyggjande tiltak direkte. Det er likevel viktig å ha kunnskap om kor vanleg vald og trakassering er i ulike grupper og om eventuelle endringar over tid, både som grunnlag for å planleggje tiltak og for å kunne seie noko om kor vidt tiltaka treff den tiltenkte målgruppa og kva verknad tiltaka har.

Blir du sjølv utsett for plaging, trugsmål eller utfrysing av andre unge på skulen eller i fritida? Prosent i Volda kommune og nasjonalt

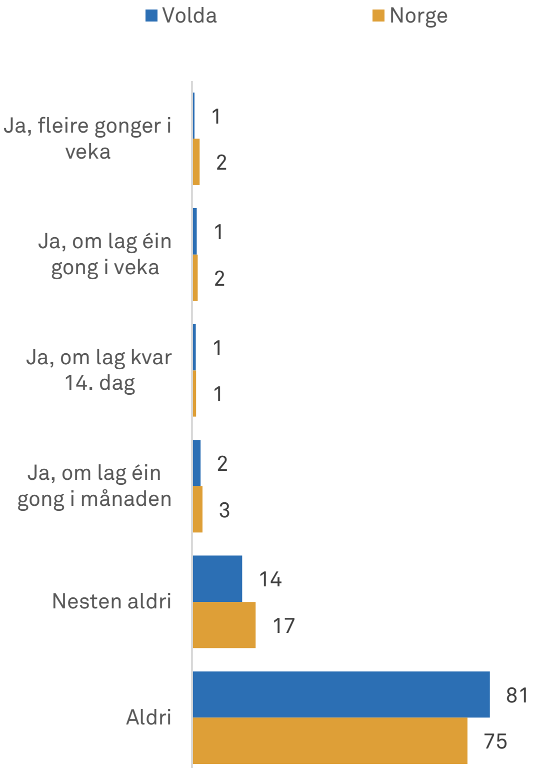

> **På landsbasis opplever om lag fem prosent jamleg å bli plaga, utfrosen eller truga av andre unge**

Prosentdel som blir mobba minst kvar 14. dag. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

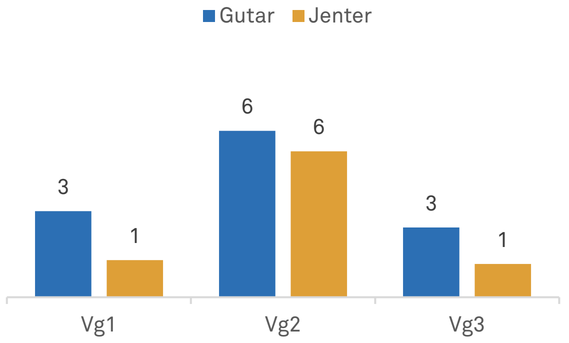

Hender det at du er med på plaging, trugsmål eller utfrysing av andre unge på skulen eller i fritida? Volda kommune og nasjonalt

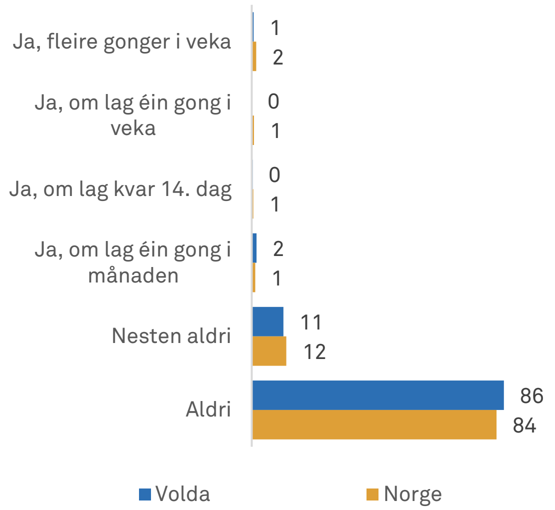

Blir du mobba, truga eller utestengd på nett? Volda kommune og nasjonalt

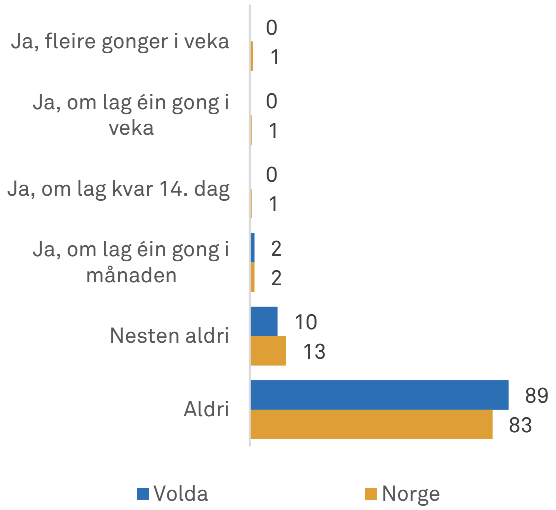

Prosentdel som mobbar andre minst kvar 14. dag. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

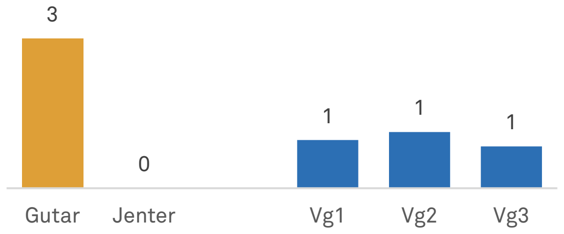

Prosentdel som blir mobba, truga eller utestengde på internett minst kvar 14. dag. Blant gutar og jenter på ulike klassetrinn

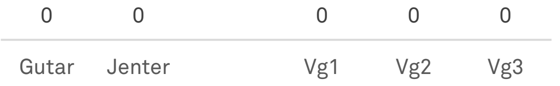

Tidstrend i Volda kommune.
Prosentdel av elevane på vidaregåande som blir mobba minst kvar 14. dag

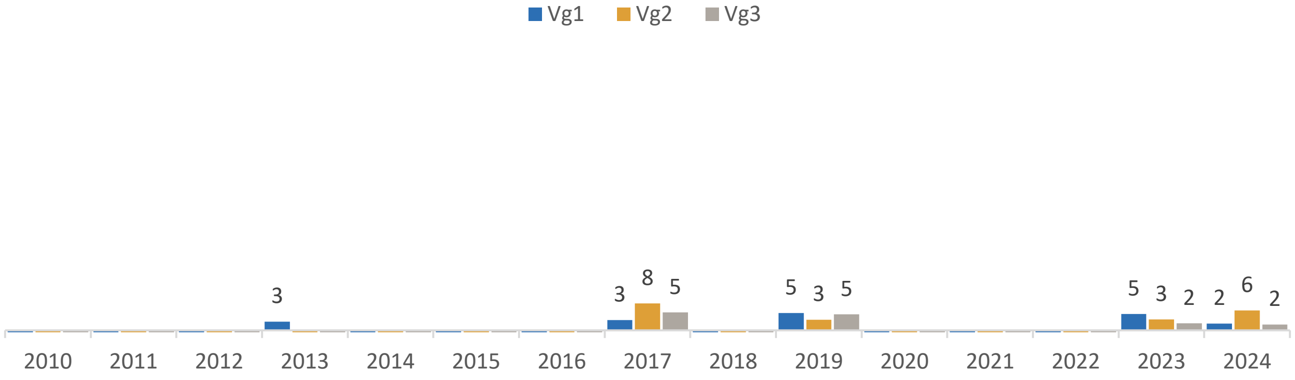

Prosentdel som har blitt utsette for ulike former for seksuell trakassering i løpet av det siste året

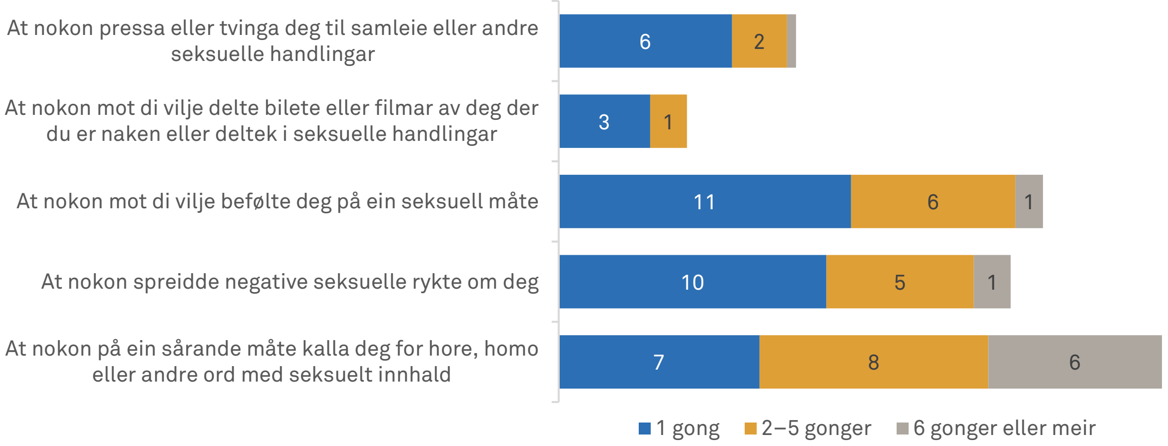

Seksuell trakassering

#metoo-kampanjen har bidrege til å auke merksemda om seksuell trakassering. Seksuell trakassering blir gjerne definert som uønskt seksuell merksemd og handlar om åtferd og handlingar som speler på kjønn, kropp og seksualitet, og der den eine parten opplever det som hender som ubehageleg eller trugande.

Seksuell trakassering kan skje på ulike måtar. Ungdata kartlegg verbale former for trakassering, uønskt deling av nakenbilete eller -filmar, spreiing av negative seksuelle rykte og uønskt beføling.

For å avgrense fenomenet frå legitime former for seksuell kontakt har vi formulert spørsmåla slik at dei fangar opp handlingar som har skjedd mot dei unge sin vilje eller på ein negativ og/eller sårande måte som dei absolutt ikkje likte.

Ein god del unge har opplevd å bli utsette for seksuell trakassering. Jenter er generelt meir utsette enn gutar, men gutar opplever òg denne forma for trakassering.

Prosentdel som i løpet av det siste året har opplevd at nokon mot deira vilje befølte dei på ein seksuell måte. Blant gutar og jenter

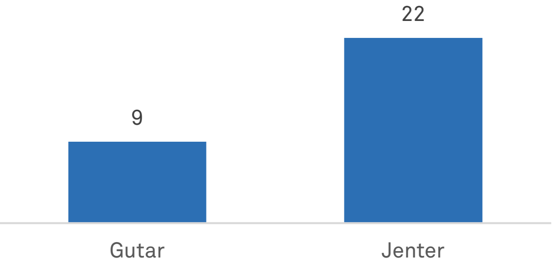

Prosentdel som det siste året har opplevd at nokon har delt bilete eller filmar av dei der dei er nakne eller deltek i seksuelle handlingar – utan at dei sjølve ville det. Blant gutar og jenter

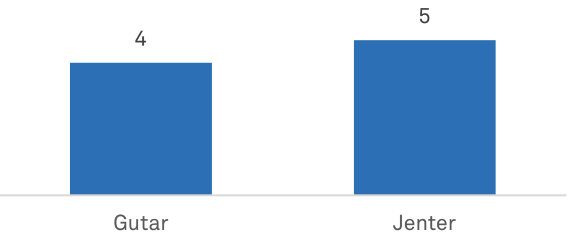

Vald utført av jamaldringar

Mesteparten av valden som unge blir utsette for, hender i møte med andre ungdommar. I mange tilfelle skjer valden mellom unge menneske som kjenner eller kjenner til kvarandre frå før.

Valdserfaringane oppstår under ulike omstende, og det varierer kor alvorlege dei er. Nokre handlingar skjer i affekt, medan andre er planlagde. Nokre handlingar er ikkje særleg alvorlege, men andre gonger skjer det svært alvorlege kriminelle hendingar som til dømes ran.

To spørsmål i Ungdata handlar om vald utført av jamaldringar. Det første av spørsmåla dekkjer handlingar som er nokså vanlege blant ungdom, som slag, spark, lugging. Det andre kartlegg erfaringar med å ha blitt truga, gått til angrep på eller rana med gjenstandar eller våpen.

Har ein ungdom slått deg, sparka deg, rista deg hardt, lugga deg eller liknande?

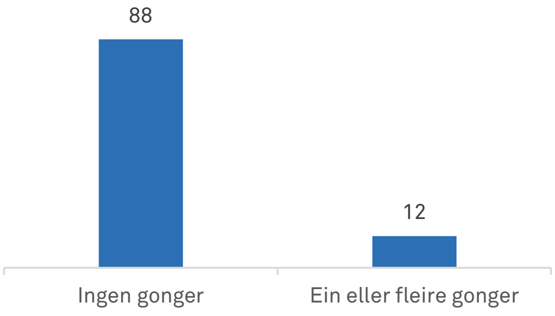

Har ein ungdom med gjenstandar eller våpen truga, gått til angrep på eller rana deg?

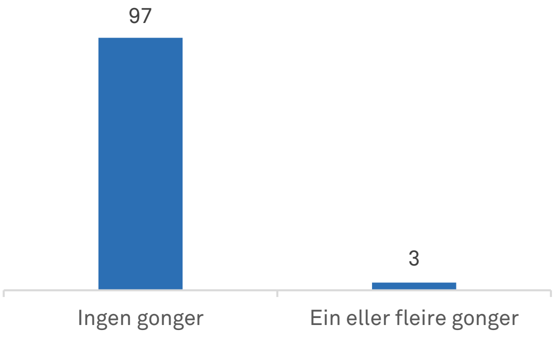

Vald i familien

Vald i familien er ei samlenemning som dekkjer eit spekter av ulike fenomen. Foreldre kan utsetje barna sine for både fysisk og psykisk vald. I dag seier vi at barn og unge er utsette for vald òg dersom dei lever med vald i familien. Dette blir ofte kalla vitneerfaringar.

Ei rekkje ulike fenomen kan skule seg bak nemninga fysisk vald utført av foreldre. Det kan vere ei enkeltståande hending eller systematisk vald, og valden kan vere meir eller mindre grov.

Ungdata kartlegg vald i familien med to spørsmål. Vi spør om ungdommen i løpet av det siste året har opplevd å bli slegen av ein vaksen i familien og om dei har vore vitne til at vaksne i familien har blitt utsette for vald. Resultata viser at dette er ein realitet for nokre unge.

Har ein vaksen i familien din slått deg med vilje?

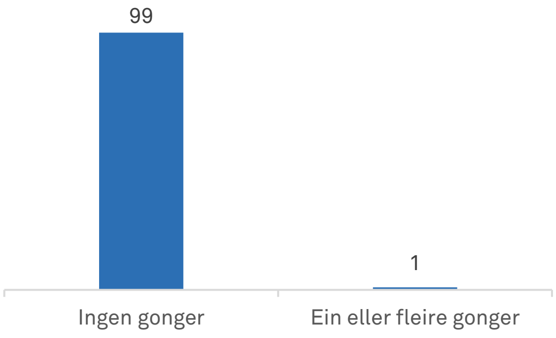

Har du sett eller høyrt at ein vaksen i familien din har blitt slått, sparka, rista hardt eller lugga av ein annan vaksen i familien?

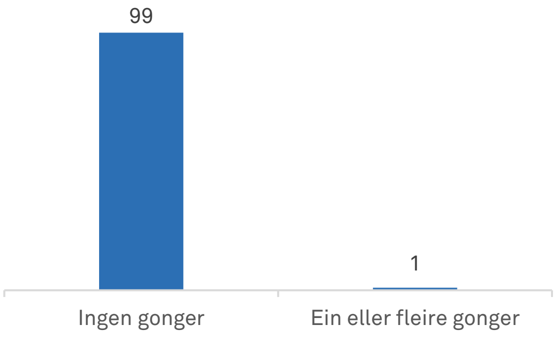

NØKKELTAL

Kommune – fylke – Noreg

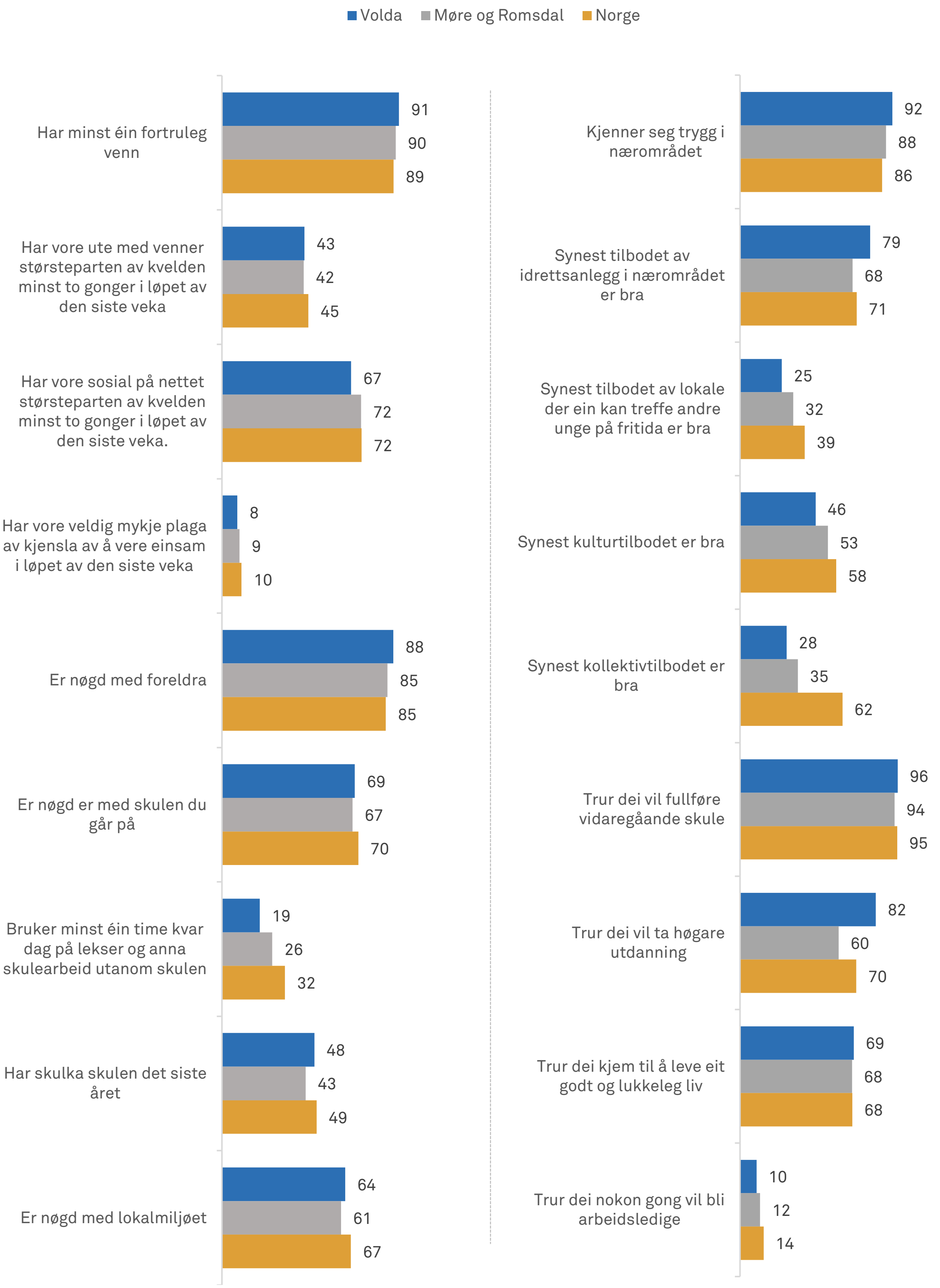

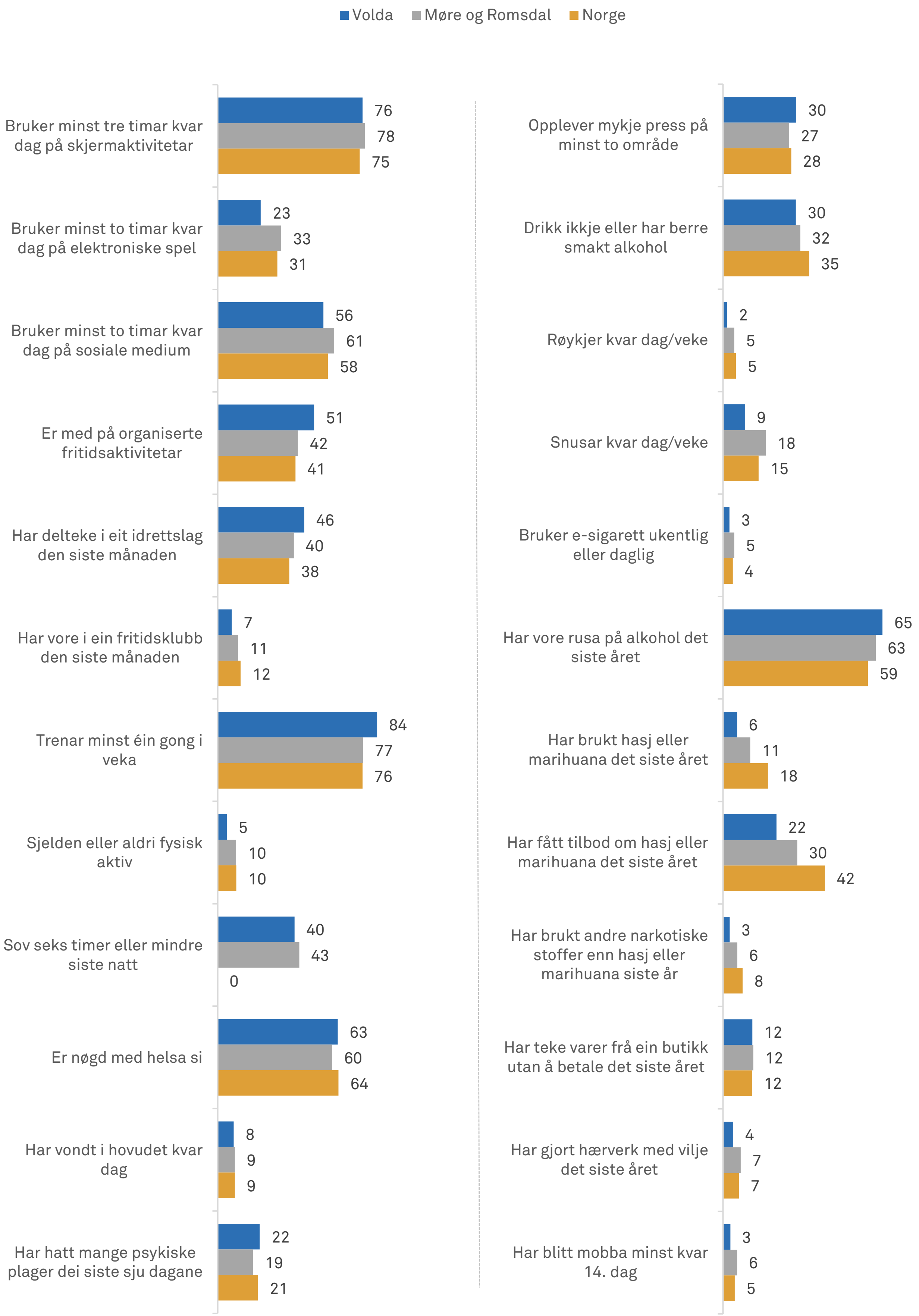
Volda
Møre og Romsdal
Norge
Bruker minst tre timar kvar dag på skjermaktivitetar 76 78 75
Bruker minst to timar kvar dag på elektroniske spel 23 33 31
Bruker minst to timar kvar dag på sosiale medium 56 61 58
Er med på organiserte fritidsaktivitetar 51 42 41
Har delteke i eit idrettslag den siste månaden 46 40 38
Har vore i ein fritidsklubb den siste månaden 7 11 12
Trenar minst éin gong i veka 84 77 76
Sjelden eller aldri fysisk aktiv 5 10 10
Sov seks timer eller mindre siste natt 40 43 0
Er nøgd med helsa si 63 60 64
Har vondt i hovudet kvar dag 8 9 9
Har hatt mange psykiske plager dei siste sju dagane 22 19 21
Opplever mykje press på minst to område 30 27 28
Drikk ikkje eller har berre smakt alkohol 30 32 35
Røykjer kvar dag/veke 2 5 5
Snusar kvar dag/veke 9 18 15
Bruker e-sigarett ukentlig eller daglig 3 5 4
Har vore rusa på alkohol det siste året 65 63 59
Har brukt hasj eller marihuana det siste året 6 11 18
Har fått tilbod om hasj eller marihuana det siste året 22 30 42
Har brukt andre narkotiske stoffer enn hasj eller marihuana siste år 3 6 8
Har teke varer frå ein butikk utan å betale det siste året 12 12 12
Har gjort hærverk med vilje det siste året 4 7 7
Har blitt mobba minst kvar 14. dag 3 6 5

Definisjonar

Korleis nøkkelindikatorane er målte.

Har minst éin fortruleg venn
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Har du minst éin venn som du kan stole heilt på og tru deg til om alt mogleg?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «Ja, heilt sikkert» eller «Ja, det trur eg».

Har vore ute med venner størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger har du vore ute med venner størsteparten av kvelden i løpet av den siste veka (dei siste sju dagane)?» Indikatoren viser kor mange prosent som har svart minst to gonger.

Har vore sosial på nettet størsteparten av kvelden minst to gonger i løpet av den siste veka
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av den siste veka (dei siste sju dagane) har du vore sosial på nettet eller mobilen størstedelen av kvelden (snakka, chatta etc.)?» Indikatoren viser kor mange prosent som har svart minst to gonger.

Har vore veldig mykje plaga av kjensla av å vere einsam i løpet av den siste veka
Indikatoren er målt med spørsmål som kartlegg kor mange som er plaga med ulike former for psykiske helseplager. Indikatoren viser kor mange som svarer at dei er «veldig mykje plaga» av «kjent deg einsam» .

Er nøgd med foreldra/føresette
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor nøgd eller misnøgd er du med (...) dine foreldre/føresette?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært nøgd» eller «litt nøgd».

Er nøgd med skulen du går på
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor nøgd eller misnøgd er du med (...) skulen du går på?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært nøgd» eller «litt nøgd».

Bruker minst éin time kvar dag på lekser og anna skulearbeid utanom skulen
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor lang tid bruker du i gjennomsnitt per dag på lekser og anna skulearbeid (utanom skuletida)?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei bruker minst éin time på lekser kvar dag.

Har skulka skulen det siste året
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Har du skulka skulen det siste året?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Er nøgd med lokalmiljøet
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor nøgd eller misnøgd er du med (...) lokalmiljøet der du bur?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært nøgd» eller «litt nøgd».

Kjenner seg trygg i nærområdet
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Når du er ute om kvelden, opplever du det som trygt å ferdast i nærområdet der du bur?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «Ja, svært trygt» eller «Ja, ganske trygt».

Synest tilbodet av idrettsanlegg i nærområdet er bra
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Tenk på områda rundt der du bur. Korleis opplever du at tilbodet til ungdom er når det gjeld (...) idrettsanlegg?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært bra» eller «nokså bra».

Synest tilbodet av lokale der ein kan treffe andre unge på fritida er bra
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Tenk på områda rundt der du bur. Korleis opplever du at tilbodet til ungdom er når det gjeld (...) lokale der ein kan treffe andre unge på fritida (fritidsklubb, ungdomshus e.l.)?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært bra» eller «nokså bra».

Synest kulturtilbodet er bra
Indikatoren er målt gjennom spørsmålet: «Tenk på områdene rundt der du bur. Hvordan opplever du at tilbodet til ungdom er når det gjelder (...) kulturtilbodet (kino, konsertscener, bibliotek e.l.)?». Indikatoren viser hvor mange prosent som svarer «svært bra» eller «nokså bra».

Synest kollektivtilbodet er bra
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Tenk på områda rundt der du bur. Korleis opplever du at tilbodet til ungdom er når det gjeld (...) kulturtilbodet (kino, konsertscener, bibliotek e.l.)?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært bra» eller «nokså bra».

Trur dei vil fullføre vidaregåande skule
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Trur du at du vil komme til å fullføre vidaregåande skule?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «ja».

Trur dei vil ta høgare utdanning
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Trur du at du vil komme til å ta utdanning på universitet eller høgskule?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «ja».

Trur dei kjem til å leve eit godt og lukkeleg liv
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Trur du at du kjem til å få eit godt og lukkeleg liv?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «ja».

Trur dei nokon gong vil bli arbeidsledige
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Trur du at du nokon gong vil bli arbeidsledig?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «ja».

Bruker minst tre timar kvar dag på skjermaktivitetar
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Utanom skulen, kor lang tid bruker du vanlegvis på aktivitetar framfor ein skjerm (TV, data, nettbrett, mobil) i løpet av ein dag?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer tre timar eller meir.

Bruker minst to timar kvar dag på elektroniske spel
Indikatoren er målt med to spørsmål som blir innleia med denne teksten: «Tenk på ein gjennomsnittsdag. Kor lang tid bruker du på (...) dataspel/TV-spel?» Og «Kor lang tid bruker du på (...) spel på telefon/nettbrett?» Indikatoren viser kor mange prosent som til saman svarer to timar eller meir.

Bruker minst to timar kvar dag på sosiale medium
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Tenk på ein gjennomsnittsdag. Kor lang tid bruker du på (...) sosiale medium?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer to timar eller meir

Er med på organiserte fritidsaktivitetar
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Er du, eller har du tidlegare vore, med i organisasjonar, klubbar, lag eller foreiningar etter at du fylte 10 år?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «Ja, eg er med no».

Har delteke i eit idrettslag den siste månaden
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av den siste månaden har du vore med på aktivitetar, møte eller øvingar i (...) idrettslag?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer minst éin gong.

Har vore i ein fritidsklubb den siste månaden
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av den siste månaden har du vore med på aktivitetar, møte eller øvingar i (...) fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer minst éin gong.

Trenar minst éin gong i veka
Indikatoren er målt med fire spørsmål om kor ofte ungdommen trenar eller driv med desse aktivitetane: «Trenar eller konkurrerer i eit idrettslag», «Trenar på treningsstudio eller helsestudio», «Trenar eller trimmar på eiga hand (spring, sym, syklar, går tur)» og «Driv med anna organisert trening (dans, kampsport e.l.)». Indikatoren viser kor mange prosent som til saman svarer at dei trenar minst éin gong i veka.

Sjeldan eller aldri fysisk aktiv
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller sveitt?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «aldri» eller «sjeldan».

Sov seks timar eller mindre den siste natta
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange timar sov du natt til i dag?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «mindre enn 5 timar», «5 timar» eller «6 timar».

Er nøgd med helsa si
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor nøgd eller misnøgd er du med helsa di?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «svært nøgd» eller «litt nøgd».

Har vondt i hovudet kvar dag
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Har du hatt nokre av desse plagene den siste månaden?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har hatt hovudverk «kvar dag».

Har hatt mange psykiske plager dei siste sju dagane
Indikatoren er målt med eit spørsmål om ein i løpet av den siste veka vore plaga av noko av dette: «Kjent at alt er eit slit», «Hatt søvnproblem», «Kjent deg ulykkeleg, trist eller deprimert», «Kjent håpløyse med tanke på framtida», «Kjent deg stiv eller spent» og «Uroa deg for mykje om ting». Indikatoren viser kor mange prosent som i gjennomsnitt svarer at dei minst er ganske mykje plaga med desse symptoma.

Opplever mykje press på minst to område
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Opplever du press i kvardagen din?» Ungdommane blei bedne om å svare på om dei opplever «press om å sjå bra ut eller ha ein fin kropp», «press om å gjere det bra på skulen», «press om å gjere det bra i idrett» og «press om å ha mange følgjarar og «likes» på sosiale medium». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei opplever «mykje press» eller «svært mykje press» på minst to av desse områda.

Drikk ikkje eller har berre smakt alkohol
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Hender det at du drikk noka form for alkohol?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «aldri» eller «har berre smakt nokre få gonger».

Røykjer kvar dag eller kvar veke
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Røykjer du?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «røykjer kvar dag» eller «røykjer kvar veke, men ikkje kvar dag».

Snusar kvar dag eller kvar veke
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Bruker du snus?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «snusar kvar dag» eller «snusar kvar veke, men ikkje kvar dag».

Bruker e-sigarettar kvar dag eller kvar veke
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Bruker du e-sigaretter/vape?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «bruker kvar dag» eller «bruker kvar veke, men ikkje kvar dag».

Har vore rusa på alkohol det siste året
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av det siste året (dei siste 12 månadene) har du (...) drukke så mykje at du har kjent deg tydeleg rusa?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av det siste året (dei siste 12 månadene) har du (...) brukt hasj eller marihuana?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Har fått tilbod om hasj eller marihuana
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Har du fått tilbod om hasj eller marihuana i løpet av det siste året (dei siste 12 månadene)?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dette har skjedd minst éin gong.

Andre narkotiske stoff enn hasj og marihuana
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av det siste året (dei siste 12 månadene) har du (...) brukt andre narkotiske stoff enn hasj eller marihuana?». Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Har teke varer frå ein butikk utan å betale det siste året
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av det det siste året (dei siste 12 månadene) har du (...) teke med deg varer frå ein butikk utan å betale » Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Har gjort hærverk med vilje det siste året
Indikatoren er målt med spørsmålet: «Kor mange gonger i løpet av det det siste året (dei siste 12 månadene) har du (...) med vilje øydelagt eller knust vindauge, bussete, postkasser eller liknande (gjort hærverk)?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer at dei har gjort dette minst éin gong.

Har blitt mobba minst kvar 14. dag
Indikatoren er målt med spørsmålet «Blir du sjølv utsett for plaging, trugsmål eller utfrysing av andre unge på skulen eller i fritida?» Indikatoren viser kor mange prosent som svarer «ja, fleire gonger i veka», «Ja, om lag ein gong i veka» eller «Ja, om lag kvar 14. dag».

Litteratur

Liste over forskingslitteratur som gjeld temaa i denne rapporten.

Livskvalitet

Samdal, O., F. K.S. Mathisen, T. Torsheim, Å. R. Diseth, A-S. Fismen, T. Larsen, B. Wold & E. Årdal (2016). *Helse og trivsel blant barn og unge*. Hemil-rapport 1/2015. Bergen: Hemil-senteret, Universitetet i Bergen.

Helsedirektoratet (2018). *Livskvalitet. Anbefalinger for et bedre målesystem*. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet (2016). *Gode liv i Norge. Utredning om måling av befolkningens livskvalitet*. Oslo: Helsedirektoratet.

Unicef (2020). *Worlds of Influence. Understanding What Shapes Child Well-being in Rich Countries* Firenze: UNICEF Office of Research

Folkehelseinstituttet (2019). *Fakta om livskvalitet og trivsel.* Hentet fra www.fhi.no

Venner

Frøyland, L.R. & C. Gjerustad (2012). *Vennskap, utdanning og framtidsplaner. Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo.* NOVA rapport 5/2012. Oslo: NOVA.

Sletten, M. Aa. (2013). «Betydningen av å lykkes sosialt i ungdomstiden - er dårlige venner bedre enn ingen venner?» I T. Hammer og C. Hyggen (red.): *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenlivet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Foreldre

Elstad, J.I. & K. Stefansen (2014). «Social Variations in Perceived Parenting Styles Among Norwegian Adolescents». *Child Indicators Research*, 7(3): 649–70.

Øia, T. & V. Vestel (2014). «Generasjonskløfta som forsvant. Et ungdomsbilde i endring». *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 14(1): 99–133.

Bakken, A., L.R. Frøyland & M. Aa. Sletten (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene?* NOVA Rapport 3/2016. Oslo: NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Andersen, P.L., & M. Dæhlen (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida: identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*. NOVA rapport 8/2017. Oslo: NOVA.

Stefansen, K., I. Smette & Å. Strandbu (2016). «Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports». *Sport, Education and Society*. http://dx.doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834

Strandbu, Å., K. Stefansen, I. Smette & M. Renslo Sandvik (2017). «Young people's experiences of parental involvement in youth sport». *Sport, Education and Society*.

Skule

Birkelund, G.E. & A. Mastekaasa (2009). *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Oslo: Abstrakt forlag.

Øia, T. (2011). *Ungdomsskoleelever. Motivasjon, mestring og resultater*. NOVA rapport 9/2011. Oslo: NOVA.

Borg, E. (2013). «Does Working Hard in School Explain Performance Differences between Girls and Boys? A Questionnaire-based Study Comparing Pakistani Students with Majority Group Students in the City of Oslo». *YOUNG*, 21(2): 133–154.

Skaalvik, E. & R. Andre Federici (2015). Prestasjonspresset i skolen. *Bedre skole,* (3): 11-15.

Elstad, J.I. og A. Bakken (2015). «The effects of parental income on Norwegian adolescents' school grades: A sibling analysis». *Acta Sociologica*, (58): 265–282.

Bakken, A. (2016). «Endringer i skoleengasjement og utdanningsplaner blant unge med og uten innvandringsbakgrunn. Trender over en 18-årsperiode». *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 16(1): 40–62.

Grøgaard, J.B. & C.Å. Arnesen (2016). «Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner: Ulik modning?». *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 16(2): 42-68.

Bunting M., G. H. Moshuus (2017). *Skolesamfunnet: Kompetansekrav og ungdomsfellesskap*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Erstad, O. & I. Smette (2017). *Ungdomsskole og ungdomsliv. Læring i skole, hjem og fritid*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Nielsen, H. B. & I. Henningsen (2018). «Guttepanikk og jentepress – paradokser og kunnskapskrise». *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 42(01-02): 6-28.

Vogt, K.C. (2018). «Svartmaling av gutter». *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(02): 177-193.

Lokalmiljøet

Sandlie, H.C. & P. L. Andersen (2016). «'Rotløs ungdom'– ungdom, flytting og livssjanser». *Sosiologi i dag*, 46(3-4): 130-158.

Brattbakk, I. & T. Wessel (2013). «Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo». *Urban Studies*, 50(2): 391-406.

Pettersen, O.M. & M. Aa. Sletten (2019). «Å ha lite der de fleste har mye». *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 18(2): 139-170.

Rye, J.F. (2019). 'Å være ung i distrikts-Norge'. Kunnskaps oversikt med utgangspunkt i nyere norsk forskning om distriktsungdommer. NTNU: Trondheim.

Bakken, A. (2020). Ungdata – Ung i Distrikts-Norge. NOVA Rapport 3/20. Oslo: NOVA/OsloMet.

Framtid

Sletten, M. Aa. (2011). «Limited Expectations? How 14-16-Year-Old Norwegians in Poor Families Look at Their Future». *YOUNG*, 19(2): 181-218.

Gjerustad. C. & T. von Soest (2012) «Socio-economic status and mental health – the importance of achieving occupational aspirations». *Journal of Youth Studies*, 15(7): 890-908.

Hyggen, C. & C. Gjerustad (2013). «Knuste drømmer? Aspirasjoner, yrkeskarriere og mental helse fra ung til voksen». I T. Hammer & C. Hyggen (red.): *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenlivet.* Oslo: Gyldendal Akademiske.

Hegna, K. (2014). «Changing educational aspirations in the choice of and transition to post-compulsory schooling – a three-wave longitudinal study of Oslo youth». *Journal of Youth Studies*, 17(5): 592-613.

Medium

Medietilsynet (2016). *Barn og medier 2016*. Hentet fra www.barnogmedier2016.no

Frøyland, L.R., M.B. Hansen, M. Aa. Sletten, L. Torgersen & T. von Soest (2010). *Uskyldig moro? Pengespill og dataspill blant norsk ungdom.* NOVA rapport 18/2010. Oslo: NOVA.

Sletten, M. Aa., Å. Strandbu & Ø. Gilje (2015). «Idrett, dataspilling og skole – konkurrerende eller 'på lag'?». *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(05): 334-350.

Arvola, A. K. & A. Clancy (2014). «World of Warcraft – til ungdommers begjær og foreldres besvær - Unge online-spillende menns opplevelse av samspillet med foreldre og medspillere». *Fokus på familien*, 42(03): 184-203.

Eklund, L. & S. Roman (2018). «Digital Gaming and Young People's Friendships: A Mixed Methods Study of Time Use and Gaming in School». *YOUNG*, 27(1): 32-47.

Overå, S. & H-J. Weihe Wallin (2016). *Spillavhengighet. Gaming og gambling.* Stavanger: Hertervig Akademisk.

Overå, S. (2016). «Moderne oppvekst på boks: om dataspill, unge, identitet og læring». *Rusfag*, 1(2016): 19-29.

Décieux, J.P., A. Heinen & H. Willems (2019). «Social media and its role in friendship-driven interactions among young people: A mixed methods study». *YOUNG*, 27(1): 18-31.

Wichstrøm, L., F. Stenseng, J. Belsky, T. von Soest & B.W. Hygen (2019). «Symptoms of Internet gaming disorder in youth: Predictors and comorbidity». *Journal of abnormal child psychology*, 47(1): 71-83.

Organisert fritid

Ødegård, G. (2007). «Troløs ungdom. Endringer i ungdoms deltagelse i frivillige organisasjoner fra 1992 til 2002». I Å. Strandbu & T. Øia (red): *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur.* Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Ødegård, G., K. Steen-Johnsen & B. Ravneberg (2012). «Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner – Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid». I B. Enjolras, K. Steen-Johnsen & G. Ødegård (red.): *Deltagelse i frivillige organisasjoner. Forutsetninger og effekter*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Ødegård, G. & A. Fladmoe (2017). *Samfunnsengasjert ungdom: Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo*. Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet fra http://hdl.handle.net/11250/2442826.

Eriksen, I.M. & I. Seland (2019). *Ungdom, kjønn og fritid*. NOVA Notat 6/19.

Seland, I. & P.L. Andersen (2019). *Fritidsklubber i et folkehelseperspektiv. Analyser av statlige dokumenter 2007–2017 og Ungdata 2015–2017*. NOVA Notat 1/19.

Seland, I. & P.L. Andersen (2020). «Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus?». *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1): 6-26.

Fysisk aktivitet

Broch, T.B. (2016). «Trening til samfunnsdeltakelse. Hvordan idrettsungdom leker med og etablerer solidaritet til hierarkier». *Sosiologi i dag,* 46 (3-4): 64-86.

Seippel, Ø., M.K. Sisjord & Å. Strandbu (2016). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Andersen, P.L. & A. Bakken (2018). «Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms?». *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8): 921-937.

Bakken, A. (2019). *Idrettens posisjon i ungdomstida. Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?* NOVA rapport 2/2019.

Strandbu, A., A. Bakken & M. Aa. Sletten (2019). «Exploring the minority-majority gap in sport participation: different patterns for boys and girls?». *Sport in Society*, 22(4): 606-624.

Stenee-Johansen, J. mfl (2019). Nasjonalt overvåkingssystem for fysisk aktivitet og fysisk form. Kartlegging av fysisk aktivitet, sedat tid og fysisk form blant barn og unge 2018 (ungKan3). Oslo: Norges idrettshøgskole.

Fysisk aktivitet

Logstein, B., A. Blekesaune & R. Almås (2013). «Physical activity among Norwegian adolescents – a multilevel analysis of how place of residence is associated with health behavior: the Young-HUNT study». *International Journal for Equity in Health 2013*, 12(1): 56.

Ødegård, G., A. Bakken & Å. Strandbu (2016). *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo. Barrierer, frafall og endringer over tid*. Rapport 7/2016. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Lillejord, S., A. Vågan, L. Johansson, K. Børte & E. Ruud (2016). *Hvordan fysisk aktivitet i skolen kan fremme elevers helse, læringsmiljø og læringsutbytte. En systematisk kunnskapsoversikt*. Oslo. Kunnskapssenter for utdanning. Hentet fra www.kunnskapssenter.no

Torstveit, M.K., B.T. Johansen, S.H. Haugland & T.H. Stea (2018). «Participation in organized sports is associated with decreased likelihood of unhealthy lifestyle habits in adolescents». *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 28(11): 2384-2396.

Helse

Wichstrøm, L. (2006). «Internaliserende vansker». I I.L. Kvalem & L. Wichstrøm (red): *Ung i Norge – psykososiale utfordringer*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

von Soest, T. & C. Hyggen (2013). «Psykiske plager blant ungdom og unge voksne - hva vet vi om utviklingen de siste årtiene?». I T. Hammer & C. Hyggen (red): *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalisering på vei til voksenlivet*. Oslo: Gyldendal akademiske.

von Soest, T. & L. Wichstrøm (2014). «Secular Trends in Depressive Symptoms Among Norwegian Adolescents from 1992 to 2010». *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(3): 403-415.

Sletten, M. Aa. (2015). «Psykiske plager blant ungdom. Sosiale forskjeller og historien om de flinke pikene». *Barn i Norge*. Hentet fra http://hdl.handle.net/10642/2997

Sletten, M. Aa. & A. Bakken (2016). *Psykiske helseplager blant ungdom – tidstrender og samfunnsmessige forklaringer. En kunnskapsoversikt og en empirisk analyse*. NOVA notat 4/16. Oslo: NOVA.

Eriksen, I.M., M. Aa. Sletten, A. Bakken & T. von Soest (2017). *Stress og press blant ungdom: Erfaringer, årsaker og utbredelse av psykiske helseplager*. NOVA rapport 6/2017 Oslo: NOVA.

Gammelsrud, T. F., L. G. Kvarme & N. Misvær (2017). «Hvem går til helsesøster?». *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 17(1): 54-77.

Helse

Bakken, A., M. Aa. Sletten & I.M. Eriksen (2018). «Generasjon prestasjon? Ungdoms opplevelse av press og stress». *Tidsskrift for ungdomsforskning,* 18(2): 45-75.

Pedersen, W. & I.M. Eriksen (2019). «Hva de snakker om når de snakker om stress». *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(3): 101-118.

Eriksen, I.M. (2020). «Class, parenting and academic stress in Norway: middle-class youth on parental pressure and mental health». *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education.*

Rusmiddel

Abebe, D.S., G.S. Hafstad, G.S. Brunborg, B.N. Kumar & L. Lien (2015). «Binge drinking, cannabis and tobacco use among ethnic Norwegian and ethnic minority adolescents in Oslo, Norway». *Journal of immigrant and minority health* 17(4): 992-1001.

Pape, H., I. Rossow & G.S. Brunborg (2018). «Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature». *Drug and Alcohol Review*, 37(1): 98-S114.

Pape, H. & I. Rossow (2020). Less adolescent alcohol and cannabis use: More deviant user groups? *Drug and Alcohol Review*, DOI: 10.1111/dar.13146.

Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Pedersen, W., A. Bakken & T. von Soest (2015). «Adolescents from affluent city districts drink more alcohol than others». *Addiction*, 110(10): 1595-1604.

Pedersen, W. & T. von Soest (2015). «Adolescent alcohol use and binge drinking: An 18-year trend study of prevalence and correlates». *Alcohol and Alcoholism*, 50(2), 219-225.

Pedersen, W. & A. Bakken (2016). «Urban landscapes of adolescent substance use». *Acta Sociologica*, 59(2): 131-150.

Pedersen, W., A. Bakken & T. Soest (2018). «Neighborhood or School? Influences on Alcohol Consumption and Heavy Episodic Drinking Among Urban Adolescents». A Multidisciplinary Research Publication 47(10): 2073-2087.

Pedersen, W., A. Bakken & T. von Soest (2019). «Mer bruk av cannabis blant Oslo-ungdom: Hvem er i risikosonen?». *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(6): 457-471.

Tokle, R. & A. Bakken (2023). Røyking, snusing og vaping. Kort oppsummert, nr 2, 2023. OsloMet: Velferdsforskningsinstituttet NOVA.

Øia, T. (2013). *Ungdom, rus og marginalisering*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Regelbrot

Frøyland, L.R. & M. Aa. (2012). «Mindre problematferd for de fleste, større problemer for de få? En studie av tidstrender i problematferd: 1992, 2002 og 2010». *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 12(2): 43-66.

Arnett, J.J. (2018). Getting better all the time: Trends in risk behavior among American adolescents since 1990. *Archives of Scientific Psychology*, 6(1): 87.

Oslo Kommune, SALTO (2018). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo: Rapport basert på data fra 2018*. Hentet fra www.politiet.no

Vald og trakassering

Barbovschi, M. & E. Staksrud (2020). *The experiences of Norwegian adolescents with online sexual message*. EU Kids Online and the Department of Media and Communication, Universitetet i Oslo. Hentet fra https://www.hf.uio.no/imk/english/resear ch/projects/eu-Kids-onlineIV/publications/2020/

Breivik, K., E. Bru, C. Hancock, T. Idsøe, E. Cosmovici Idsøe & M.E. Solberg (2018). *Å bli utsatt for mobbing. En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak*. Stavanger: Læringsmiljøsenteret.

Eriksen, I.M. & S. Therese Lyng (2015). *Skolers arbeid med elevenes psykososiale miljø. Gode strategier, harde nøtter og blinde flekker*. NOVA rapport 14/2015. Oslo: NOVA/AFI Høgskolen i Oslo og Akershus.

Eriksen, I.M. & S. Therese Lyng (2016). «Relational aggression among boys: blind spots and hidden dramas». *Gender and Education*, 30(3): 396-409.

Mossige, S. & K. Stefansen (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. NOVA rapport 5/2016. Oslo: NOVA.

Stefansen, K., I. Smette og D. Bossy (2014). «Angrep mot kjønnsfriheten: Unge jenters erfaringer med uønsket beføling». *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 38(1): 3–19.

Frøyland, L.R. & T. von Soest (2020). «Adolescent boys' physical fighting and adult life outcomes: Examining the interplay with intelligence». *Aggressive Behavior*, 46(1): 72-83.

Frøyland, L.R. & T. von Soest (2018). «Trends in the perpetration of physical aggression among Norwegian adolescents 2007–2015». *Journal of Youth and Adolescence*, 47(9): 1938-1951.

Frøyland, L.R, Lid, S., Schwencke, E.O. & Stefansen, K. (2023). Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023. NOVA Rapport 11/23.

Hafstad, G.S. & E.M. Augusti (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten.En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. Rapport 4/2019. Oslo: NKVTS.

Vald og trakassering

Harder, S.K., K.E. Jørgensen, J.P. Gårdshus & J. Demant (2019). «Digital sexual violence: Image-based sexual abuse among Danish youth». I M. Heinskou, M.L. Skilbrei & K. Stefansen (red.): *Rape in the Nordic countries. Continuity and change*. London: Routledge.

Pedersen, W., Bakken, A., Stefansen, K., von Soest, T. (2022). Sexual Victimization in the Digital Age: A Population-Based Study of Physical and Image-Based Sexual Abuse Among Adolescents. Arch Sex Behav (2022). https://doi.org/10.1007/s10508-021-02200-8

Stefansen, K., M. Løvgren & L.R. Frøyland (2019): «Making the case for 'good enough' rape prevalence estimates. Insights from a school-based survey experiment among Norwegian youths». I M. Heinskou, M.L. Skilbrei & K. Stefansen (red.): *Rape in the Nordic countries. Continuity and change.* London: Routledge.

Överlien, C. (2015). *Ungdom, vold og overgrep: skolen som forebygger og hjelper*. Oslo: Universitetsforlaget.

Överlien, C. (2015). «Våldsforskning om och med barn och ungdom». *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(3-4): 231-243.

Studiar om unge under pandemien

Bakken, A., Pedersen, W., von Soest, T. & M. Aa. Sletten (2020). *Oslo-ungdom i koronatiden. En studie av ungdom under covid-19-pandemien*. NOVA Rapport 12/20. Oslo: OsloMet – storbyuniversitetet.

Bekkhus M, von Soest T, Fredriksen E. Psykisk helse hos ungdommer under covid-19. Om ensomhet, venner og sosiale medier. Tidsskrift for Norsk psykologforening. 2020;57(7):192 - 501.

Hafstad GS, Sætren SS, Wentzel-Larsen T et al. Adolescents' symptoms of anxiety and depression before and during the COVID-19 outbreak – A prospective population-based study of teenagers in Norway. Lancet Reg Health Eur. 2021;5:100093.

Nøkleby H., R. Berg, A.E. Muller, H.M.R. Ames (2021). Konsekvenser av covid-19 på barn og unges liv og helse: en hurtigoversikt. https://www.fhi.no/publ/2021/ konsekvenser-av-covid-19-pa-barn-og-unges-liv-og-helse/

von Soest, T., Bakken, A., Pedersen, W. & Sletten, M.A. (2020). Livstilfredshet blant ungdom før og under covid-19-pandemien. Tidsskriftet Den norske legeforeningen. doi: 10.4045/tidsskr.20.0437

von Soest, T., W. Pedersen, A. Bakken M.A. Sletten (2020). Smittevern blant Oslo-ungdom under covid-19-pandemien. Tidsskriftet Den norske legeforeningen doi: 10.4045/tidsskr.20.0449

Nasjonale resultater Ungdata

Anders Bakken (2022). *Ungdata 2022. Nasjonale resultater*. NOVA rapport 5/2022.

Se www.ungdata.no for mer informasjon

Ungdata 2024

Volda kommune

Vidaregåande

STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

KORUS

© OsloMet, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2024
NOVA – Norwegian Social Research
www.oslomet.no/om/nova